

Hallituksen esitys Eduskunnalle kuvaohjelmalainsäädännön uudistamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kuvaohjelmalaki. Lailla säänneltäisiin kuvaohjelmien tarjoamisrajoituksista lasten suojelemiseksi. Laki korvaisi kuvaohjelmien tarkastamisesta vuonna 2000 annetun lain.

Kuvaohjelmalainsäädäntö uudistettaisiin vastaamaan muuttunutta mediaympäristöä. Uudessa järjestelmässä panostettaisiin uudensuolaan lasten turvallisuutta mediaympäristössä edistäviin toimenpiteisiin, kuten mediakasvatukseen sekä lasten huoltajille ja kasvattajille suunnattuun tiedottamiseen.

Nykyuotoisesta kuvaohjelmien ennakko-tarkastuksesta luovuttaisiin. Ikärajajärjestelmä säilyisi. Kuvaohjelmien ikärajojen luokittelu siirrettäisiin pääosin kuvaohjelma-alalla työskentelevien henkilöiden tehtäväksi. Näiden tulisi olla viranomaisen hyväksymiä itsenäisiä ja riippumattomia kuvaohjelma-luokittelijoita. Suomessa tarjottavat kuvaohjelmat luokiteltaisiin yhdenmukaisin perustein. Luokittelu koskisi kaikentyyppisiä kuvaohjelmia eli elokuvia, televisio-ohjelmia ja pelejä sekä kaikkia kuvaohjelman tarjoamisen tapoja eli elokuvateatteriesityksiä, tallennelevitystä, televisiolähettyksiä ja esimerkiksi internetissä saatavilla olevia tilausohjelma-palveluja.

Kuvaohjelmat olisi luokiteltava tarjottaviksi kaikenikäisille taikka niille tulisi luokitella 7, 12, 16 tai 18 vuoden ikäraja tai antaa luokittelematta 18 vuoden ikäraja. Luokiteltuihin ohjelmiin olisi lisättävä ohjelman sisältöä kuvaava symboli. Luokittelusta vapautettaisiin eräät kuvaohjelmat sisältönsä, valmistus-tarkoituksensa tai erillisen luvan perusteella. Kuvaohjelmien, joilla olisi ikäraja 18, tarjoaminen alaikäisille olisi kielletty. Tarjoaji-

en olisi lisäksi huolehdittava tarkoituksenmukaisista toimenpiteistä, joilla varmistettaisiin, etteivät luokitellut kuvaohjelmat olisi ikärajaa nuorempien lasten katseltavina.

Viranomaisen toiminnan painopiste siirtyisi kuvaohjelmamarkkinoiden jälkivalvontaan. Kuvaohjelmien tarjoamisesta tulisi tehdä ilmoitus viranomaiselle. Viranomainen ottaisi vastaan lapsen kehitykselle haitallisten kuvaohjelmien tarjoamista koskevaa yleisö-palautetta. Viranomainen voisi myös omasta aloitteestaan luokitella kuvaohjelman ja tehdä merkintöjen tarkastuksia. Viranomainen voisi tehostaa tarjoajien velvoitteiden noudattamista huomautuksella ja viime kädessä uhkasakolla. Vakavimmat rikkomukset säädettäisiin rangaistaviksi teoiksi. Kuvaohjelmien tarjoamisen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi perittäisiin kuvaohjelmien tarjoajilta valvontamaksu.

Valtion elokuvatarkastamo muuttuisi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi. Keskuksella huolehtisi uuden lainsäädännön viranomaistehtävistä. Televisiotoimintaa koskevia lasten suojelemiseen liittyviä valvonta-tehtäviä siirtyisi Viestintävirastolta Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle. Keskuksen tehtävänä olisi lisäksi edistää mediakasvatusta ja lasten mediataitoja yhteistyössä muiden viranomaisten ja toimialan yhteisöjen kanssa.

Televisio- ja radiotoiminnasta annettua lakia muutettaisiin lapsen kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämisen sääntelyn osalta. Rikoslakiin ehdotetaan tehtäväksi uudistuksen edellyttämät muutokset.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Elokuvatarkastuksen historia.....	4
Voimassa oleva kuvaohjelmalaki.....	4
Valtion elokuvatarkastamo.....	6
Laki televisio- ja radiotoiminnasta.....	6
Mediakasvatus.....	7
Sananvapaus kansainvälisissä sopimuksissa.....	7
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö.....	8
Euroopan unionin lainsäädäntö ja asiakirjat.....	8
Norja.....	9
Ruotsi.....	9
Tanska.....	10
Hollanti.....	10
Iso-Britannia.....	11
Saksa.....	11
2.3 Nykytilan arviointi.....	12
Toimintaympäristön muutos.....	12
Monimutkainen ikäraja järjestelmä.....	14
Säätelyn erityiset ongelmakohdat.....	15
Mediakasvatuksen koordinoinnin puute.....	15
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	16
Soveltamisala.....	16
Kuvaohjelmien luokittelu, ikäraajat ja sisältöä kuvaavat symbolit.....	16
Kuvaohjelman tarjoaminen.....	17
Valvonta.....	17
Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus.....	18
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	18
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	18
Vaikutukset julkiseen talouteen.....	18
Vaikutukset yrityksiin.....	19
4.2 Lapsiin kohdistuvat vaikutukset.....	20
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja henkilöstöön.....	20
5 ASIAN VALMISTELU.....	21
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	21
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	23
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	23
1.1 Kuvaohjelmalaki.....	23
1.2 Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta.....	47
1.3 Laki televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta.....	50
1.4 Laki rikoslain 17 luvun muuttamisesta.....	50
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	51

3	VOIMAANTULO.....	52
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	52
4.1	Sananvapaus.....	52
4.2	Julkinen hallintotehtävä.....	52
4.3	Maksut.....	54
	LAKIEHDOTUKSET.....	56
	Kuvaohjelmanlaki.....	56
	Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta.....	64
	Laki televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta.....	66
	Laki rikoslain 17 luvun 17 ja 18 b §:n muuttamisesta.....	66
	LIITE.....	68
	RINNAKKAISTEKSTIT.....	68
	Laki televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta.....	68
	Laki rikoslain 17 luvun 17 ja 18 b §:n muuttamisesta.....	69

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Nykyistä lasten mediaympäristöä kuvaavat lisääntyvä mediatarjonta, uudet mediamuodot ja muuttuneet median käytön tavat. Media ja erilaiset kuvaohjelmat ovat keskeinen osa lasten elämää, ja internetin käyttö yleistyy yhä erityisesti pienten lasten keskuudessa.

Median sisällöillä voi olla vakavia haitallisia vaikutuksia lasten kehitykseen, ja toimenpiteitä tarvitaan näiden ehkäisemiseksi ja lasten turvallisen mediaympäristön kehittämiseksi. Toisaalta mediallyllä on monia positiivisia vaikutuksia ja sen monipuolisen käytön ja oppimisen mahdollisuuksia tulee kaikin tavoin edistää.

Lasten suojeleminen nykyisessä mediaympäristössä edellyttää uusia toimenpiteitä ja lainsäädäntöä, joka vastaa muuttunutta toimintaympäristöä. Mediaympäristön muutokseen on kiinnitetty huomiota pääministeri Vanhasen II hallituksen ohjelmassa, jonka mukaan lasten ja nuorten turvallisen mediaympäristön edellytyksiä parannetaan. Vastavat linjaukset sisältyvät myös Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman 2007—2011 sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman tavoitteisiin. Myös Euroopan unionin tasolla on korostettu uusien keinojen kehittämistä lasten turvallisuuden lisäämiseksi uudessa mediaympäristössä. Mediataitojen kehittäminen on nostettu esille Euroopan komission useissa eri ohjelma-asiakirjoissa.

Mediaympäristön muutokset ovat lisänneet tarvetta kehittää uusia lasten hyvinvointia edistäviä toimia, kuten mediakasvatusta. Mediakasvatuksen avulla kehitetään mediataitoja, jotka auttavat lasta vastaanottamaan ja käsittelemään median sisältöjä sekä ymmärtämään median roolia yhteiskunnassa. Mediakasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten mahdollisuuksia suojautua ja saada suojelua median haitallisilta vaikutuksilta. Tavoitteena on myös lisätä lasten mahdollisuuksia osallisuuteen ja itsensä ilmaisemiseen. Myös vanhemmat ja muut kasvattajat, esimerkiksi kouluissa ja päiväkodeissa, tarvitsevat tietoa

lasten mediamaailmasta, eri-ikäisten lasten kyvyistä ymmärtää mediasisältöjä ja keinoista lasten turvallisen mediaympäristön ja mediataitojen kehittämiseksi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Elokuvatarkastuksen historia

Ensimmäinen elokuva esitettiin Suomessa vuonna 1896. Elokuvaesityksiin tarvittiin poliisin lupa. Suomen Hallitusmuodossa vuonna 1919 säädettiin kuvallisia esityksiä koskeva sanan vapaudesta. Samana vuonna syntyi Valtion filmilautakunta, ja vuonna 1921 Valtion filmitarkastamo. Elokuvia kiellettiin 1930-luvulla esimerkiksi ulkopoliittisin perustein. Opetusministeriön päätöksellä (334/1935) annettiin ohjeet elokuvien tarkastusta varten.

Vuonna 1945 annettiin ensimmäinen elokuvien ennakkotarkastusta koskeva laki (Laki elokuvien ennakkotarkastuksesta (1175/1945)). Valtion elokuvatarkastamon toiminta käynnistyi vuonna 1946. Vuonna 1965 säädettiin uusi laki, jonka mukaan elokuva ei esimerkiksi saa olla hyvien tapojen vastainen tai mielenterveyttä vahingoittava (Laki elokuvien tarkastuksesta 299/1965).

Vuonna 1987 lakiuudistuksessa kiellettiin esimerkiksi eräiden aikuisille tarkoitettujen elokuvien levitys videoina (Laki video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta (697/87)). Vuoden 2001 alussa voimaan tuleessa uudistuksessa täysi-ikäisille tarkoitettujen elokuvien tarkastuksesta luovuttiin (Laki kuvaohjelmien tarkastamisesta 775/2000, jäljempänä *voimassa oleva kuvaohjelmalaki*).

Voimassa oleva kuvaohjelmalaki

Perustuslain 12 §:n mukaan sananvapauden sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia

säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa säädetään kuvaohjelmien tarkastamisesta sekä erityisesti niiden esittämistä ja levittämistä koskevista lasten suojelemiseksi välttämättömistä rajoituksista.

Kuvaohjelmia ovat elokuvat ja muut liikuvina kuvina katsottavaksi tarkoitetut ohjelmat, levitettiinpä niitä tallenteilla tai niin sanottuina tilausohjelmajpalveluina. Tilausohjelmajpalveluissa kuvaohjelmia pidetään esimerkiksi internetin välityksellä yleisön saatavilla (*video-on-demand*). Kuvaohjelmiin kuuluvat myös vuorovaikutteiset kuvaohjelmat, esimerkiksi video- ja tietokonepelit.

Voimassa olevan kuvaohjelmalain mukaan alle 18-vuotiaille tarkoitettuja kuvaohjelmia ei saa julkisesti esittää tai levittää ennen kuin ne on tarkastettu. Tarkastusviranomaisena toimii Valtion elokuvatarkastamo.

Tarkastusviranomaisen on hyväksyttävä kuvaohjelma esitettäväksi ja levitettäväksi kaikenikäisille, jos sitä ei ole lain mukaan arvioitu lasten kehitykselle haitalliseksi. Viranomaisen voi kieltää kuvaohjelman esittämisen tai levittämisen 18 vuotta nuoremmille tai asettaa kuvaohjelmalle 15, 13, 11 tai 7 vuoden ikärajan. Näiden säännösten vastainen teko on kriminalisoitu rikoslain (39/1889) 17 luvun 18 b §:ssä kuvaohjelman laittomana esittämisenä tai levittämisenä alaikäiselle.

Lasten kehitykselle haitallisena pidetään laissa kuvaohjelmaa, joka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai kauhua herättämällä taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lasten kehitykseen.

Laissa on tarkastusvelvollisuuteen säädetty useita poikkeuksia. Tarkastuksesta on vapautettu ensinnäkin kuvaohjelmia niiden valmistustarkoituksen tai sisällön perusteella. Tarkastamattomina saadaan esittää tai levittää kuvaohjelmia:

1) jotka on valmistettu yksinomaan koulutusta tai muuta sivistyksellistä tarkoitusta, tieteellistä tutkimusta tai harrastustoimintaa varten;

2) jotka on valmistettu yksinomaan markkinointia varten, lukuun ottamatta kuvaohjelman markkinointia alle 18-vuotiaille;

3) jotka sisältävät yksinomaan tai pääasiallisesti musiikkiesityksiä taikka toisinnoksia kulttuuri-, urheilu- tai liikuntatapahtumista tai hartaustilaisuuksista taikka muista vastaavista tilaisuuksista ja tapahtumista;

4) jotka sisältävät yksinomaan ajankohtaista uutisaineistoa;

5) jotka sisältävät kaikenikäisille lapsille sopivia animaatio-, leikki-, askartelu- tai muita vastaavia esityksiä; tai

6) joissa käsitellään matkailua, ympäristöä tai niihin verrattavia aiheita.

Toiseksi kuvaohjelmia on vapautettu levittämistavan perusteella. Tarkastamattomina saadaan esittää televisiossa lähetettävät kuvaohjelmat. Myös tilausohjelmajpalveluina tai tallenteina levitettävät kuvaohjelmat saadaan levittää tarkastamattomina, jos ne eivät ole televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) 19 §:ssä tarkoitettuja lasten kehitykselle haitallisia ohjelmia, jotka tulee lähettää sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisiota, ja jos ne ovat televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 5 ja 6 §:n mukaisesti kotimaisella televisio-toiminnan harjoittajalla ohjelmistossaan. Käytännössä tarkastuksesta on vapautettu tilausohjelmajpalveluina tai tallenteina levitettävät televisiossa ennen kello 21 esitettävät kuvaohjelmat. Nämä vapautukset tulivat voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2009 voimassa olevan kuvaohjelmajlain kokonaisuudistuksen väli-vaiheessa toteutetulla lain muutoksella (381/2009).

Kolmanneksi tarkastuksesta on vapautettu kuvaohjelmia esityksen järjestäjän toiminnan perusteella. Vapautus koskee tiettyjä kuvaohjelmien esittäjiä, kuten oppilaitoksia, yleisiä kirjastoja, Kansallista audiovisuaalista arkistoa ja tieteellisiä tai taiteellisia kongresseja.

Neljänneksi kuvaohjelmia voidaan vapauttaa luvan perusteella esitettäväksi erityisessä tilaisuudessa, kuten elokuvafestivaalit.

Näiden lisäksi vuorovaikutteiset kuvaohjelmat, kuten video- ja tietokonepelit, ovat vapautettuja ennakkotarkastuksesta. Peleissä on kuitenkin oltava ikärajamerkintä. Vuodesta 2003 alkaen peleissä on ollut pääosin käytössä eurooppalainen PEGI-merkintä (*Pan-*

European Game Information). PEGI-järjestelmän ikäraajat ovat 3, 7, 12, 16 ja 18. Lisäksi PEGI-järjestelmässä tiedotetaan pelien haitallisista sisällöistä seitsemällä sisältöä kuvaavalla symbolilla, jotka ovat kauhu, väkivalta, seksi, huumeet, kiroilu, syrjintä ja uhkapeli.

Tarkastamatta jäävistä kuvaohjelmista on pääsääntöisesti tehtävä Valtion elokuvatarkastamolle ilmoitus. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös vain aikuisille tarkoitettuja K18-merkinnöillä varustettuja kuvaohjelmia. Lisäksi ennen kello 21 televisiossa lähetettyjen tilausohjelmopalveluina tai tallenteina levittävien ohjelmien sekä video- ja tietokonepelien ikäraja on ilmoitettava viranomaiselle.

Tarkastusviranomainen voi ottaa valmistustarkoituksen, sisällön tai levittämistavan perusteella tarkastuksesta vapautetun kuvaohjelman tarkastettavaksi, jos on syytä epäillä, että kuvaohjelma sisältää lapsen kehitykselle haitallista aineistoa.

Valtion elokuvatarkastamo

Valtion elokuvatarkastamosta annetun lain (776/2000) 1 §:n mukaan Valtion elokuvatarkastamon tehtävänä on toimia voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa tarkoitettuna tarkastusviranomaisena. Valtion elokuvatarkastamon toimintakertomuksen mukaan vuonna 2009 elokuvatarkastamossa tarkastettiin noin 1 800 kuvaohjelmaa. Lisäksi tarkastamo otti vastaan lähes 23 000 ilmoitusta kuvaohjelmista. Vuorovaikutteisista kuvaohjelmista otettiin vastaan noin 1 300 ilmoitusta, ja pornografisista kuvaohjelmista noin 18 600 ilmoitusta. Yhteensä elokuvatarkastamo rekisteröi noin 44 500 kuvaohjelmaa. Esityslupia myönnettiin 23.

Elokuvatarkastamon ikäraajapäätöksestä tehtiin kolme valitusta, jotka käsiteltiin elokuvautakunnassa. Valitusten määrä oli vuonna 2009 poikkeuksellisen vähäinen.

Käytännössä elokuvatarkastamon asiakkaita ovat kuvaohjelmien tuottajat, maahan tuojat, esittäjät ja levittäjät. Asiakkaista noin puolet on pornografisten kuvaohjelmien levittäjiä, esittäjiä tai tuottajia. Tietokone- ja konsolipelejä levittää vajaa viidennes asiakkaista, ja loput ovat muiden kuvaohjelmien esittäjiä, levittäjiä tai tuottajia.

Toinen tarkastamon asiakasryhmä ovat kuvaohjelmien kuluttajat. Valtion elokuvatarkastamon toiminnasta, ikärajojen perusteista ja tehdyistä ikäraajapäätöksistä saa ajantasaista tietoa tarkastamon internetsivuilta.

Vuoden 2009 toimintakertomuksen mukaan tarkastamo panostaa mahdollisuuksien mukaan eri tavoin mediakasvatukseen ja ikärajavallistukseen. Tarkastamon edustajat ovat esimerkiksi osallistuneet liikenne- ja viestintäministeriön koordinoiman Lasten ja nuorten mediafoorumin ja sen alaryhmien työhön, kuten vanhempien tueksi perustetun peliraa-ti.fi-palvelun kehittämiseen. Lisäksi tarkastamo on avannut verkkosivuillaan yleisölle mahdollisuuden ottaa kantaa elokuvien ikära-joihin.

Laki televisio- ja radiotoiminnasta

Televisioyhtiöiden toimintaan sovelletaan televisio- ja radiotoiminnasta annettua lakia. Lain 19 §:n mukaan televisio-toiminnan harjoittajan on huolehdittava siitä, että audiovisuaaliset ohjelmat, jotka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai kauhua herättämällä taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla ovat omiaan vaikuttamaan haitallisesti lasten kehitykseen, lähetetään sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso ohjelmia. Säännös perustuu televisio-toimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettuun neuvoston direktiivin (89/552/ETY), *jäljempänä* televisiodirektiivi, 22 artiklassa vuodesta 1989 lähtien olleisiin säännöksiin.

Tilausohjelmopalveluja koskevista toimenpiteistä alaikäisten suojelemiseksi säädetään televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n 4 momentin mukaan voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa. Tämä säännös tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 2010 (306/2010).

Valtakunnalliset televisio-toiminnan harjoittajat ovat vuodesta 1999 lähtien osana alan itsesääntelyä kirjallisella sopimuksella sitoutuneet lähettämään lapsille haitalliset ohjelmat tiettyjen niin sanottujen vedenjakaja-aikojen jälkeen. Kyseessä on televisioyhtiöiden keskinäinen vapaaehtoinen sopimus. Nykyisen sopimuksen mukaan alle 11-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia ei lähetetä ar-

kisin ennen kello 17, alle 13-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia arkisin ennen kello 19, alle 15-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia ennen kello 21 eikä alle 18-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia ennen kello 23. Viikonloppuisin ovat voimassa ikärajoja 15 ja 18 koskevat vedenjakaja-ajat.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 35 §:n mukaan Viestintävirasto valvoo kyseisen lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Viestintävirasto valvoo lasten kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämistä televisiossa ja edistää televisioharjoittajien itsesääntelyä. Esimerkiksi Viestintäviraston kannanoton perusteella televisioyhtiöiden itsesääntelysopimusta sovelletaan kaikkiin kotimaisiin televisiokanaviin. Kannanotossa edellytetään myös pornografisten ohjelmien lähettämistä televisiossa kello 24 jälkeen. Muita Viestintäviraston keinoja itsesääntelyn edistämiseen ovat esimerkiksi vedenjakaja-aikojen tunnettuutta koskevat selvitykset.

Mediakasvatus

Tällä hetkellä laissa ei ole säännöksiä mediakasvatuksesta. Suomessa ei myöskään ole mediakasvatusta koordinoivaa viranomaistahoja. Käytännössä mediakasvatusta kuitenkin edistävät ja toteuttavat Suomessa useat erilaiset organisaatiot. Valtakunnallisista järjestöistä mediakasvatustoimintaa harjoittavat esimerkiksi Kerhokeskus – Koulutyön tuki ry, Koulukinoyhdistys, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Mediakasvatuskeskus Metka, Mediakasvatusseura ja Pelastakaa Lapset ry.

Varhaiskasvatuksen alueella mediakasvatusta on kehitetty opetus- ja kulttuuriministeriön Lapset ja media -kokonaisuuden puitteissa esimerkiksi Mediamuffinssi-projektissa vuosina 2006—2007. Kehitystyötä tehdään myös nuorisotyö- ja kirjastosektoreilla sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Liikenne- ja viestintäministeriö koordinoi arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan yhteydessä vuoden 2010 loppuun asti toimivaa Lasten ja nuorten mediafoorumia, jonka tehtävänä on arvioida median ja internetin roolia lasten ja nuorten arjessa. Kansallinen audiovisuaalinen arkisto toteut-

taa esimerkiksi elokuvaklassikoiden esittämiseen liittyvää mediakasvatusta.

Opetushallituksen määräyksissä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista vuodelta 2004 ja lukion opetussuunnitelmien perusteista vuodelta 2003 on mediakasvatusta koskevat aihekokonaisuudet viestintä- ja mediataito sekä viestintä- ja mediaosaaminen. Koulujen arjessa mediakasvatuksen on arvioitu toteutuvan eri tavoin riippuen opettajan kiinnostuksesta, osaamisesta ja resursseista. Perusopetuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijaon uudistamista valmistellut työryhmän luovutti ehdotuksensa 1 päivänä kesäkuuta 2010. Tällä vireillä olevalla koulutussektorin uudistuksella voitaisiin osaltaan luoda edellytyksiä mediakasvatuksen kehittämiseksi kouluissa.

Sananvapaus kansainvälisissä sopimuksissa

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (63/1999) 10 artiklassa sananvapaus turvataan jokaiselle kuuluvaksi oikeudeksi. Artikla sisältää rajoituslausekkeen, jonka mukaan sananvapautta voidaan rajoittaa lailla, jos se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä artiklassa mainittujen hyväksyttävien päämäärien saavuttamiseksi. Ihmisoikeussopimus ei suoranaisesti kiellä ennakoestettä, mutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuinten ratkaisun Chauvy ynnä muut vastaan Ranska (29.6.2004) mukaisesti ennakoeste on mahdollinen, jos sen käyttöä valvotaan tiukasti.

Kansalaisyhteisöä ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SS 8/1976) 19 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella on sananvapaus. Artiklan 3 kohta sisältää luettelon hyväksyttävistä sananvapauden rajoittamisperusteista. Säännöksen mukaan sananvapauden käyttö voidaan saattaa tiettyjen rajoitusten alaiseksi, mutta näiden tulee olla laissa säädettyjä sekä sellaisia, jotka ovat välttämättömiä esimerkiksi terveydenhoidon taikka moraalien suojelemiseksi.

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SS 60/1991) 13 artiklassa turvataan jokaisen lapsen sananvapaus. Artiklan mukaan lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja

ajatuksia yli rajojen suullisessa, kirjallisessa, painetussa, taiteen tai missä tahansa muussa lapsen valitsemassa muodossa. Lapsen sananvapauden käytölle voidaan asettaa rajoituksia, mutta vain sellaisia, jotka ovat välttämättömiä muun muassa väestön terveyden tai moraalien suojelemiseksi.

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 17 artiklassa sopimusvaltiot ovat sitoutuneet rohkaisemaan asianmukaisten ohjeiden kehittämistä lasten suojelemiseksi heidän hyvinvoinnilleen vahingolliselta tiedolta ja aineistolta muistaen yleissopimuksen 13 artiklan määräykset sananvapaudesta ja 18 artiklan määräykset lasten laillisten huoltajien vastuusta. Yleissopimuksen 18 artiklan 1 kappaleen mukaan lasten vanhemmilla ja tapauksesta riippuen heidän laillisilla huoltajilla ja holhoojilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö

Euroopan unionin lainsäädäntö ja asiakirjat

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 11 päivänä joulukuuta vuonna 2007 direktiivin (2007/65/EY), jolla muutettiin televisiodirektiiviä. Muutoksilla direktiivin soveltamisala laajennettiin koskemaan perinteisen televisiotoiminnan lisäksi verkoissa välitettäviä tilausohjelmajpalveluita ja sen nimi muutettiin samalla audiovisuaalisia mediapalveluja koskeväksi direktiiviksi, *jäljempänä* AV-direktiivi.

AV-direktiivissä oleva alaikäisten suojelua koskeva sääntely pysyy televisiotoiminnan osalta entisellään. Alaikäisille haitalliset ohjelmat tulee edelleenkin lähettää vain sellaisina aikoina, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisiota. Direktiivin 22 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava aiheelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvien televisiolähetystoiminnan harjoittajien lähetyksissä ei ole ohjelmia, jotka saattaisivat vahingoittaa alaikäisten fyysistä, henkistä tai moraalista kehitystä, eikä varsinkaan pornografiaa tai perusteetonta väkivaltaa sisältäviä ohjelmia.

Toimenpiteet koskevat myös muita ohjelmia, jotka voivat vahingoittaa alaikäisten fyysistä, henkistä tai moraalista kehitystä, jollei lähetysajan valinnalla tai teknisin keinoin ole varmistettu, että lähetysalueella olevat alaikäiset eivät tavallisesti kuule tai näe kyseisiä lähetyksiä. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että lähetettäessä tällaisia ohjelmia koodaamattomassa muodossa niitä edeltää äänimerkkinä annettu varoitus tai ne voidaan tunnistaa näiden ohjelmien koko keston ajan näkyvästä tunnusmerkistä.

Uudistetussa direktiivissä on uusia säännöksiä, jotka koskevat tilausohjelmajpalveluita. Direktiivin 1 g artiklan mukaan tilattavalla audiovisuaalisella mediapalvelulla tarkoitetaan palvelua, jonka mediapalvelun tarjoaja tarjoaa ohjelmien katselunsa käyttäjän valitsemana ajankohtana ja käyttäjän omasta pyynnöstä mediapalvelun tarjoajan valikoiduista ohjelmista tehdyn luettelon pohjalta.

Direktiivissä määritellään audiovisuaaliseksi mediapalveluksi ainoastaan sellaiset televisiolähetysinä tarjottavat tai tilattavat palvelut, jotka ovat joukkoviestintäpalveluja eli palveluja, joiden vastaanottajiksi on tarkoitettu merkittävä osa suuresta yleisöstä. Määritelmän ulkopuolelle jätetään kaikki palvelut, joiden päätarkoituksena ei ole ohjelmien tarjonta, eli palvelut, joissa audiovisuaalista sisältöä esiintyy ainoastaan satunnaisesti eikä sen välittäminen ole palvelun päätarkoitus.

Direktiivin 3 h artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava aiheelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövallan piiriin kuuluvien mediapalvelun tarjoajien tarjoamat tilattavat audiovisuaaliset mediapalvelut, jotka voivat vakavasti haitata alaikäisten fyysistä, henkistä tai moraalista kehitystä, saatetaan tarjolle ainoastaan tavalla, jolla varmistetaan, etteivät alaikäiset normaalisti kuule tai näe näitä tilattavia audiovisuaalisia mediapalveluja. Alaikäisten suojelua koskevat direktiivin säännökset eivät kuitenkaan edellytä tilattavien audiovisuaalisten mediapalvelujen ennakkotarkastusta.

AV-direktiivi pantiin Suomessa osin täytäntöön toukokuun alussa 2010 voimaan tullella televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muutoksella (306/2010). Tilattavia audiovisuaalisia mediapalveluita ja alaikäisten

suojelua koskevaa 3 h artikla pantiin täytäntöön jo heinäkuun alussa 2009 voimaan tulleella voimassa olevan kuvaohjelmalain muutoksella. Tällä hallituksen esityksellä vielä osaltaan vahvistetaan AV-direktiivissä edellytetyjä toimenpiteitä.

Edellä kuvatun lisäksi Euroopan unionissa on laadittu seuraavia lasten suojelemiseen ja mediakasvatukseen audiovisuaalisella alalla liittyviä asiakirjoja:

1) Euroopan parlamentin ja neuvoston suositukset alaikäisten ja ihmisarvon suojelusta ja oikeudesta vastineeseen Euroopan audiovisuaalisia ja verkkotietopalveluja tuottavien yritysten kilpailukyky huomioon ottaen (2006/952/EY) ja (98/560/EY);

2) Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös internetiä ja muuta viestintäteknologiaa käyttävien lasten suojelua koskevan monivuotisen yhteisön ohjelman perustamisesta (1351/2008/EY). Tähän liittyvät lisäksi päätökset (276/1999/EY) ja (854/2005/EY);

3) Euroopan unionin neuvoston päätöslauselma video- ja tietokonepelien ikäryhmäsuosituksista (2002/C 65/02) sekä komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle kuluttajien ja erityisesti alaikäisten suojelemisesta videopelien haitoilta (KOM/2008/207);

4) Medialukutaitoa digitaalisessa ympäristössä koskevat komission tiedonanto (KOM/2007/833), neuvoston päätelmät (EUVL/C/140, 6.6.2008) ja (15441/09) ja komission suositus (K/2009/6464).

Näiden asiakirjojen sisältöä on kuvattu mietinnössä Uusi kuvaohjelmalainsäädäntö. Kokonaisuudistusta valmistelleen työryhmän ehdotus (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:10).

Norja

Norjassa kuvaohjelmia koskevan sääntelyn uudelleen tarkastus on parhaillaan käynnissä. Aikuisille suunnattujen elokuvien ennakkotarkastuksesta luovuttiin vuonna 2004. Nykytilanteessa alle 18-vuotiaille suunnatut julkisesti esitettävät elokuvat ennakkotarkastetaan ja niille annetaan ikäraajat 7, 11 ja 15 vuotta. Ennakkotarkastamaton julkisesti esitettävä elokuva saa automaattisesti ikärajan 18.

Ennakkotarkastuksesta on vapautettu elokuvat, jotka on lähetetty aikaisemmin televisiossa, jotka ovat valtiollisen tai kunnallisen tahon tuottamia, tallenteita julkisesta tapahtumasta, musiikkia, urheilua, ajankohtaissisältöä, uutisia, opetusmateriaalia tai mainoksia.

Tallenteina levitettävät elokuvat ja videot ilmoitetaan viranomaisen ylläpitämään rekisteriin. Alle 18-vuotiaille levitettävissä elokuvissa ja videoissa tulee olla viranomaisen luokittelema ikäraja. Rekisteröinnistä on vapautettu hotellihuoneessa esitettävät ja urheilua, uutisia tai mainontaa sisältävät elokuvat ja videot. Rekisteri on tietopankki alan toimijoille ja yleisölle ja kertoo elokuvan tai videon esittämisestä tai levittämisestä vastuussa olevan tahon.

Pelien luokittelu hoidetaan PEGI-järjestelmässä. Vedenjakaja-aikakäytäntöjen mukaan alle 18-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia ei lähetetä televisiossa ennen kello 21.

Medietilsynet -viranomainen vastaa elokuvien ja videoiden ennakkotarkastuksesta ja rekisterin ylläpitämisestä. Medietilsynet valvoo laajalti norjalaista mediakenttää mukaan lukien radio- ja televisio toiminta ja käsittelee myös muun muassa lehdistötukiasioita. Lisäksi viranomaisen tehtäviin kuuluu lisätä tietoa ja tietoisuutta lasten internetin käytöstä ja video- ja tietokonepeleistä.

Ruotsi

Ruotsissa kuvaohjelmalainsäädäntöä uudistetaan parhaillaan. Uudistusta koskeva mietintö (2009/10: 228) julkaistiin heinäkuussa 2009. Keskeinen uudistus Ruotsissa olisi aikuisille suunnattujen julkisesti esitettävien elokuvien ennakkotarkastuksesta luopuminen viimeisenä Pohjoismaana. Mietinnössä ehdotetaan ennakkotarkastusta ja luokittelua alle 15-vuotiaille suunnatuille julkisesti esitettävillä elokuvilla (elokuvateatterilevitys). Ikäraajat säilyisivät ehdotuksen mukaan ennallaan: 7, 11 ja 15 vuotta.

Elokuvien ja muun liikkuvan kuvan levittäminen videoina ja DVD-tallenteina olisi alan itsesääntelyn piirissä, eli levittäjät itse luokittelevat sisällöt ja merkitsisivät ikäraajat tallenteisiin.

Pelien luokittelu hoidettaisiin PEGI-järjestelmässä, kuten nykytilanteessa. Televisiota koskeva lainsäädäntö säilyisi radio- ja televisiolaissa, johon on tarkoitus lisätä tilausohjelmopalveluita koskevat säädökset. Televisiolähetyksissä on käytössä kello 21 vedenjakaja-aika.

Mietinnössä ehdotetaan perustettavaksi uusi viranomainen, joka syntyisi yhdistämällä valtion elokuvatarkastamo ja mediakasvatus Ruotsissa edistävää Medierådet. Uusi viranomainen, Statens Medieråd, vastaisi julkisesti esitettävien elokuvien ennakkotarkastuksesta ja luokittelusta sekä lasten suojelemisesta ja vahvistamisesta uudessa mediaympäristössä.

Uuden viranomaisen toiminnan käynnistämistä valmistellaan syksyllä 2010. Tarkoituksena on aloittaa toiminta vuoden 2011 alussa.

Tanska

Tanskassa aikuisille suunnattujen elokuvien ennakkotarkastuksesta luovuttiin jo vuonna 1969. Nykytilanteessa maassa ennakkotarkastetaan ja luokitellaan alle 15-vuotiaille suunnatut julkisesti esitettävät ja tallenteina levitettävät elokuvat ja videot. Ikäraajat ovat 7, 11 ja 15 vuotta. Yli 15-vuotiaille suunnattuihin elokuvaan ja videoihin esittäjä tai levittäjä merkitsee ikärajan itse viranomaisen ohjeen mukaisesti. Näitä elokuvia ja videoita ei ilmoiteta tai rekisteröidä.

Tanskalainen laki koskee elokuvia ja videoita, ei televisiota. Pelien luokittelu hoidetaan PEGI-järjestelmässä. Televisiolähetyksissä on käytössä kello 21 vedenjakaja-aika.

Luokittelusta sekä esittäjien ja levittäjien ohjeista vastaa Medierådet -viranomainen. Lisäksi Medierådet tekee esimerkiksi tiedotustyötä ja vastaa Tanskan InSafe-toiminnasta. InSafe on Euroopan komission Safer Internet -ohjelmaan kuuluvaa lasten suojelemaan internet-ympäristössä tähtäävää toimintaa.

Hollanti

Hollannissa luovuttiin kuvaohjelmien ennakkotarkastuksesta kokonaan vuonna 2001 ja siirryttiin itsesääntelyä painottavaan järjes-

telmään. Käytännössä järjestelmää toteuttavat audiovisuaalisen alan toimijat ja luokittelulaitos NICAM (Netherlands Institute for the Classification of Audio-visual Media).

Audiovisuaaliset tuotteet luokitellaan Kijkwijzer -järjestelmässä, jonka tarkoituksena on varoittaa kasvattajia tietynikäisille lapsille haitallisista audiovisuaalisista tuotteista. Ikäraajat ovat: kaikille sallittu, 6, 9, 12 ja 16 vuotta. Ikärajoja täydennetään pikto-grammeilla (väkivalta, kauhu, seksi, syrjintä, huumeet ja alkoholi, sopimaton kielenkäyttö), jotka kertovat kasvattajille tarkemmin audiovisuaalisen tuotteen lapselle haitallisesta sisällöstä.

Luokittelun tekevät audiovisuaalisen alan toimijat asiantuntijoiden laatiman koodauslomakkeen avulla. Luokittelulaitos NICAM valvoo järjestelmän laatua ja vastaa sen jatkuvasta kehittämisestä. Kehittämistyössä NICAM tekee tutkimusyhteistyötä yliopiston kanssa. Järjestelmään sisältyy myös laaja tiedottaminen ikärajoista ja sisältösymboleista esimerkiksi televisio-ohjelma- ja elokuvaoppaissa ja tallenteiden pakkauksissa.

Luokittelujärjestelmää sovelletaan kaikkiin Hollannin markkinoilla oleviin audiovisuaalisiin tuotteisiin, kuten teatterielokuvat, televisio-ohjelmat ja videot ja DVD-tallenteet. Poikkeuksena ovat televisio-ohjelmista uutiset ja suorat lähetykset. Järjestelmää on käytetty myös mobiililaitteissa välitettäviin audiovisuaalisiin tuotteisiin, mutta ei internet-sisältöihin. Pelit luokitellaan PEGI-järjestelmässä. Televisioalan vedenjakaja-aikakäytäntöjen mukaan ohjelmia, joilla on ikäraja 12 ei lähetetä ennen kello 20 ja ohjelmia, joilla on ikäraja 16 ei lähetetä ennen kello 22.

Luokittelua valvoo erityinen valituslautakunta, jolla on oikeus asettaa sanktioita toimijoille, jotka eivät noudata sääntöjä. Sanktiot voivat vaihdella varoituksesta korkeimmallaan 135 000 euron sakkoon. Lisäksi voidaan vaatia ikärajan tai lähetysajan muuttamista. Järjestelmän valvonnasta vastaa erityinen mediaviranomainen.

Mediakasvatuksen edistämiseksi on Hollantiin perustettu opetus-, kulttuuri- ja tiedeministeriön aloitteesta Mediatiedon asiantuntijakeskus (Mediawijsheid Expertisecentrum) huhtikuussa 2008. Keskus on verkostomai-

nen organisaatio, jonka tarkoituksena on medialukutaitojen ja osallistumisen edistäminen sekä innovaatioiden ja kokeiluiden tukeminen uuden median alueella. Verkostossa on yli 160 toimijaa useilta alueilta, kuten kasvatusta ja koulutus, media-ala, kirjastot, kansalaisjärjestöt, nuorisojärjestöt, yliopistot, vanhempien järjestöt.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa yleisön saatavilla olevat elokuvat ja tallenteet tulee hyväksyttäväksi viranomaisella. Hyväksymisestä vastaa British Board of Film Classification (BBFC). Käytäntö perustuu lakiin Obscene Publication Act (1959). Laki kattaa kaiken Iso-Britanniassa julkaistun materiaalin, mukaan lukien pelit ja radio-ohjelmat. Esittämisen ja levittämisen rajoittaminen perustuu materiaalin turmelluttaviin ja korruptoiviin vaikutuksiin. Poikkeuksena ovat tieteelliset, kirjalliset, taiteelliset, koulutukselliset tai muut vastaavat yleishyödylliset tarkoitukset.

Elokuvateatteritoimintaan tarvitaan lain mukaan paikallisen viranomaisen lupa (Licensing Act 2003). Paikallinen viranomainen voi hyväksyä sellaisia elokuvia esitettäväksi, joita BBFC ei ole hyväksynyt, kieltää BBFC:n hyväksymien elokuvien esittämisen, tai tehdä erilaisia leikkauksia kuin BBFC on elokuviin tehnyt. Useimmissa tapauksissa BBFC:n päätökset kuitenkin pitävät.

Tallennelevitystä sääntelee oma laki (Video Recordings Act 1984), jonka mukaan lasten saataville ei saa levittää haitallista tai sopimatonta materiaalia videoilla, DVD-tallenteilla, tai osassa video- ja tietokonepelejä. Pääosin pelien ikärajaluokittelu hoidetaan PEGI-järjestelmässä. Käytännössä levitettävä materiaali tulee hyväksyttäväksi BBFC:llä.

BBFC:n käyttämät ikärajat ovat: U (kaikille sallittu), PG (vanhempien seurassa), 12A (alle 12-vuotiaalle aikuisen seurassa), 12, 15, 18 ja R18 (saa esittää tai levittää vain erityisluvalla esimerkiksi seksikaupat). Luokittelun lisäksi BBFC tuottaa ja jakaa kuluttajainformaatiota.

Televisioalan vedenjakajakäytäntöjen mukaan ohjelmia, joilla on ikäraja 15, ei lähetetä televisiossa ennen kello 21.

Iso-Britanniassa toteutettiin vuonna 2003 viestintälakiuudistus, jonka yhteydessä medialukutaito julistettiin kansalaisveloitteeksi ja valtion rahoittama the Office of Communications (OfCom) aloitti toimintansa mediakasvatukseen edistämiseksi. OfCom valvoo median toimintaa, valistaa median taustarakenteista sekä lapsille haitallisista sisällöistä ja tarjoaa foorumin kansalaisten mediakritiikille ja palautteelle. OfComin keskeisiä toiminta-alueita mediakasvatukseen edistämiseksi ovat tutkimus, verkostojen luominen ja mediasisältöjä koskevan kuluttajainformaation tuottaminen vanhempien kasvatustyön tueksi.

Saksa

Ennakkotarkastus on kielletty Saksan perustuslaissa, ja audiovisuaalisia mediasisältöjä ei voi ennakkotarkastaa lastensuojeluprustein. Alaikäisten suojelemisesta säädetään erillisessä lastensuojelulaissa (Jugendschutzgesetz 23.7.2002), jonka mukaan mediasisältöjä ei saa esittää tai saattaa lasten saataville ilman viranomaisen hyväksyntää.

Tullakseen julkisesti esitettäväksi tai levitettäväksi mediasisällön on oltava luokiteltu. Luokittelusta vastaa liittovaltion alaikäisten suojelusta vastaava viranomainen (Oberste Landesjugendbehörde). Käytännössä luokittelun tekevät alan toimijoiden itsesääntelyorganisaatiot Freiwillige Selbstkontrolle der Filmwirtschaft (elokuvat ja videot) ja Unterhaltungssoftware Selbstkontrolle (pelit). Saksassa ei käytetä PEGI-järjestelmää. Televisio-ohjelmien itsesääntelyä hoitaa alan oma toimielin. Vedenjakaja-aikakäytäntöjen mukaan ohjelmia, joilla on ikäraja 16 ei lähetetä ennen kello 22 ja ohjelmia, joilla on ikäraja 18 ei lähetetä ennen kello 23.

Elokuvan julkinen esittäminen tai tallenteen levittäminen lapsille on sallittua vain, jos osavaltion viranomainen tai itsesääntelyorganisaatio on hyväksynyt elokuvan esitettäväksi tai levitettäväksi lakiin kirjatun menettelyn mukaan. Tiedotus- ja koulutustarkoituksessa tehdyt elokuvat eivät tarvitse hyväksyntää. Ikärajat ovat kaikissa mediasisällöissä yhtenäiset: sallittu kaikille, sallittu 6 vuotta täyttäneelle, sallittu 12 vuotta täyttä-

neelle, sallittu 16 vuotta täyttäneelle sekä ei lapsille sallittu.

Lisäksi Saksassa on käytössä järjestelmä, jossa listataan lapsille haitallisia mediasisältöjä. Tämä indeksointi perustuu edellä mainittuun lastensuojelulakiin. Listalla olevien mediatuotteiden esittäminen tai levittäminen ei ole kiellettyä, mutta listaaminen asettaa rajoituksia niiden esittämiselle ja levittämiselle. Listaa ylläpitää erityinen viranomainen (Bundesprüfstelle für jugendgefährdende Medien, BBjM), joka seuraa sitä osaa mediatarjonnasta, jota ei luokitella. Listattavasta mediasisällöstä voivat tehdä ehdotuksen vain organisaatiot, kuten kuntien nuorisotoimistot.

Saksassa 14 alueellista mediaviranomaista on lailla velvoitettu mediakasvatuksen edistämiseen. Internetin sääntely- ja valitustyötä tekevät tahot on koottu Jugendschutz.net-keskukseen, joka toimii katto-organisaationa ja toimitilana suurelle joukolle erilaisia verkoturvallisuutta ja -kasvatusta koskevia hankkeita. Keskus ylläpitää positiivisia verkkosisältöjä tarjoavia palveluita, testaa suodatin- ja estojärjestelmiä sekä tarjoaa koulutusta ja konsultointia. Myös BBjM -viran-

omainen kerää ja jakaa tutkimustietoa ja tietoa mediasta.

2.3 Nykytilan arviointi

Toimintaympäristön muutos

Kuvaohjelmaympäristö on viime vuosina muuttunut nopeasti ja on edelleen jatkuvassa muutoksessa. Levityksessä olevien audiovisuaalisten sisältöjen määrä kasvaa ja ohjelmia voidaan levittää yhä useamman välityskanavan kautta. Viestintäteknikka mahdollistaa nykyisin kuvaohjelmien pitämisen esimerkiksi internetin kautta yleisön saatavilla tilausohjelmalveluna. Erittäin suuri osa lapsen kehitykselle mahdollisesti haitallisista sisällöistä välittyy ulkomailta muun muassa internetin kautta. Näiden ohjelmien levittäjät ovat Suomen lainkäyttövallan ulkopuolella eikä Suomen ennakkotarkastusjärjestelmä ulotu niihin. Täysin kontrolloitua mediatarjontaa on mahdotonta luoda. Lasten mediamaisen kehitystä 1980-luvulta alkaen kuvataan taulukossa 1.

Taulukko 1. Lasten mediamaiseman kehitys

Media	1980-luku	1990-luku	2000-luku
Televisio	- kaksi kanavaa - kaapelikanavat ylellisyyttä	- Mainostelevisio ja Nelonen	- digitaalinen televisio - kanavapaketit markkinoille
Radio	- paikallisradiot ja kaupalliset kanavat perustetaan	- internetradiot syntyvät	- internetradiota kuuntelee osa väestöstä
Pelit	- Commodore 62 ja Amiga kotitietokoneina	- Playstation-pelikonsoli	- pelaaminen internetissä
Internet	- modeemiyhteys harvoilla	- WWW tulee tutuksi - omat kotisivut - graafiset selaimet	- laajakaista - sosiaalinen media - yhteisöpalvelut
Elokuva	- teatterilevitys - videot	- videokamerat - kotivideot	- elokuvia ladataan internetistä - DVD, Blu-Ray, 3D - You Tube -kulttuuri
Lehdet	- tietokoneet sanomalehtitaloihin	- moni lehti lopettaa toimintansa - sanomalehdet sitoutumattomiksi	- yhteisölliset internetlehdet - iltapäivälehtien verkkosivut suosittuja
Mobiili	- bisneskäyttö - autopuhelin	- tekstiviestikulttuuri - kännykkä jokaiselle	- kännykän uusi muoto: kamera, videokamera, internet, puhelin, televisio

Lähteenä käytetty liikenne- ja viestintäministeriön marraskuussa 2008 julkaisemaa koostetta Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa.

Nykyinen voimassa olevan kuvaohjelmalin mukainen ennakkotarkastusjärjestelmä ei suojaa riittävästi lapsia. Tarkastus kohdistuu vain vähäiseen osaan sellaista aineistoa, joka voi tulla lasten saataville erilaisten mediavälineiden kautta. Etukäteen tarkastetaan elokuvateattereissa, tallennelevityksen kautta ja kotimaisina tilausohjelmalveluina tarjottava kuvaohjelmamateriaali. Tämän lisäksi kuvaohjelmamateriaalia on tarjolla niin paljon, että sen ennakkotarkastaminen on käytännössä mahdotonta ja myös taloudellisista syistä epätarkoituksenmukaista. Osittain tämän vuoksi voimassa olevaan kuvaohjelmalakiin on tehty lukuisia poikkeuksia, joilla kuvaoh-

jelma voidaan vapauttaa ennakkotarkastuksesta.

Myös lasten median käytön tavat ja tottumukset ovat muuttuneet, ja ne on otettava huomioon, kun edistetään lasten suojelemista kuvaohjelmaympäristössä. Internet on nousut lasten eniten käyttämäksi mediaksi television ohella. Liikenne- ja viestintäministeriön marraskuussa 2008 julkaiseman Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa -koosteen mukaan lasten eniten suosimia medioita ovat televisio ja internet (katso Taulukko 2). Pienimpien lasten eniten suosimiin medioihin kuuluvat myös videot ja DVD-tallenteet.

Taulukko 2. Lasten usein suosimat mediat

3—7-vuotiaat	%	8—12-vuotiaat	%	13—16-vuotiaat	%
Televisio	96	Televisio	96	Internet	99
Videot/ DVD:t	92	Internet	92	Televisio	97
CD-levyt	76	Digitaaliset pelit	86	MP3-soitin	83
Kirjat (ei koulu)	75	Videot/ DVD:t	83	Radio	81
Radio	60	Sarjakuvalehdet	82	Sanomalehti	79
Sarjakuvalehdet	53	CD-levyt	76	Digitaaliset pelit	78
Internet	51	Kirjat (ei koulu)	73	Videot/ DVD:t	73
Digitaaliset pelit	34	Radio	70	CD-levyt	71

Lähteenä käytetty koostetta Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa.

Viestintäviraston julkaiseman Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009 -selvityksen (Viestintäviraston julkaisu 11/2009) mukaan lasten päivittäistä median käyttöä hallitsee television katselu ja 14—15 vuoden iässä internetin päivittäinen käyttö on television katselua yleisempää.

EU Kids Online -tutkimusverkoston vuoden 2009 kesäkuussa julkaiseman raportin (EU Kids Online: Final Raport) mukaan lasten internetin käyttö lisääntyy edelleen ja suurinta kasvu on pienimpien, 6—10-vuotiaiden lasten ryhmässä.

Kuvaohjelmaympäristön muutokset ovat yhteydessä myös lasten huoltajien kasvatus-työhön ja lasten suojelemisen mahdollisuuksiin kodeissa. Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009 -selvityksen mukaan lasten television katselua rajoitetaan kodeissa useimmiten kellonajan ja ohjelmien sisällön suhteen. Tietokoneen osalta käyttämisen kokonaisaika on tärkein vanhempien käyttämä rajoituskeino.

Lasten kasvaessa rajoituskeinot vähenevät. Joka toinen 15—17-vuotias poika ja tytöstä 40 prosenttia saa itse päättää televisionkatselustaan. 15 vuotta täyttäneistä pojista 40 prosenttia ja tytöistä 30 prosenttia saa päättää tietokoneen käytöstään. Erilaisten teknisten rajoituskeinojen käyttö on kodeissa harvinaista. Television lapsilukko on käytössä alle 10 prosentissa ja internetin suodatinohjelma 20 prosentissa lapsiperheistä. Yleisimmin teknisiä rajoituskeinoja käytetään matkapu-

helimissa. Puhelimien estopalveluja on 60 prosentissa ja saldorajoitus 40 prosentissa perheistä.

Monimutkainen ikärajaajärjestelmä

Kuvaohjelmien ikäraajat ovat voimassa olevan kuvaohjelmalain ja pelien PEGI-järjestelmän sekä televisioyhtiöiden vedenjakajasopimuksen keskeisin keino lasten suojelemiseksi. Nykytilanteessa ikärajaajärjestelmä on monimutkainen ja se ei siten toteuta lasten suojelemisen tavoitetta parhaalla mahdollisella tavalla.

Käytössä on erilaisia ikärajaajärjestelmiä. Voimassa olevan kuvaohjelmalain mukaan ohjelman voi kieltää 7, 11, 13, 15 ja 18 vuotta nuoremalta. Vuorovaikutteisissa kuvaohjelmissä käytössä ovat PEGI-järjestelmän ikärajasuositukset 3, 7, 12, 16 ja 18. Televisio-ohjelmien ja tilausohjelmien tai tallenteina levitettävien televisio-ohjelmien ikäraajat eivät myöskään täysin ole yhdenmukaisia voimassa olevan kuvaohjelmalain mukaisten ikärajojen kanssa, koska televisio-ohjelmien ikärajojen asettaminen perustuu televisioyhtiöiden sopimukseen, ei voimassa olevaan kuvaohjelmalakiin.

Lisäksi kuvaohjelmiin tehtävät merkinnät ovat monimutkaisia ja niitä on neljänlaisia: tarkastetuille annettut, tarkastamattomille annettut, vuorovaikutteisille kuvaohjelmille annettut merkinnät ja PEGI-merkinnät.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2009 julkaiseman Audiovisuaalisen median sääntelyn toimivuus ja kehittämistarpeet vanhempien näkökulmasta - tutkimusraportin (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:25) mukaan nykyinen kuvaohjelmien luokittelujärjestelmä ja ikäraajat eivät kokonaisuudessaan ole kovinkaan tuttuja 3—15-vuotiaiden lasten vanhemmille. Parhaiten vanhemmat tuntevat elokuvien ja tallenteiden ikäraajat 15 ja 18 sekä televisio-ohjelmien vedenjakaja-ajan kello 21. Pelien kohdalla tunnetuin ikäraja on 18. Pieni osa lasten vanhemmista ei noudata lainkaan ikärajoja tai vedenjakaja-aikoja.

Tilausohjelmopalveluja tunsivat vain vajaa puolet vanhemmista. Väkipolttaminen, huumeiden käyttö, seksi ja kauhu ovat neljä tärkeintä mediasisältöä, joista vanhemmat haluavat saada tietoa. Parhaana pidetään järjestelmää, jossa kuvaohjelmien haitallisuudesta tiedotetaan sekä ikärajoilla että sisällöllä kuvaavalla symbolilla. Lisäksi on vanhempia, jotka kaipaavat kasvatustyönsä tueksi tietoa siitä, mihin voi valittaa kuvaohjelmien ikärajoista ja antaa palautetta sisällöistä.

Myös Valtion elokuvatarkastamon joulukuussa 2009 julkaiseman ikärajakyselytiedotteen mukaan suurella osalla suomalaisista on väärä käsitys nykyisestä ikärajojärjestelmästä.

Sääntelyn erityiset ongelmakohdat

Nykytilanteessa kuvaohjelmien sääntely on osin päällekkäistä. Televisiossa lähetettävät kuvaohjelmat eivät kuulu voimassa olevan kuvaohjelmalain soveltamisalaan, vaikka tilausohjelmopalveluina tai tallenteina levitetävät televisio-ohjelmat kuuluvat. Internetin käytön yleistymisestä huolimatta television katselu on edelleen yleistä erityisesti pienempien, alakouluikäisten ja tätä nuorempien lasten kohdalla. Lasten suojelemista edistäisi kaikkien kuvaohjelmien yhdenmukainen sääntely ja se, että niiden tarjontaa valvotaan yhdenmukaisesti.

Joissakin tilanteissa on syntynyt ongelmia voimassa olevan kuvaohjelmalain soveltamisalan ja laissa levittäjille asetettujen velvollisuuksien suhteen. Tämä on tullut esille erityisesti elokuvaharrastajien kohdalla.

Voimassa olevan kuvaohjelmalain mukaan myös harrastajien levittämät elokuvat pitää tarkastaa ennakkoon. Käytännössä Valtion elokuvatarkastamo on pääosin vapauttanut nämä elokuvat tarkastuksesta sillä perusteella, että ne kuuluvat harrastustoiminnan tai oppilaitosten toiminnan piiriin.

Valtion elokuvatarkastamon keskeinen tehtävä on lasten suojeleminen haitalliselta kuvaohjelmamateriaalilta. Resurssista käytetään kuitenkin tällä hetkellä suhteettoman paljon rikoslain vastaisen aineiston, pääosin väkivaltapornon, valvontaan. Valvontaa toteutetaan voimassa olevan kuvaohjelmalain ilmoitusvelvollisuutta ja merkintöjen valvontatarkastuksia koskevien säännösten perusteella. Aikuisviihdemateriaalia on paljon ja sen valvonta vie resursseja lasten suojelemiselta.

Voimassa olevan kuvaohjelmalain voimaan tullessa Suomesta poistui niin sanottu aikuisensensuuri. Jos kuvaohjelmassa ei ole kriminalisoitua aineistoa, se voidaan julkisesti esittää tai levittää kahdeksantoista vuotta täyttäneille. Valtion elokuvatarkastamolla on kuitenkin nykyisin mahdollisuus velvoittaa ohjelman levittäjä poistamaan ohjelmasta lapsen kehitykselle haitallisia kohtia. Tältä osin oikeus asettaa poistovelvoite on ristiriidassa lain systematiikan kanssa. Poistovelvoite ei yleisellä tasollakaan edistä sananvapauden toteutumista.

Mediakasvatuksen koordinoinnin puute

Mediakasvatuksen osalta pulmana nykytilanteessa on koordinaation puute. Useissa muissa maissa on mediakasvatusta valtakunnallisesti koordinoiva viranomaistaho, joka Suomesta puuttuu. Koordinointi parantaisi mediakasvatukseen käytettävien resurssien tehokasta käyttöä, karsisi mahdollisia päällekkäisiä toimintoja ja kehittäisi mediakasvatusta esimerkiksi luomalla uusia yhteistyömalleja eri mediakasvatusta toteuttavien organisaatioiden kesken.

Lisäksi koordinointi lisäisi mediakasvatuksen näkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Tätä tarvitaan, jotta mediakasvatuksen edistämisen tavoitteet toteutuvat kotien, koulujen, päiväkotien ja muiden tahojen arjessa. Nykytilanteessa esimerkiksi lasten huoltajia ja kasvat-

tajia tukevaa mediakasvatusmateriaalia on tuotettu runsaasti, mutta sen hyödyntäminen ei ole riittävää.

Selvityksessä Suomalainen mediakasvatustamaisema 2008 – katsaus organisaatioiden toteuttamaan mediakasvatukseen (Mediakasvatuseura, Selvitys 2008) tärkeimpinä mediakasvatuksen kehittämistarpeina nousivat esiin lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten ja vanhempien kouluttaminen, mediakasvatuksen sisältöjen tarkempi määrittely ja kansallisen koordinoinnin organisoiminen.

Pääministeri Vanhasen II hallituksen ohjelmaan sisältyvässä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmassa tavoitteena on selkeyttää kansallisella tasolla viranomaisten keskinäinen koordinoitavuus lasten ja nuorten turvallisen mediaympäristön ja mediakasvatuksen kehittämisessä. Lisäksi pyritään vastaamaan nopeasti kehittyvän mediaympäristön haasteisiin ja selvittämään Valtion elokuvatarkastamon toimintojen laajentamista mediakasvatukselliseen tutkimus- ja kehittämistyöhön. Lisäksi tavoitteena on tarkistaa, että alaikäisten suojelua koskeva lainsäädäntö vastaa medioiden kehitystä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on uudistaa nykyinen kuvaohjelmalainsäädäntö vastaamaan mediaympäristön muutoksia. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kuvaohjelmalaki sekä laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta. Lait korvaisivat nykyisin voimassa olevan kuvaohjelmalain ja Valtion elokuvatarkastamosta annetun lain.

Soveltamisala

Ehdotettua kuvaohjelmalakia sovellettaisiin pääsääntöisesti kaikkeen Suomessa tapahtuvaan kuvaohjelmien tarjoamiseen ja sen valvontaan. Tarjoaminen kattaisi kaikki kuvaohjelmien yleisön katseltavaksi saattamisen muodot, kuten elokuvateatteriesitykset, tallennelevityksen, televisiolähetykset ja tilausohjelmalvelut. Ulkomailta edelleen lähete-

tyt televisio-ohjelmistot olisivat rajoitetusti lain soveltamisalan piirissä.

Kuvaohjelmien luokittelu, ikäraajat ja sisältöä kuvaavat symbolit

Voimassa olevan kuvaohjelmalain keskeinen keino lasten suojelemiseksi, eli ikärajojen luokittelu ja merkitseminen Suomessa tarjottaviin kuvaohjelmiin, säilyisi. Ikäraja-järjestelmää selkeytettäisiin. Ehdotuksen mukaisesti kaikki tarjottavat kuvaohjelmat luokiteltaisiin yhdenmukaisesti tarjottaviksi kaikenikäisille taikka ikärajoilla 7, 12 16 tai 18. Vastaavat ikäraajat ovat jo nykyisin käytössä PEGI-järjestelmässä.

Nykyiseen tapaan lapsen kehitykselle haitallisena pidettäisiin kuvaohjelmaa, joka väkivaltaisuuksensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai ahdistusta aiheuttamalla taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen.

Ikärajojen luokittelu koskisi yhtenäisesti kaikkia kuvaohjelmia (esimerkiksi elokuvat, televisio-ohjelmat, pelit) ja kaikkia kuvaohjelman tarjoamisen tapoja (esimerkiksi elokuvateatteriesitys, tallenne, televisiolähetykset, tilausohjelmalvelu). Kuvaohjelmille, joita yksiselitteisesti olisi pidettävä alle 18-vuotiaan kehitykselle haitallisena, annettaisiin ilman luokittelua 18 vuoden ikäraja.

Luokittelusta vapautettaisiin tietyt kuvaohjelmat sisältönsä, valmistustarkoituksensa tai erillisen luvan perusteella. Luokitellut kuvaohjelmat sekä ohjelmat, joille viranomaisen voisi hyväksyä Euroopan unionin alueella annetun ikärajan Suomessa käytettäväksi, tulisi ilmoittaa viranomaisen ylläpitämään kuvaohjelmaluetteloon. Lisäksi tarjoajien tulisi toimittaa viranomaiselle tieto tarjottavana olleiden aikuisille tarkoitettujen kuvaohjelmien lukumäärästä vuosittain, ja tarvittaessa viranomaisella olisi oikeus pyytää nimikekoh-tainen luettelo tällaisista ohjelmista.

Lisäksi ikäraja-järjestelmää täydennettäisiin tarkemmin kuvaohjelmien lapsen kehitykselle haitallisesta sisällöstä kertovilla symboleilla, joista sovittaisiin erikseen. Symbolien tarkoitus on kertoa vanhemmille tarkemmin, millä perusteella kuvaohjelma on arvioitu tietyn ikäistä nuoremman lapsen kehitykselle

haitalliseksi. Käyttöön otettavia sisältöä kuvaavia symboleja voisivat olla esimerkiksi väkivalta, kauhu, seksi ja päihteet (huumeet ja alkoholi).

Yhdenmukaisten ikärajojen ohella kuvaohjelmien merkinnät yhdenmukaistettaisiin. Yhtenäinen merkintäjärjestelmä olisi yleisön kannalta helpompi omaksua ja ymmärtää. Se myös helpottaisi ikärajoista tiedottamista. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle ja kuvaohjelmien tarjoajille säädettäisiin ikärajoja koskeva tiedotustehtävä.

Kuvaohjelmien luokittelutehtävä siirrettäisiin pääosin kuvaohjelma-alalle. Viranomaisena ehdotettu Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus hyväksyisi itsenäisinä ja riippumattomina toimivat kuvaohjelmaluokittelijat, joiden tulisi olla täysi-ikäisiä ja muutoin sopivia luokittelijoiksi. Kuvaohjelmia luokittelevien henkilöiden olisi osallistuttava luokittelijakoulutukseen ja kertauskoulutukseen, joiden järjestämisestä viranomainen vastaisi. Jos luokittelija esimerkiksi toistuvasti luokittelee kuvaohjelmia virheellisesti, voisi viranomainen peruuttaa kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisen.

Kuvaohjelmien luokittelun toteuttamiseen olisi tarkoitus luoda järjestelmä, joka olisi mahdollisimman helppokäyttöinen. Luokittelujärjestelmä kehitettäisiin viranomaisen johdolla ja yhteistyössä alan tutkijoiden ja kuvaohjelma-alan kanssa lakiin kirjattujen luokittelukriteerien perusteella. Järjestelmän toimivuutta seurattaisiin jatkuvasti.

Kuvaohjelman tarjoaminen

Kuvaohjelmia tarjoavien yhteisöjen ja henkilöiden tulisi tehdä ilmoitus tarjoamistoinnasta Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle. Kuvaohjelmien tarjoajat veloitettaisiin merkitsemään kuvaohjelmat yhtenäisillä ikäraja- ja sisältömerkinnöillä, joiden ulkoasun viranomainen määräisi. Kuvaohjelman tarjoajien olisi myös tiedotettava ikärajoista ja muista lasten suojelemista edistävistä keinoista, kuten esto- tai suodatinjärjestelmistä.

Kuvaohjelmien, joilla olisi ikäraja 18, tarjoaminen alaikäiselle olisi kielletty. Tarjoajien olisi lisäksi huolehdittava eri tarjoamistapojen kannalta tarkoituksenmukaisista toi-

menpiteistä, joilla varmistettaisiin, etteivät luokitellut kuvaohjelmat olisi lasten katseltavina. Televisiotoiminnan harjoittajien tulisi huolehtia siitä, että lapsen kehitykselle haitalliset kuvaohjelmat lähetetään sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisiota. Tilausohjelmalveluiden tarjoajien tulisi pitää saatavilla esimerkiksi esto- tai suodatinjärjestelmää palveluiden tarjoamisen yhteydessä. Tallenteiden myynissä ja vuokrauksessa sekä elokuvateattereissa tulisi huolehtia iän tarkistamisesta. Tämä velvoite iän tarkistamiseen koskisi myös sähköistä kaupankäyntiä.

Valvonta

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus valvoisi luokittelijoiden toimintaa, kuvaohjelmien merkintöjä sekä kuvaohjelmien tarjoajien velvollisuuksien ja tarjoamisrajoitusten noudattamista. Keskus ottaisi vastaan yleisöpalautetta lapsen kehitykselle haitallisten kuvaohjelmien tarjoamisesta. Keskus voisi myös ottaa luokiteltavakseen kuvaohjelman, jos olisi syytä epäillä, ettei ohjelmaa ole luokiteltu ja merkitty lain mukaisesti. Keskuksen luokittelupäätöksestä voitaisiin valittaa kuvaohjelmalautakuntaan.

Kuvaohjelmien tarjoamista koskevien velvollisuuksien toteutumisen tuesta keskuksen voisi käyttää huomautusta ja sen tehosteena uhkasakkoa. Ehdotuksella on tarkoitus antaa viranomaiselle nykyistä tehokkaampi keino puuttua ongelmiin erilaisissa tarjoamistilanteissa.

Ehdotetussa kuvaohjelmalaissa olisi lain toteutumisen kannalta keskeiset rangaistus-säännökset. Kuvaohjelman, jolla on 18 vuoden ikäraja, tarjoaminen alaikäiselle olisi kiellettyä ja kriminalisoitua rikoslaissa muun kuin televisiotoiminnan osalta. Lisäksi rikoslaissa kriminalisoitaisiin luokittelemattoman ja merkitsemättömän kuvaohjelmien tarjoaminen alaikäiselle.

Kuvaohjelmien tarjoamisen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi perittäisiin kuvaohjelman tarjoajilta valvontamaksu. Lisäksi viranomaisen suoritteista perittäisiin maksua valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus

Valtion elokuvatarkastamosta kehitettäisiin Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus, jonka tehtäviin kuuluisivat kuvaohjelmamarkkinoiden valvonta, kuvaohjelmaluokittelijoiden koulutus, tiedotus, toimialaa koskevan tutkimuksen edistäminen ja mediakasvatuksen koordinointi. Keskukseen tehtäviin kuuluisi jatkossa myös televisiotoiminnan valvonta lasten kehitykselle haitallisten televisio-ohjelmien lähettämisen osalta. Tähän saakka kyseistä tehtävää on hoitanut Viestintävirasto.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toiminnassa korostuisivat uudenlaiset toimet lasten suojelemiseksi muuttuneessa mediaympäristössä. Tarkoituksena on vahvistaa mediakasvatusta, sen kansallista koordinointia ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Mediakasvatuksen ja lasten mediataitojen edistämiseksi tavoitteena on, että lapsi oppii nykyisessä mediaympäristössä tarvittavia toimintatapoja ja selviytymiskeinoja. Mediataitoinen lapsi osaa käyttää ja valikoida mediaa aktiivisesti ja tietoisesti sekä analysoida ja arvioida kriittisesti erilaisia mediasisältöjä.

Tiedottamisen lisäämisen tarkoituksena on vahvistaa erityisesti lasten huoltajien ja vanhempien sekä ammattikasvattajien tietoisuutta lapsen kehitykselle haitallisista mediasisällöistä ja mediakasvatuksesta. Mahdollisimman pitkälle viety välineutraalisuus ja ikärajojen yhdenmukaisuus tehostaisi tiedotusta.

Tutkimukseen panostamisen tavoitteena olisi vahvistaa ja jatkuvasti päivittää viranomaisten ja muiden mediakasvatustoimijoiden tietopohjaa lasten suojelemisesta ja mediataitoja koskevista kysymyksistä. Tietopohjaa tarvitaan lasten turvallisuuden edistämistä koskevista linjauksista ja toimenpiteistä nopeasti muuttuvassa mediaympäristössä.

Yksi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tehtävä olisi edistää kuvaohjelmialan itsesääntelytoimia, kuten käytännesääntöjä, lasten suojelemiseksi mediaympäristössä. Kuvaohjelmia internetissä tarjoavat suomalaistoimijat voisivat esimerkiksi tehdä niin kutsutun pelisääntökirjan toimenpiteistä, joilla he oman palvelunsa puitteissa sitoutuisivat

edistämään lasten suojelemista virtuaalisessa kuvaohjelmaympäristössä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset julkiseen talouteen

Valtion elokuvatarkastamon toiminta rahoitetaan valtion talousarvion momentilta 29.80.07. Vuoden 2010 määrärahat olivat 616 000 euroa. Elokuvatarkastamo perii valtion maksuperustelain periaatteiden mukaisesti maksuja kuvaohjelmien tarkastuksesta. Voimassa olevan kuvaohjelmalain muutoksesta heinäkuun alusta 2009 alkaen elokuvatarkastamo on perinyt kuvaohjelmalevityksen valvontamaksua eräiltä tilausohjelmalavalluiden tai tallenteiden levittäjiltä. Vuonna 2009 toiminnan tulot olivat yhteensä 335 443 euroa (tarkastusmaksut 310 643 euroa ja valvontamaksut 24 800 euroa).

Esityksen mukaan Valtion elokuvatarkastamon tehtävät ja toiminta muuttuisivat keskeisiltä osin. Kuvaohjelmien ikärajalukittelu siirtyisi pääosin kuvaohjelmien tarjoajien tehtäväksi. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tehtävä olisi ylläpitää yritysten käyttämää ikärajalukitusjärjestelmää, kouluttaa yrityksissä toimivia luokittelijaita ja valvoa luokittelun asianmukaisuutta sekä käsitellä luokittelusta tehty yleisöpalute. Keskus myös koordinoisi mediakasvatusta ja edistäisi toimialaan liittyvää tutkimusta. Televisiotoimintaa koskevia lasten suojelemiseen liittyviä valvontatehtäviä siirtyisi Viestintävirastolta keskukselle. Uusien tehtävien aiheuttamien kustannusten kattamiseksi ei ole kuitenkaan ollut mahdollisuutta saada lisärahoitusta valtion talousarviossa.

Kuvaohjelmalainsäädännön uudistuksessa lähtökohtana on, että osa Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toiminnasta rahoitettaisiin valtion budjetista sekä osa veroluonteisella kuvaohjelmien tarjoajien valvontamaksulla ja maksullisen toiminnan tuloilla.

Kuvaohjelmien tarjoamisen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi perittäisiin kuvaohjelman tarjoajilta veroluonteinen valvontamaksu. Esityksen valmistelun yhteydessä laadittujen laskelmien mukaan

valvontamaksun perimisestä kertyisi vuosittain tuloja keskukselle noin 350 000 euroa. Laskelmat perustuvat arvioihin, joiden mukaan tallenteita tarjoaisi noin 2 500 ja julkisia esityksiä noin 190 toimipaikkaa. Televisiossa lähetettäisiin noin 18 ohjelmistoa, tilausohjelmajärjestelmien olisi noin 100 ja ohjelmistokokonaisuuksien edelleenlähettäjiä noin 25.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen suoritteista voitaisiin periä maksuja valtion maksuperustelain periaatteiden mukaisesti. Esimerkiksi luokitelluista kuvaohjelmista on tarkoituksena periä nimikekohtaista maksua, joka perustuisi viranomaiselle sähköisen luokittelujärjestelmän ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin. Esityksen valmistelun yhteydessä Valtion elokuvataarkastamo laati arvion, jonka mukaan sähköisen luokittelujärjestelmän vuotuiset ylläpito- ja käyttökustannukset ovat 140 000 euroa. Lisäksi nimikekohtaisen maksuun vaikuttaisi vuosittain luokiteltavien kuvaohjelmien määrä.

Televisiotoiminnan harjoittajat maksavat Viestintävirastolle valvontamaksua, jolla rahoitetaan muun ohella Viestintäviraston lapsen kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämisen valvontaan liittyviä tehtäviä. Tämä televisiotoiminnan harjoittajien maksu säilyisi ennallaan huolimatta esityksessä ehdotetusta tehtävien siirtymisestä, koska Viestintävirasto perii nykyisen suuruiset valvontamaksut toukokuun alussa 2010 voimaan tullessa lainmuutoksessa lisääntyneistä tehtävistä aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi.

Vaikutukset yrityksiin

Uudessa luokittelu- ja merkitsemisjärjestelmässä siirrettäisiin toimivaltaa audiovisuaalisen alan toimijoille. Samalla lasten suojelemisen näkökulma audiovisuaalisen alan toiminnassa vahvistuisi. Näillä muutoksilla olisi sekä toiminnallisia että taloudellisia vaikutuksia toimialalle.

Velvollisuus osallistua kuvaohjelmiin liittyvistä viranomaistehtävistä aiheutuvien kustannusten kattamiseen laajenisi nykytilanteesta koskemaan pääosin kaikkia kuvaohjelmien tarjoajia mukaan lukien tallenteiden vähittäismyynti ja vuokraus, elokuvateatteritoiminta sekä ulkomailta edelleen lähetetty-

jen ohjelmistojen välittäminen yleisölle. Nämä ovat tahoja, jotka tarjoavat viime kädessä kuvaohjelmia yleisölle ja joihin myös viranomaisen valvonta uudessa järjestelmässä kohdistuu.

Toimipaikka-, televisio-ohjelmisto-, ohjelmistokokonaisuus- tai tilausohjelmajärjestelmien valvontamaksu yrityksille olisi 100–600 euroa vuodessa. Valvontamaksun suuruuden ei siten voisi katsoa rasittavan yksittäistä kuvaohjelmia tarjoavaa yhteisöä tai henkilöä kohtuuttomasti. Esimerkiksi viittä televisio-ohjelmistoa tarjoavan televisioyrityksen vuosittainen valvontamaksu olisi 3 000 euroa.

Valtion maksuperustelain nojalla perittävästä nimikekohtaisesta maksusta yrityksille aiheutuvat kustannukset vaihtelisivat luokiteltavien nimikemäärien mukaan.

Pienimpiä vuosittaisia nimikemääriä luokittelisivat elokuvateatterielokuvien maahantuojat ja tuottajat sekä kuvaohjelmia tallenteina levittävät maahantuojat ja tuottajat. Arvioiden mukaan elokuvateatterielokuvia luokiteltaisiin vuosittain 160–180 nimikettä ja tallenteita 1 200–1 400 nimikettä. Elokuviensa trailereita luokiteltaisiin noin 300 nimikettä.

Suurimpia nimikemääriä luokittelisivat puolestaan valtakunnalliset televisioyritykset. Arvioiden mukaan nimikemäärät vaihtelisivat kanavakohtaisesti 1 500–3 000 nimikkeen välillä.

Nimikekohtainen maksu perustuisi tosiasialliseen luokittelujärjestelmän käyttöön. Siten eniten kuvaohjelmia yleisölle tarjoaville yrityksille kustannukset olisivat suurimmat.

Ehdotettavien maksujen lisäksi kuvaohjelmien tarjoajille kustannuksia syntyisi esimerkiksi luokitteluja toteuttavan henkilökunnan palkkakuluista ja kouluttamisesta sekä käyttöön otettavista teknisistä esto- tai suodatinjärjestelmistä. Lisäksi toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia saattaisi aiheuttaa esimerkiksi tarjoajien tiedotusvelvollisuus. Esimerkiksi televisioyrityksissä henkilöstön työpanosta käytetään jo nykyisin lapsen kehityksen haitallisten ohjelmien arviointiin.

Toimialan taloudellinen ja toiminnallinen panos edistäisi osaltaan lasten turvallisen mediaympäristön kehittämisen edellytyksiä. Yrityksen näkökulmasta sitoutuminen lasten

suojelemiseksi tärkeisiin tavoitteisiin lisäksi kuluttajien luottamusta ja vastuullisen toimijan mainetta.

4.2 Lapsiin kohdistuvat vaikutukset

Ehdotettu uudistus parantaisi lasten hyvinvoinnin edellytyksiä ja kehittäisi lapsille turvallista mediaympäristöä monin tavoin.

Uudessa järjestelmässä panostettaisiin uudenaikaisiin ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, kuten mediakasvatukseen ja lasten mediataitojen kehittämiseen, tiedotukseen ja tutkimukseen.

Mediakasvatukseen panostaminen on tärkeää, koska virtuaalisen kuvaohjelmaympäristön merkitys lasten elämässä on kasvanut, ja tätä ympäristöä ei voida kattavasti kansallisella lainsäädännöllä säännellä. Lasten suojelemisen näkökulman lisäksi mediakasvatuksen ja lasten mediataitojen kehittäminen vahvistaisi lasten osallistumisen ja itseilmaisun mahdollisuuksia.

Tarkoituksena on kehittää nykyistä vaikuttavampaa ja yhdenvertaisemmin kaikkiin lapsiin sekä lasten huoltajiin ja kasvattajiin kohdistuvaa toimintaa koko maassa. Yksi keskeinen lasten suojelemisen keino uudistuksessa on Suomessa tarjottavien kuvaohjelmien yhdenmukainen ikärajaluokittelu ja merkittäminen. Mediasisältöjen mahdolliset haitalliset vaikutukset vaihtelevat lapsen iän ja kehitysvaiheen mukaan. Vakavimmat riskit lapsen kehitykselle syntyvät ikään soveltumattomista sisällöistä.

Ikärajojen ohella lasten suojelemiseksi tarvitaan tarkempaa tietoa kuvaohjelmien haitallisista sisällöistä. Siten sisältöä kuvaavien symboleiden käyttäminen suomalaisessa järjestelmässä on lapsille turvallisen mediaympäristön kehittämisen näkökulmasta edistysaskel.

Viime kädessä huoltajien ja kasvattajien on huolehdittava siitä, että lapsia suojellaan haitallisilta mediasisällöiltä. Ehdotetut kuvaohjelmien yhtenäiset ikäraajat ja sisältöä kuvaavat symbolit parantavat lasten huoltajien ja kasvattajien tietoisuutta kuvaohjelmien haitallisuudesta. Nykyisin erilaisia ikärajoja on liikaa, ja lasten huoltajat eivät tunne järjestelmää riittävästi.

Kuvaohjelmien luokittelutehtävän siirtäminen kuvaohjelma-alan toimijoille sekä kuvaohjelmien tarjoajien velvollisuuksien korostaminen vahvistavat lasten suojelemisen näkökulmaa kuvaohjelmia tarjoavissa yrityksissä. Esimerkiksi esto- tai suodatinjärjestelmien käyttö virtuaalisessa kuvaohjelmaympäristössä lisääntyisi.

Kokonaisuudistuksen vaikutuksia lapsille turvalliseen mediaympäristöön on tarkoitus arvioida muutaman vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja henkilöstöön

Valtion elokuvatarkastamo muuttuisi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi. Viraston tehtävät ja toiminta muuttuisivat keskeisiltä osin.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toiminnassa korostuisivat uudenlaiset ennaltaehkäisevät toimet lasten suojelemiseksi muuttuneessa mediaympäristössä, kuten lasten mediataitojen ja mediakasvatuksen edistäminen sekä kuvaohjelmien ikärajoja koskeva tiedotus ja toimialaan liittyvä tutkimus.

Valtion elokuvatarkastamon valvontatehtäviin verrattuna keskuksen valvontatehtävät lisääntyisivät televisio-ohjelmistojen vedentakaja-aikojen valvonnan osalta. Valvontatehtävät kohdentuisivat nykyistä laajemmin kuvaohjelmien erilaisiin tarjoamistilanteisiin. Viestintäviraston tehtävien siirtämisellä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseen selkeytettäisiin viranomaisten keskinäistä koordinointivastuuta lasten turvallisen mediaympäristön kehittämisessä.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toiminnan painopiste muuttuisi aikaisempaa selkeämmin lasten suojelemisen suuntaan. Rikoslain 17 luvun 17, 18 ja 18 a §:n vastainen kuvaohjelmien levittämisen valvonta hoidettaisiin jatkossa rikoslain valvontaan liittyvien poliisin toimialan käytäntöjen mukaisesti.

Valtion elokuvatarkastamon henkilöstö jatkaisi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen palveluksessa ja heidän palvelussuhteensa ehdot määräytyisivät valtion yleisten virkaehtosopimusten sekä Valtion elokuvatarkastamon palkkausjärjestelmää koskevan

tarkentavan virkaehtosopimuksen ja palkkausjärjestelmän mukaisesti.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys perustuu keskeisiltä osin opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman työryhmän muistioon Uusi kuvaohjelmalainsäädäntö. Kokonaisuudistusta valmistelleen työryhmän ehdotus (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:10).

Työryhmän jäseninä olivat opetus- ja kulttuuriministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, oikeusministeriön ja Valtion elokuvataarkastamon edustajat. Työn valmistelua tuki asiantuntijaryhmä, jossa on ollut mukana asiantuntijoita opetus- ja kulttuuriministeriöstä, sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksesta, Viestintävirastosta, Kuluttajavirastosta, Valtion elokuvataarkastamosta, Lapsiasiavaltuutetun toimistosta, Pelastakaa Lapset ry:stä, Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, Yleisradio Oy:stä, MTV Mediasta, Nelonen Mediasta, Viestinnän Keskusliitosta, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry:stä, Suomen Elokuvatarkastuskeskus SEOL ry:stä, Suomen elokuvatoimistojen liitto SEL ry:stä, Suomen Filmikamari ry:stä, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto SEK ry:stä, Suomen peliohjelmisto- ja multimediayhdistys FIGMA ry:stä, sekä Helsingin, Jyväskylän ja Tampereen yliopistoista. Asiantuntijaryhmän työhön on osallistunut myös harrastajaelokuvakulttuurin edustaja. Työryhmä on kuullut Opetushallituksen ja Poliisihallituksen edustajia sekä pyytänyt kirjallisesti näkemyksiä uudistuksen rahoitusmalleista Suomen aikuisviihdeyritykset ry:ltä.

Valmistelun aikana työryhmä kokosi kaksi pienryhmää, jotka valmistelivat ehdotuksensa teemoista: 1) Kuvaohjelmien luokittelujärjestelmä ja ikärajat ja 2) Mahdollisuudet estää haitallisen kuvaohjelmamateriaalin saatavilla olo alaikäisille verkkoympäristössä.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työryhmä luovutti ehdotuksensa kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallinille 26 päi-

vänä maaliskuuta 2010, minkä jälkeen mietintö lähti lausuntokierrokselle. Lausuntoja pyydettiin 66 taholta.

Lausunnon antoivat seuraavat 40 tahoa: Asiakkuusmarkkinointiliitto, Electronic Frontier Finland ry, Elinkeinoelämän keskusliitto, Jyväskylän yliopisto, Kansallinen audiovisuaalinen arkisto, Koulukinoyhdistys, Kuluttajavirasto, Lapsiasiavaltuutettu, Leppänen Paavo (psykologian tohtori), liikenne- ja viestintäministeriö, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Mediakasvatuskeskus Metka, Mediakasvatusseura, MTV Media, oikeusministeriö, Opetushallitus, Pelastakaa Lapset ry, Poliisihallitus, Salokoski Tarja (psykologian tohtori), Sanoma Entertainment Oy, Sisäasiainministeriö, Suomen aikuisviihdeyritykset ry, Suomen elokuvasektori, Suomen Elokuvatarkastuskeskus SEOL ry, Suomen elokuvatoimistojen liitto SEL ry, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto SEK ry, Suomen Filmikamari ry, Suomen Kuluttajaliitto ry, Suomen peliohjelmisto- ja multimediayhdistys FIGMA ry, Suomen vanhempainliitto, Tampereen yliopisto, TeliaSonera Finland Oyj, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Valtion elokuvataarkastamo, Valtion Nuorisosiain neuvottelukunta, Varis Tapio (professori), Viestinnän Keskusliitto, Viestintävirasto ja Yleisradio Oy.

Valmistelun loppuvaiheessa valtiovarainministeriö on antanut esitysluonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriölle erillisen lausunnon. Lisäksi Päivittäistavarakauppa ry ja Kaupan liitto ovat toimittaneet ministeriölle valvontamaksua koskevan erilliset kirjelmät.

Lausunnoissa kannatetaan tai pääosin kannatetaan työryhmän ehdotusta. Ainoassakaan lausunnossa ei vastusteta ehdotuksen perusratkaisua, nykymuotoisesta ennakkotarkastuksesta luopumista ja ehdotettua uutta lakia. Kuvaohjelmamarkkinoiden sääntelyn uudistamista ja yhtenäistämistä sekä mediakasvatuksen edistämistä puolletaan. Kuitenkin muutamassa lausunnossa muistutetaan julkisen vallan vastuusta riittävästi säännellä kuvaohjelmamarkkinoita lasten suojelemiseksi.

Erityisesti lausunnoissa kannatetaan työryhmän ehdotuksia kuvaohjelmamarkkinoiden sääntelyn selkeyttämisestä, mahdollisimman pitkälle viedystä välineneutraalisuu-

desta, kaikkien kuvaohjelmien yhdenmukaisista luokittelukriteereistä, ikärajojen yhdenmukaisuudesta, sisältösymboleiden käyttönotosta, lapsiin ja aikuisiin kohdistuvan mediakasvatuksen koordinoinnista ja mediataitojen edistämisestä sekä lasten huoltajiin ja vanhempiin kohdistuvan tiedotuksen lisäämisestä.

Muutettavaksi tai selkeytettäväksi lausunnoissa toivotaan erityisesti ehdotettuja tarjoamisrajoituksia ja kuvaohjelman tarjoajan huolellisuusvelvoitetta koskevia kysymyksiä. Nämä liittyvät muun muassa velvoittaviin ja kriminalisoituihin ikärajoihin, sähköisiin esto- ja tunnistamisjärjestelmiin sekä televisioyhtiöiden vedenjakajasopimukseen. Lisäksi lausunnoissa kommentoidaan erityisesti ehdotettua soveltamisalaa, ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia ja maksujärjestelmää, kuvaohjelmaluokittelijoiden kelpoisuus- ja täydennyskoulutusvaatimuksia sekä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tehtäviä ja resursseja.

Perustuslain ja perusoikeuksien näkökulmasta ehdotetaan muutoksia tai täsmennyksiä erityisesti K18-merkinnöillä varustettujen ohjelmien luokitteluvollisuutta, kuvaohjelmaluokittelijoita, muutoksenhakukäytäntöjä ja jälkivalvontaa koskeviin säännöksiin.

Lausunnoissa esitetyt kehittämis ehdotukset on opetus- ja kulttuuriministeriön jatkovalmistelussa otettu huomioon mahdollisimman kattavasti. Esimerkiksi työryhmän ehdottama huolellisuusvelvoitetta on tarkennettu siten, että tarjoajille säädettäisiin tarjoamispakohtaiset velvoitteet. Luokittelu- ja merkittämisen velvollisuudesta vapautettuja kuvaoh-

jelmia koskevia säännöksiä on täsmennetty ehdotuksella uudesta pykälästä, jossa valmistarkoituksensa perusteella vapautettaisiin sanoma- ja aikakauslehtien sähköiset versiot sekä videojulkaisupalveluissa tarjottavat yksityishenkilöiden harrastustarkoituksessa valmistamat kuvaohjelmat.

Kuvaohjelmaluokittelijan koulutuksen ja kertauskoulutuksen sisällöstä säädettäisiin laissa. Laissa säädettäisiin myös valvontamaksusta ja ilmoitusvelvollisuudesta, joiden suorittamiseen olisivat velvollisia kaikki kuvaohjelmia taloudellisessa tarkoituksessa tarjoavat yhteisöt tai henkilöt. Esityksen muutoksenhakusäännöksiä on täsmennetty. Esitystä on myös täydennetty jälkivalvontaa koskevilla säännöksillä.

Tarjoajien velvollisuuksia ja maksujärjestelmää koskevat säännösethdotukset esiteltiin keskustelutilaisuudessa, johon kutsuttiin seuraavat toimialan edustajat: Filmikamari ry, liikenne- ja viestintäministeriö, Makuuni Oy, MTV Media, Päivittäistavara kauppa ry, Sanoma Entertainment Oy, Suomen aikuisviihdeyritykset ry, Suomen asiakkuusmarkkinointiliitto ry, Suomen peliohjelmisto- ja multimedia-yhdistys FIGMA ry, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Valtion elokuvatarkastamo, Video Film Town Oy ja Yleisradio Oy.

Muutoksen vaikutuksista henkilöstön asemaan on käyty yhteistoiminnasta valtion vi-rastoissa ja laitoksissa annetussa laissa (651/1988) tarkoitettua neuvottelua.

Esitysluonnos on käsitelty sivistyspoliittisessa ministerityöryhmässä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Kuvaohjelmalaki

1 §. *Lain tarkoitus.* Lain tarkoituksena on säätää perustuslain 12 §:n 1 momentin kvalifioidussa lakivarauksessa tarkoitettua kuvaohjelmia koskevasta sananvapauden lasten suojelemiseksi välttämättömistä rajoituksista. Lailla rajoitetaan kuvaohjelmilla tapahtuvaa ilmaisua, kuvaohjelmien levittämistä ja kuvaohjelmien vastaanottamista. Lain tulkinnaissa näitä rajoituksia on tulkittava sananvapausmyönteisesti ja kaikkien rajoitusten tulee olla välttämättömiä lasten suojelemisen kanalta.

Ehdotettu kuvaohjelmalaki sääntelisi vain kuvaohjelmia ja niitä vain lapsen kehitykselle haitallisen sisällön perusteella. Normaali joukkoviestintä jäisi oman lainsäädäntönsä varaan ja sähköisen viestinnän luvanvaraisuus säilyisi ennallaan.

2 §. *Soveltamisala.* Lakia sovellettaisiin ehdotetun pykälän mukaisesti kuvaohjelmien tarjoamiseen Suomessa. Tarjoaminen kattaa kaikki kuvaohjelmien yleisön katseltavaksi saattamisen muodot.

Televiisioinnissa ja tilausohjelmalveluissa tapahtuvan kuvaohjelmien tarjoamisen osalta ehdotetaan pykälän 1 momentissa, että lain soveltaminen määräytyisi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain säännösten mukaisesti. Mainitun lain 3—6 §:ssä ovat toimijoiden sijoittautumista koskevat yksityiskohtaiset säännökset. Televisioyritykset ja tilausohjelmalvelujen tarjoajat kuuluisivat näiden säännösten mukaisesti lain soveltamisalaan, jos ne ovat sijoittautuneet Suomeen ja tarjottavia ohjelmaa koskevat päätökset tehdään Suomessa. Käytännössä soveltamisala kattaisi kaikki suurimmat katse- luosuudet saavat valtakunnalliset televisio-kanavat.

Kuvaohjelmien kaiken muun tarjoamisen osalta ehdotetaan, että lakia sovellettaisiin kaikkeen sellaiseen tarjoamiseen, jolla on lasten suojelemisen näkökulmasta riittävä liittyminen Suomeen. Näiden kriteereiden mukaisesti lakia sovellettaisiin kuvaohjelmien

julkiseen esitystoimintaan muun muassa elokuvateattereissa ja tallenteiden levittämiseen myymällä, vuokraamalla ja lainaamalla.

Kohdan 1 mukaan lakia sovellettaisiin kuvaohjelmaa tarjoavaan yhteisöön tai elinkeinonharjoittajaan, joka on rekisteröity Suomessa tai jolla on Suomessa toimipaikka. Kohdan 2 mukaan lakia sovellettaisiin, jos kuvaohjelmaa tarjoaa henkilö, joka on Suomen kansalainen tai jolla on Suomessa vakina- nainen asuinpaikka. Kohdassa 3 ehdotetaan, että mikäli kuvaohjelmaa tosiasiallisesti tarjotaan yleisölle Suomessa, lakia sovellettaisiin myös, jos päätös kuvaohjelman tarjoamisesta tehdään Suomessa.

Pykälän 2 momentin mukaan sellaiset kuvaohjelmat, joiden alkuperäinen tarjoaja ei ole Suomeen sijoittautunut televisioyritys ja joiden lähettämisestä ei tehdä päätöstä Suomessa ja jotka vain välitetään tai edelleen lähetetään Suomessa, olisivat vain rajoitetusti tämän lain soveltamisalan piirissä. Tällä tavoin välitettyjen kuvaohjelmien osalta voidaan edellyttää vain, että Suomessa tarjottavien ohjelmistojen markkinointimateriaaleissa tai muissa vastaavissa tiedotteissa on riittävästi tietoa ohjelmien mahdollisesta haitallisuudesta lapsille. Tällainen velvollisuus säädetään jäljempänä ehdotetussa ulkomaisen televisiolähetys- edelleen lähettämistä koskevassa 7 §:ssä.

Lisäksi näissä rajoitetusti lain soveltamisalan piiriin kuuluviissa tapauksissa sovellettaisiin pykälää kuvaohjelmien tarjoamisen ilmoitusvelvollisuudesta, valvontamaksusta, keskuksen suoritteista perittävistä maksuista sekä huomautuksesta ja uhkasakosta.

Euroopan talousalueelta alkunsa saavien televisiolähetysten osalta tämä noudattaa AV-direktiivissä vahvistettua periaatetta, että mikäli ohjelmistot ovat yhteisten vaatimusten ja alkuperämaan säännösten mukaisia, niiden leviäminen on sallittava muissa unionin jäsenvaltioissa.

Lain velvoitteet eivät koskisi sellaisia toimijoita, jotka toimittavat pelkästään teknisiä palveluja kuvaohjelmien tarjoajille, jotka tekevät tarjottavia sisältöjä koskevat päätökset. Tämä vastaa sitä periaatetta, joka internetissä

tapahtuvan tarjoamisen ja siinä käytettyjen tiedonsiirto- ja verkkoyhteyspalvelujen ja tallennuspalvelujen osalta on vahvistettu tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (458/2002).

3 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisen kannalta keskeiset käsitteet.

Ehdotetun pykälän *1 kohdassa* ”kuvaohjelmalla” tarkoitetaan liikkuvina kuvina teknisin keinoin katseltavaksi tarkoitettua sisältöä, esimerkiksi elokuvaa, televisio-ohjelmaa tai peliä. Tällainen sisältö voidaan saattaa yleisön katseltavaksi esimerkiksi elokuvateatterissa ja tallenteena sekä television, pelikonsolin, internetin ja mobiililaitteen välityksellä. Määritelmällä pyritään välineneutraaliuteen ja huomiomaan teknologian muutokset. Esimerkiksi pelejä tarjotaan nykyisin video- ja tietokonepeleinä sekä myös verkko- ja selainpeleinä.

Voimassa oleva kuvaohjelmalaki määrittelee kuvaohjelman tallenteeksi eli sääntelyn lähtökohtana on esine, esimerkiksi videokasetti tai tietokonelevyke. Ehdotetussa kuvaohjelmalaissa tallenne olisi vain yksi tapa tarjota audiovisuaalista sisältöä. Lain määritelmässä ei myöskään enää eroteltaisi erilaisia kuvaohjelmatyyppejä, kuten pelejä, jotka voimassa olevassa laissa määritellään vuoro-vaikutteisiksi kuvaohjelmiksi.

Pykälän *2 kohdan* ”yleisöllä” tarkoitetaan vapaasti valikoituvaa tai määrältään suurta ihmisjoukkoa. Ihmisjoukkoa on pidettävä tässä laissa tarkoitettulla tavalla vapaasti valikoituvana silloin, kun kuka tahansa voisi saada tarjottavana olevan kuvaohjelman katseltavakseen tai käyttöönsä joko maksua vastaan tai maksutta.

Myös ennalta määrätty joukko ihmisiä, joiden määrä on suuri, olisi määritelmässä tarkoitettu yleisö. Se, milloin ennalta määrätty ohjelmien vastaanottajaryhmä on katsottava yleisöksi, olisi useissa tapauksissa määriteltävä tapauskohtaisesti. Esimerkiksi oppilaitoksessa, päiväkodissa tai rippikoululeirillä ihmisjoukko on yleensä niin suuri, että se voidaan katsoa laissa tarkoitetuksi yleisöksi.

Ehdotetun pykälän *3 kohdassa* ”kuvaohjelman tarjoamisella” tarkoitetaan kaikkia niitä tapoja, joilla kuvaohjelma saatetaan yleisön katseltavaksi. Siten laissa tarkoitettua

tarjoamista olisi esimerkiksi kuvaohjelman julkinen esittäminen läsnä olevalle yleisölle, myyminen, vuokraaminen, lainaaminen ja muu luovuttaminen, mukaan lukien kuvaohjelman tarjoaminen postin välityksellä yleisölle toimitettavaksi. Voimassa olevassa laissa näihin tarjoamisen tapoihin viitataan termillä levittäminen.

Tarjoamista olisi myös kuvaohjelman pitäminen yleisön saatavilla esimerkiksi internetin välityksellä. Tällaiseen tarjoamisen tapaan viitataan voimassa olevan lain termillä tilausohjelmalvelu. Lisäksi tarjoamista olisi esimerkiksi kuvaohjelman lähettäminen yleisölle televisiotoiminnassa.

Ehdotetun määritelmän mukaan kuvaohjelmaa olisi nimenomaisesti tarjottava yleisölle, jotta kysymyksessä olisi laissa tarkoitettu tarjoaminen. Yleisölle tarjoamista olisi siten toiminta, jossa periaatteessa kuka tahansa voisi esimerkiksi katsoa, ostaa, vuokrata tai lainata kuvaohjelman. Tarjoamisena olisi esimerkiksi pidettävä kaikkia yleisölle avoimia kuvaohjelman esitystilaisuuksia ja -tapahtumia, kuten tallenteen esittämistä ravintolassa tai kaupassa läsnäolevalle yleisölle. Sen sijaan esimerkiksi tallenteen esittämistä kodissa tai olosuhteiltaan niihin rinnastettavassa yleisöltä suljetussa tilaisuudessa ei olisi pidettävä kuvaohjelman tarjoamisena. Televisio-ohjelma katsotaan aina lähetettäväksi yleisölle. Samoin tilausohjelmalvelua pidetään aina yleisön saatavilla. Siten esimerkiksi kuvaohjelman saatavilla pitämistä hotellihuoneen vastaanottimesta katsottavana olisi pidettävä yleisölle tarjoamisena.

Myöskään esimerkiksi kuvaohjelman luovuttamista yksittäiseltä henkilöltä toiselle ei pidettäisi laissa tarkoitettuna tarjoamisena, jollei luovuttajan olisi katsottava tarjoajan kuvaohjelmaa yleisölle. Tarjoamisena ei pidettäisi myöskään pelkästään kuvaohjelmien tarjoamisketjun eri portaiden välisiä luovutuksia, kuten kuvaohjelman luovuttamista maahantuojaalta vähittäismyyjälle, jollei maahantuoja tarjoa kuvaohjelmia myös yleisölle.

Ehdotetun pykälän *4 kohdassa* ”kuvaohjelman tarjoajalla” tarkoitetaan sitä viimekätistä toimijaa, joka saattaa kuvaohjelman yleisön katseltavaksi. Esimerkiksi tallenteiden tarjoamisen yhteydessä lain tarkoittama tarjoaja voi olla tallenteen myyjä tai sen

vuokraaja tai lainaaja. Kuvaohjelmien julkisen esittämisen osalta tarjoaja on esimerkiksi elokuvateatterin omistaja, tilausohjelmalvelujen kohdalla tilausohjelmalvelun ylläpitäjä ja yleisölle lähettämisen tapauksessa televisioyhtiö. Nämä henkilöt tai yhteisöt päättävät siitä, että tietty kuvaohjelma tarjotaan yleisölle. Tarjoajalla ei tarkoiteta sellaisia toimijoita, jotka toimittavat pelkästään teknisiä palveluja kuvaohjelmien tarjoajille.

Ehdotetun pykälän 5 kohdassa "luokittelulla" tarkoitetaan kuvaohjelman katsomiseen perustuvaa arviointia siitä, onko kuvaohjelma omiaan vaikuttamaan haitallisesti tietyn ikäistä nuoremman lapsen kehitykseen. Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa vastaavalaaisesta kuvaohjelmien haitallisuuden arvioinnista käytetään termiä tarkastaminen.

4 §. *Ilmoitus kuvaohjelmien tarjoamisesta.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi velvollisuudesta ilmoittaa kuvaohjelmien tarjoamistoiminnan aloittamisesta viranomaiselle. Velvollisuus koskisi myös sellaisia kuvaohjelman tarjoajia, jotka ovat tarjonneet ohjelmia jo ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Ilmoitus olisi tarkoitettu viranomaisen apuvälineeksi markkinoilla toimivien yhteisöjen ja henkilöiden toiminnan valvonnassa. Ilmoitus tulisi olla mahdollista tehdä myös sähköisesti.

Perustusvaliokunta on lausunnossaan (PeVL 14/2000 vp) kiinnittänyt huomiota kuvaohjelmalevityksen jälkivalvonnan kehittämiseen esimerkiksi rekisteröimällä videotallenteita ja peliohjelmia levittävät yrittäjät, ja ehdotus olisi linjassa tämän lausunnon kanssa. Käytännössä olisi tarkoituksenmukaista, että ilmoitukset tehtäisiin mahdollisimman keskitetysti esimerkiksi myymälöitä, vuokraamoita, televisio-ohjelmistoja tai elokuvateattereita edustavien tahojen toimesta.

Pykälän säännöksen mukaisesti ilmoitus olisi tehtävä aina, kun kuvaohjelmia tarjotaan taloudellisessa tarkoituksessa. Taloudellisessa tarkoituksessa tapahtuva tarjoaminen on ehdotetussa laissa määritelty mukaellen televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 2 §:n 5 kohtaa sekä AV-direktiivin johdantokappaletta 16. Ilmaisulla 'taloudellinen tarkoitus' viitattaisiin kaikenlaiseen tarjoamiseen, joka on pääasiassa taloudellista toimintaa. Taloudellisessa tarkoituksessa kuvaohjelmia tarjo-

aisi myös esimerkiksi Yleisradio Oy, koska toimintaa harjoitetaan yhtiömuodossa ja siitä aiheutuvat kulut katetaan televisiomaksuvain. Taloudellisessa tarkoituksessa kuvaohjelmia voidaan tarjota myös esimerkiksi pääosin mainosrahoitteisessa toiminnassa, jossa yhden ohjelman katseleminen ei ole maksullista.

Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäisivät yleishyödyllisinä pidettävät kuvaohjelmien tarjoajat, kuten yleiset kirjastot ja oppilaitokset, joiden toiminta on muuta kuin taloudellista toimintaa. Valvonnan kannalta ilmoitus olisi tarpeeton, sillä näiden tahojen toiminta on julkisena toimintana muutenkin valvonnan alaista ja viranomaisen tiedossa.

Ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä, jos tarjottaisiin ainoastaan ehdotetun lain 9—11 §:n nojalla luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettuja kuvaohjelmia. Tällaisissa tapauksissa ilmoituksen tekeminen ei olisi viranomaisen valvontatehtävän kannalta perusteltua.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ilmoituksessa olisi annettava kaikki valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Tällaisiksi katsottaisiin kuvaohjelmia tarjoavan henkilön tai yhteisön nimi, toiminimi, yhteystiedot ja kotipaikka. Lisäksi tulisi antaa toiminnan yleiskuvaus, joka sisältäisi tiedon kuvaohjelmien tarjoamisen tavoista, kuten alueellinen ja valtakunnallinen televisio-ohjelmistojen lähettäminen, ulkomailta edelleen lähetettyjä televisiolähetystyksiä sisältävän ohjelmistokokonaisuuden tarjoaminen (esimerkiksi kanavapaketit), tallenteiden luovuttaminen, julkinen esitys tai tilausohjelmalvelu. Ilmoitukseen tulisi sisällyttää kaikki käytössä olevat tarjoamistavat. Ilmoituksessa tulisi myös antaa tarjoamispaikan tai paikkojen yhteystiedot. Näillä tarkoitettaisiin esimerkiksi myynti- ja vuokrauspaikan ja elokuvateatterin osoitetta, sähköisessä kaupankäynnissä ja tilausohjelmalvelussa palvelun verkko-osoitetta ja televisio-ohjelmistojen kanavatietoja.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen olisi annettava viikon kuluessa pyynnön esittämisestä vahvistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Tarkoituksena on, että vahvistus voitaisiin tehdä myös sähköisesti.

Valvontatyön helpottamiseksi ilmoituksen tiedoissa tapahtuneista muutoksista ja toiminnan lopettamisesta olisi ilmoitettava viranomaiselle viipymättä.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi aikuisille tarkoitettuja kuvaohjelmia tarjoavien tarjoajien velvollisuudesta toimittaa Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle tieto näiden ohjelmien lukumäärästä kerran vuodessa. Lisäksi keskukselle säädettäisiin oikeus saada kuvaohjelman tarjoajalta nimikekohtainen luettelo näistä ohjelmista. Viranomainen voisi käyttää oikeutta valvontatarkoituksessa. Säännökset koskisivat myös sellaisia kuvaohjelmien tarjoajia, jotka tarjoavat muitakin kuin aikuisille tarkoitettuja kuvaohjelmia.

Voimassa olevan lain K18-merkittyä materiaalia koskeva nimikekohtainen ilmoitusvelvollisuus korvautuisi ehdotetun momentin säännöksillä. Lasten suojelemisen näkökulmasta nämä säännökset ovat riittäviä aikuisille suunnattujen kuvaohjelmien markkinoiden valvonnan toteuttamiseksi.

5 §. Kuvaohjelman tarjoaminen. Pykälän mukaan kuvaohjelman saisi saattaa yleisön katseltavaksi vain, jos se on luokiteltu ehdotetun lain mukaisesti ja jos siihen tai sen yhteyteen on tehty selvästi havaittava merkintä luokitellusta ikärajasta ja sisältöä kuvaavista symboleista. Kuvaohjelman saisi tarjota myös silloin, kun viranomainen on ehdotetun lain mukaisesti hyväksynyt ohjelmalle Euroopan unionin alueella annetun ikärajan ja sisältösymbolit (esimerkiksi PEGI) Suomessa käytettäväksi ja ohjelmaan tai sen yhteyteen on tehty näistä selvästi havaittavat merkinnät. Lisäksi säännöksen mukaan kuvaohjelman saisi tarjota vain, jos sille olisi annettu ehdotetun lain mukaisesti ikäraja 18 ja ohjelmaan tai sen yhteyteen olisi tehty selvästi havaittava merkintä tästä ikärajasta.

Näiden säännösten vastaiset teot olisi kriminalisoitu rikoslain 17 luvun 18 b §:n 1 kohdassa alaikäiselle tarjoamisen osalta. Lisäksi ehdotetun kuvaohjelmalain 35 §:n 2 kohdassa olisi rangaistussäännös, joka koskisi kuvaohjelmien tarjoamista vastoin tässä pykälässä säädettyä luokittelu- ja merkitsemisvelvoitetta.

Pykälässä säädettäisiin vain siitä, että kuvaohjelmien ikäraja- ja sisältömerkintöjen tu-

lisi olla selvästi havaittavia. Kuvaohjelman tarjoamistapa vaikuttaa siihen, miten merkinnät tulisi tehdä ja miten niiden tulisi olla yleisön nähtävillä. Merkintöjen sijoittamisesta kuvaohjelmiin tai niiden yhteyteen sovitaisiin toimialojen kanssa Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen johdolla. Merkinnät tulisi laittaa kaikkiin muihin, paitsi kuvaohjelmien markkinointiaineistoa (trailerit) sisältäviin ohjelmiin, jotka olisi vapautettu merkitsemisestä jäljempänä ehdotetun 9 §:n 2 momentin nojalla.

Ehdotetut tarjoamisrajoitukset eivät koskisi kuvaohjelmia, jotka olisi vapautettu luokittelusta ja merkitsemisestä ohjelman sisällön, valmistustarkoituksen tai erillisen luvan perusteella. Käytännössä ehdotettu tarjoamisrajoitus koskisi sitä, joka viimekädessä saattaa kuvaohjelman yleisön katseltavaksi. Luokittelu ja merkitsemisen voi käytännössä kuitenkin toteuttaa myös muu taho kuin kuvaohjelman viimekätinen tarjoaja. Tämä olisi useissa tarjoamistavoissa myös tarkoituksenmukaista tehokkaan jakelujärjestelmän kannalta. Joissakin tapauksissa, esimerkiksi eräät tilausohjelmalvelut, kuvaohjelman luokittelun toteuttaja voi olla toinen taho kuin merkitsemisen toteuttaja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus päättäisi siitä, millaisia 1 momentissa tarkoitettuja ikäraja- ja sisältömerkinnät ovat ulkoasultaan. Siten keskus määräisi, minkä näköisiä ikäraja- ja sisältötunnuksia kuvaohjelmissa käytettäisiin. Tämä on tärkeää, jotta kuluttajille suunnatut merkinnät olisivat yhdenmukaiset kaikissa kuvaohjelmissa. Keskus ei kuitenkaan määräisi siitä, millaisia sisältöjä sisältömerkinnöissä kuvattaisiin. Tarkoituksena on, että sisältöä kuvaavista symboleista sovittaisiin toimialojen kanssa Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen johdolla.

6 §. Kuvaohjelman ikärajan noudattaminen. Pykälän 1 momentin mukaan alaikäiselle ei saa tarjota kuvaohjelmaa, jolla on 18 vuoden ikäraja. Tämän säännöksen vastainen teko olisi kriminalisoitu rikoslain 17 luvun 18 b §:n 2 kohdassa.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa säädetty kielto tarjota kuvaohjelmaa, jolla on 18 vuoden ikäraja, ei koskisi televisiossa lähetettäviä ohjelmia. Toisenlainen säännös

johtaisi siihen, että osa ohjelmista kiellettäisiin televisiossa lähetettävänä. Tämä ei ole välttämätön sananvapauden rajoitus lasten suojelemiseksi ja olisi vastoin sananvapauden rajoitussäännöksiä. Televisiossa tulisi kuitenkin huolehtia siitä, ettei ohjelmia, joilla on ikäraja 18, lähetetä sellaiseen aikaan, jolloin 18 vuotta nuoremmat tavallisesti katsovat televisiota. Lähetysaikaa koskeva velvoite ei koskisi ohjelmia, joiden vastaanottamiseen tarvitaan suojausten purkulaite.

Tällä 2 momentin ja tämän pykälän 3 momentin 1 kohdan säännöksillä huolehdittaisiin televisiotoiminnan kohdalla AV-direktiivin 22 artiklan edellyttämistä toimenpiteistä. Artiklan 1 kohdassa todetaan, että jäsenvaltioiden on toteutettava aiheelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvien televisiolähetystoiminnan harjoittajien lähetyksissä ei ole ohjelmia, jotka saattaisivat vahingoittaa alaikäisten fyysistä, henkistä tai moraalista kehitystä, eikä varsinkaan pornografiaa tai perusteetonta väkivaltaa sisältäviä ohjelmia. Rikoslain 17 luvun 17, 18, 18 a §:ssä kriminalisoidaan väkivaltakuvauksen, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan ja törkeän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen. Muilta osin televisiotoiminnassa ei ole nykyisin eikä jatkossakaan olisi lasten kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämistä koskevia rajoituksia.

Esitystä valmisteltaessa oli esillä 1 momentissa ehdotetun kiellon säätäminen myös ikärajalle 16. Ikäraja 18 liittyy tyypillisesti pornografiaa ja ikäraja 16 väkivaltaa sisältäviin kuvaohjelmiin.

Nykytilanteessa säädetään rangaistavaksi vain Valtion elokuvatarkastamossa ennakkotarkastettujen kuvaohjelmien julkinen esittäminen tai levittäminen niille määrätyn ikärajaluokittelun vastaisesti. Säännös koskee elokuvia, tallenteita, eräitä televisiossa lähetettyjä tilausohjelmalveluita sekä pientä osaa video- ja tietokonepeleistä. Säännös ei koske televisiossa lähetettäviä ohjelmia eikä PEGI-järjestelmässä luokiteltuja pelejä.

Voimassa olevaan kuvaohjelmalakiin on kirjattu ainoastaan yleispiirteinen kielto julkisesti esittää tai levittää Valtion elokuvatarkastamossa tarkastettua kuvaohjelmaa ikärajaa nuoremmalle. Alaikäiselle esittäminen tai

levittäminen on kriminalisoitu rikoslaissa, ja tämä on ollut ainoa tehostus kiellon noudattamiseksi.

Näistä säännöksistä huolimatta ikärajojen noudattaminen on ollut puutteellista. Esimerkiksi Valtion elokuvatarkastamon marraskuussa 2009 julkaiseman ikärajakyselyn tulosten mukaan suomalaisten mielipiteet jatkuvat seuraavasti: noin 24 prosenttia on sitä mieltä, että elokuvateattereissa ei ole valvottu ikärajoja, noin 27 prosenttia on sitä mieltä, että DVD-tallenteita myyvissä tai vuokraavissa liikkeissä ei ole valvottu ikärajoja ja noin 34 prosenttia on sitä mieltä, että tietokone- ja konsolipelejä myyvissä liikkeissä ei ole valvottu ikärajoja.

Uudistuksessa olisi tarkoitus nykytilannetta tehokkaammin varmistaa lasten suojelemisen toimenpiteiden toteutuminen siellä, missä kuvaohjelmien tarjoaminen yleisölle viimekädessä tapahtuu, kuten myynti- tai vuokraustilanne taikka elokuvateatteriesitys. Vaikka muut ikärajat kuin 18 eivät esityksen mukaan jatkossa olisi nykytilanteen kaltaisesti kriminalisoituja, jäljempänä 6 §:n 3 momentissa ehdotetut uudenlaiset kuvaohjelman tarjoajan velvollisuudet koskisivat kaikkia muita ikärajaluokiteltuja (ikärajat 7, 12, 16) kuvaohjelmia. Lisäksi näiden velvollisuuksien noudattamisen tehostamiseksi viranomaisella olisi mahdollista käyttää uutena keinona jäljempänä 25 §:ssä ehdotettua huomautusta ja uhkasakkoa. Keskeinen muutos nykytilanteeseen olisi, että tilausohjelmalveluissa ikärajan 16 (nykyisin ikäraja 15) kohdalla ei edellytettäisi vahvaa iän tunnistamista.

Ehdotuksella on myös tarkoitus vahvistaa lasten suojelemista tilausohjelmalveluiden tarjoamisen yhteydessä AV-direktiivin 3 h artiklan periaatteiden mukaisesti. Ehdotetun tarjoamisrajoituksen katsottaisiin koskevan 3 h artiklassa tarkoitettuja sellaisia tilausohjelmalveluiden sisältöjä, jotka voivat vakavasti haitata lapsen kehitystä. Jäljempänä 6 §:n 3 momentin 2 kohdassa ehdotettu kuvaohjelman tarjoajan velvollisuus ylläpitää esimerkiksi esto- tai suodatinjärjestelmää tilausohjelmalvelun yhteydessä koskisi muita ikärajaluokiteltuja kuvaohjelmia. Siten tilausohjelmalveluihin kohdistuisi AV-direktiivin minimivaatimusta tiukempi sään-

tely siltä osin, että lapsen kehitykselle haitallisia ja ikärajaluokiteltuja kuvaohjelmia tarjottaessa tulisi aina huolehtia siitä, että palvelussa on saatavilla esimerkiksi esto- tai suodatinjärjestelmä.

Ehdotetut 1 ja 2 momentin säännökset tarkoittaisivat käytännössä, että iän tarkistamisesta tulee televisiotoimintaa lukuun ottamatta huolehtia aina, kun tarjotaan ohjelmaa, jolla on ikäraja 18. Kaiken internetympäristössä tapahtuvan lain soveltamisalan piiriin kuuluvan kuvaohjelmien tarjoamisen osalta säännös tarkoittaa täten sitä, että ikärajan 18 kohdalla kuvaohjelmien tarjoajien tulee toteuttaa iän tunnistaminen vahvan sähköisen tunnistamisen tai muun sellaisen luotettavan tunnistusmenetelmän avulla, joka on palveluntarjoajille teknisesti parhaiten mahdollista.

Sähköiseen tunnistamiseen internetympäristössä liittyy kuitenkin pulmia, ja käytännössä tarvetta helppokäyttöiselle ja edulliselle iän tunnistusmenetelmälle on edelleen. Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) tuli voimaan syyskuun alussa 2009. Liikenne- ja viestintäministeriön asettamassa sähköisen tunnistamisen kehittämissuunnitelmassa on pohdittu niin kutsuttuja vahvan ja heikon tunnistamisen välimuotoja. Tavoitteena on, että sähköisen tunnistamisen markkinat alkaisivat toimia. Toistaiseksi sähköinen tunnistaminen Suomessa hoidetaan pankkien (TUPAS) tai Väestörekisterikeskuksen tunnistamisjärjestelmien avulla ja ulkomailla luottokorteilla sekä maksujärjestelmillä, kuten Paypal.

Laissa ei ole perusteltua erikseen säätää jonkin tietyn nimenomaisen tekniikan käytöstä käyttäjän iän tunnistamisessa. Ehdotetun Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tulisi osana asiantuntija- ja tiedotustehtäväänsä seurata tunnistamispalvelujen kehittymistä ja sopivin tavoin tiedottaa sekä antaa ohjeita niiden käytöstä.

Nykyisin käytössä olevat tunnistamisjärjestelmät ovat joko maksullisia tai edellyttävät asiakassuhdetta taikka rajaavat käyttäjien piiristä pois alle 18-vuotiaat tai ulkomailla olevat henkilöt. Liian vaikeasti käytettävät tunnistusjärjestelmät voivat johtaa tilanteeseen, jossa Suomessa ei kyseisiä kuvaohjelmia tarjota ja näin Suomessa asuvat käyttäjät hakevat kuvaohjelmat sellaisilta toimijoilta, jotka

eivät ole tämän lain soveltamisalan piirissä ja jopa laittomasta verkkojakelusta.

Sananvapauden ja suomalaisten kuvaohjelmamarkkinoiden kannalta tällainen tilanne ei ole toivottava. Tästäkin syystä on tarkoituksenmukaista, että 6 §:n 1 momentissa ehdotettu kiello koskee vain ikärajaa 18. Joka tapauksessa tosiasia on, että internetin globaaleilla kuvaohjelmamarkkinoilla on ja tulee jatkossakin olemaan tarjolla erittäin suuri määrä ohjelmia, joissa ei ole iän tunnistamista ja joihin suomalaisella lainsäädännöllä ei voida edes puuttua. Ehdotetulla rajoituksella on tarkoitus varmistaa lasten suojeleminen suomalaisessa kuvaohjelmaympäristössä ottaen huomioon globaalien ympäristön realiteetit.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kuvaohjelmien tarjoajien velvollisuuksista huolehtia tarkoituksenmukaisista lasten suojeleminen toimenpiteistä tarjottaessa kuvaohjelmia, joilla on ikäraja 7, 12 tai 16. Ehdotetut säännökset asettaisivat kaikille kuvaohjelman tarjoajille velvollisuuksia, joiden noudattamista viranomainen voisi tehostaa jäljempänä ehdotetun 25 §:n nojalla huomautuksella ja tarvittaessa määräämällä uhkasakon. Ehdotetulla säännöksellä on tarkoitus osaltaan vahvistaa AV-direktiivin 3 h ja 22 artikloiden periaatteita.

Kuvaohjelman tarjoajan velvollisuuksista säätämällä olisi tarkoitus nykytilannetta selvemmin varmistaa lasten suojeleminen toimenpiteiden toteutumiseen siellä, missä kuvaohjelmien tarjoaminen yleisölle tapahtuu. Myös perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 14/2000 vp) kiinnittänyt huomiota videotallenteita ja peliohjelmaa levittävien yrittäjien mainonta- ja myyntitapojen sääntelyn kehittämiseen.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin televisiotoiminnan harjoittajalle velvollisuus huolehtia siitä, että lapsen kehitykselle haitallisia kuvaohjelmia ei tarjota sellaiseen aikaan, jolloin lapset tavallisesti katsovat televisiota. Velvollisuus ei koskisi televisio-ohjelmia, joiden vastaanottamiseen tarvitaan suojauksen purkulaite. Tällaisia ovat esimerkiksi maksukortin avulla katseltavaksi saatavat ohjelmat.

Ehdotus vastaisi nykyistä televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n 1 momen-

tin säännöstä. Lisäksi nykyisin valtakunnalliset televisiotoiminnan harjoittajat ovat sitoutuneet lähettämään lapsen kehitykselle haitalliset ohjelmat niin sanottujen vedenjakaja-aikojen jälkeen. Nykyisen sopimuksen mukaan alle 11-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia ei lähetetä arkisin ennen kello 17, alle 13-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia arkisin ennen kello 19, alle 15-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia ennen kello 21 eikä alle 18-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia ennen kello 23. Viikonloppuisin ovat voimassa ikärajoja 15 ja 18 koskevat vedenjakaja-ajat.

Nämä ikäraajat ovat vastanneet voimassa olevan kuvaohjelmalain mukaisia ikärajoja. Tarkoituksena on, että jatkossakin televisiolähetysten vedenjakaja-ajoista sovittaisiin ja televisio-ohjelmien ikäraajat olisivat yhdenmukaiset muiden kuvaohjelmien ikärajojen kanssa. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus olisi viranomaistahona mukana edistämässä televisiotoiminnan harjoittajien tekemän sopimuksen syntymistä. Lisäksi lasten huoltajilla on vastuu siitä mihin aikaan lapset katselevat televisiota ja mitä lapset tallentavat televisiosta.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin kuvaohjelman saatavilla pitämiseen esimerkiksi internetissä, eli tilausohjelmopalvelun tarjoamiseen liittyvästä velvollisuudesta. Velvollisuus koskisi sellaisen palvelun ylläpitämistä tilausohjelmopalvelussa, jonka avulla käyttäjä voi halutessaan estää lapsen kehitykselle haitallisten ohjelmien katselemisen palvelusta esimerkiksi tietokoneen tai mobiililaitteen välityksellä. Kyse olisi tilausohjelmopalvelun tarjoajan ylläpitämästä niin kutsutusta lapsilukkotoiminnasta tai muusta vastaavasta esto- tai suodatinjärjestelmästä. Velvoitteen johdosta lapsen huoltaja voisi tilausohjelmopalvelussa estää lapsensa pääsyn katselemaan kuvaohjelmia, joilla on ikäraja 16, 12 tai 7.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin tarjoajan velvollisuudesta iän tarkistamiseen muun kuin televisiotoiminnassa tai tilausohjelmopalveluissa tapahtuvan tarjoamisen yhteydessä. Käytännössä velvollisuus tarkoittaisi henkilön iän tarkistamista tallenteen myynti-, vuokraus- tai muussa vastaavassa luovutustilanteessa sekä elokuvateatterissa tai muussa julkisessa esitystilanteessa. Vel-

vollisuus koskee myös tallenteiden tarjoamista internetympäristössä.

Nykyisen ikärajajärjestelmän monimutkaisuus ja sen erilaiset niin kutsutut suositusikärajat ja sitovat ikäraajat ovat johtaneet usein siihen, että lasten huoltajat ja kuvaohjelmien levittäjät ovat erheellisesti pitäneet ikärajoja suositusluontoisina, eivätkä ole katsoneet niiden käyttämistä tarpeellisena. Jatkossa jakoa suositusikärajoihin ja sitoviin ikärajoihin ei enää tehtäisi. Sen sijaan tarkoituksena on, että ikäraajat mielletäisiin lasten huoltajille ja kuvaohjelmien viimekätisille tarjoajille (esimerkiksi myyjä, vuokraaja, elokuvateatterin lipunmyyjä) kohdistetuiksi varoituksiksi siitä, että kuvaohjelmien sisällöt voivat olla haitallisia lapsen kehitykselle.

Käytännön toimenpiteitä iän tarkistamiseksi voi olla monenlaisia. Kuvaohjelmien tarjoajat voisivat kehittää erilaisia hyviä iän tarkistamisen käytäntöjä käytännesääntöjen muodossa. Esimerkiksi Päivittäistavarakauppa ry on kehittänyt Kassahenkilön ikärajooppaan, jossa annetaan ohjeita käytännön tilanteisiin. Ohjeisiin on kirjattu esimerkiksi seuraavaa: "Mikäli tuotteen ikäraja on 15,16 tai 18 vuotta, ikä on todistettava kuvallisella poliisin myöntämällä henkilöllisyystodistuksella (henkilökortti, passi, ajokortti tai mopokortti). Mikäli ikäraja on alle 15 vuotta, ikäarvio tehdään ulkoisen olemuksen perusteella. Kysy lapselta hänen ikäänsä. Mikäli lapsen kanssa on aikuinen, esimerkiksi hänen äitinsä tai isänsä, voit kysyä lapsen ikää myös häneltä".

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan, että julkisessa esityksessä kuvaohjelman saisi esittää enintään kolme vuotta ikärajaa 7, 12 tai 16 nuoremmalle silloin, kun tämä on täysi-ikäisen seurassa. Tätä niin kutsuttua ikärajojoustoa ehdotetaan muutettavaksi nykyisestä kahdesta ikävuodesta kolmeen ikävuoteen, koska ehdotettu uusi ikäraja-asteikko on nykyistä harvempi.

Siten ohjelman, jolla olisi ikäraja 16 saisi esittää täysi-ikäisen seurassa olevalle 13-vuotiaalle (nykyään ikärajat 15/13); ohjelman, jolla olisi ikäraja 12 saisi esittää täysi-ikäisen seurassa olevalle 9-vuotiaalle (nykyään ikärajat 13/11 ja ikärajat 11/9) ja ohjelman, jolla olisi ikäraja 7 saisi esittää täysikäi-

sen seurassa olevalle 4-vuotiaalle (nykyään ikäraajat 7/5) täysi-ikäisen harkinnan mukaan.

Elokuvateattereiden ja muiden julkisten esitysten osalta tarkoituksena on näin säilyttää voimassa olevan kuvaohjelmalain mukainen periaate, jonka mukaan lapsen huoltajalle tai muulle aikuiselle annetaan mahdollisuus ottaa huomioon se, että lapset kehittyvät yksilöinä eri aikaisesti. Ehdotuksen mukainen käytäntö on tarpeellinen myös esimerkiksi kouluissa tapahtuvan elokuvakasvatuksen näkökulmasta, sillä samalla koululuokalla voi olla eri-ikäisiä lapsia.

Pykälän 5 momentissa asetettaisiin kuvaohjelmien tarjoajille 5 §:ssä ehdotetun merkittämisen velvollisuuden lisäksi yleinen velvoite tiedottaa ikärajoista ja muista lasten suojelemista edistävistä keinoista kuvaohjelmien tarjoamisen yhteydessä.

Käytännössä tiedottamista olisi esimerkiksi ikärajoista kertovan tiedotteen tai muun vastaavan kuluttajille suunnatun informaation esillä pitäminen elokuvateatterissa, tallenteiden vähittäismyynti- ja vuokrauspaikassa sekä tilausohjelmopalvelun yhteydessä. Televisiotoiminnassa tarkoituksena on noudattaa nykyisen televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n 2 momentin periaatetta, jonka mukaan lasten kehitykselle haitallisesta ohjelmasta on ilmoitettava ennen ohjelman lähettämistä. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos lähetyksessä on koko ohjelman lähetysajan näkyvissä tunnus, josta ilmenee ohjelman haitallisuus lasten kehitykselle.

Tiedottamisvelvollisuus koskisi myös sellaisia kuvaohjelmien tarjoajia, jotka tarjoavat ainoastaan kuvaohjelmia, jotka on vapautettu kuvaohjelmien luokittelusta ja merkittämisestä.

Pykälässä muilla lasten suojelemista edistävillä keinoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi esto- tai suodatinjärjestelmiä. Siten tiedottaminen koskisi esimerkiksi internetin ja tietokoneen, digitaalisen television, pelikonsolien ja mobiililaitteiden niin kutsuttuja lapsilukkopalveluja, joiden avulla kasvattajat voivat kotona rajoittaa lapsen pääsyä tietyille internetsivuille, estää lasta katsomasta tiettyä televisiokanavaa tai pelaamasta tiettyä peliä. Vanhemmat tai huoltajat voisivat halutessaan ottaa kotona käyttöön esto- tai suodatinjärjestelmiä lasten kuvaohjelmien katselun ja käy-

tön rajoittamiseksi. Esto- tai suodatinjärjestelmien käyttöä voidaan pitää toimivana suojelekeinona erityisesti pienempien lasten kohdalla.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen velvollisuuksiin ehdotettua kuvaohjelmalakea soveltavana ja valvovana viranomaisena kuuluisi ohjeiden antaminen myös tässä pykälässä säädettyjen velvollisuuksien edellyttämistä toimenpiteistä.

7 §. Ulkomaisen televisiolähetyksen edelleen lähettäminen. Lain 2 §:n mukaisesti rajoitetusti sen soveltamisalaan kuuluu esimerkiksi ulkomaisen satelliittitelevision ohjelmiston samanaikainen ja muuttamaton edelleen lähettäminen. Pykälässä säädettäisiin ulkomaisen televisiolähetyksen edelleenlähettäjälle velvollisuus tiedottaa siitä, että ohjelmisto voi sisältää ohjelmia, jotka ovat haitallisia lapsen kehitykselle ja siitä, että ohjelmaa ei ole luokiteltu ja merkitty tämän lain mukaisesti. Tästä tulisi tiedottaa ohjelmistoa koskevan markkinoinnin yhteydessä. Lisäksi tiedotus olisi tehtävä itse ohjelmistossa, ellei tämä olisi teknisesti mahdotonta tai aiheuttaisi kohtuutonta vaivaa.

Ehdotettu tiedotusvelvollisuus lisäisi esimerkiksi satelliittiohjelmistokokonaisuuksia (esimerkiksi kanavapaketit) hankkivan ja katselevan yleisön tietoisuutta siitä, että lapsen kehitykselle haitallisen ohjelmiston luokittelua ja merkittämisestä ei ole toteutettu kaikissa Suomessa tarjolla olevissa ohjelmistoissa.

8 §. Käytännösäännöt. Pykälässä säädettäisiin kuvaohjelman-alan yhteisöjen mahdollisuudesta laatia käytännösääntöjä hyvän kuvaohjelmien tarjoamisen tavan ja mediakasvatuksen edistämiseksi. Käytännösääntöjen laatiminen olisi vapaaehtoista. Nykyiseen lakiin ei sisälly vastaavaa sääntelyä.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että käytännösäännöt voitaisiin toimittaa Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle ja tämä voisi tarkoittaa, että ne ovat ehdotetun lain mukaisia. Keskus voisi kuitenkin olla mukana edistämässä käytännösääntöjen syntymistä. Jäljempänä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskusta koskevassa lakiehdotuksen 4 §:ssä ehdotettu neuvottelukunta osallistuisi myös käytännösääntöjen kehittämiseen.

Käytännössä tällaisia toimialakohtaisia ohjeita on jo laadittu esimerkiksi televisioyri-tyksissä (sopimus vedenjakaja-ajoista), päivittäistavarakaupan ja pelitallennemyynnin alalla (esimerkiksi kassahenkilön ikäraja-opas) sekä sosiaalisen median palveluiden piirissä. Myös esimerkiksi Euroopan unionin neuvoston medialukutaitoa koskevissa päätelmissä kiinnitetään huomiota jäsenvaltioiden rooliin mediateollisuutta koskevien hyvien käytäntöjen kehittämisessä.

Käytännesäännöt voisivat edistää lasten suojelemista erityisesti internetin virtuaalisissa tiloissa, jos niitä kehitettäisiin yhteistyössä ja yhdenmukaisiksi. Kuvaohjelmia tarjoavien verkkopalveluiden ylläpitäjät voisivat esimerkiksi kehittää palveluunsa palautejärjestelmän, jonka kautta käyttäjä voisi tehdä palvelun ylläpitäjälle ilmoituksen huolta aiheuttavasta sisällöstä. Tällaisia palveluja on jo kehitetty. Esimerkiksi Poliisihallitus avasi helmikuussa 2010 Nettivinkki-palvelun, johon sisältyy mahdollisuus tilata omaan verkkopalveluun ilmiantonappi poliisille.

Käytännesäännöt ovat tulleet esiin myös sivistysvaliokunnan mietinnössä (SiVM 3/2009 vp), jossa todetaan, että yhteissääntelyllä voidaan luoda yhteisiä sääntöjä ja ohjeita, käytännesääntöjä tai sopimuksia, joita alan toimijat vahvistavat itse vapaaehtoisesti ohjataakseen ja organisoidakseen toimintaansa

9 §. Sisällön perusteella luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettu kuvaohjelma. Pykälässä säädettäisiin kuvaohjelmista, jotka laissa vapautettaisiin sisältönsä vuoksi luokittelusta ja merkitsemisestä. Tällaisia kuvaohjelmia ei myöskään ilmoitettaisi ehdotuksen 18 §:ssä tarkoitettuun kuvaohjelmaluetteloon.

Kuvaohjelmien tarjonta on nykyään erittäin laajaa. Esimerkiksi yksi televisiokanava voi lähettää päivittäin useita kymmeniä uutis- ja ajankohtaisohjelmia, keskustelu- ja kulttuuriohjelmia sekä ruoanlaittoa, sisustusta ja terveyttä käsitteleviä ohjelmia, jotka eivät yleensä sisällä lapsen kehitykselle haitallista aineistoa. Tällaisten kuvaohjelmien luokittelu ja merkitseminen sekä kuvaohjelmaluetteloon ilmoittaminen vaatisi niin kuvaohjelmien tarjoajilta kuin tarjontaa valvovalta viranomaiselta paljon resursseja, mutta sillä ei edistettäisi lasten suojelemista.

Momentin 1 kohdan mukaan luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettaisiin kuvaohjelmat, jotka sisältävät yksinomaan opetuksellista tai sivistyksellistä aineistoa. Tällaisia ovat esimerkiksi vieraita kieliä ja kulttuureita sekä ympäristöä ja luontoa sekä muita vastaavia aiheita käsittelevät opetusohjelmat. Tällaisia aiheita sisältävät kuvaohjelmat eivät yleensä sisällä ehdotetun lain 15 §:n luokitteluperusteissa tarkoitettua lapsen kehitykselle haitallista aineistoa.

Ehdotus vastaa nykyistä sääntelyä keskeisiltä osin. Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa on 4 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti vapautettu yksinomaan koulutusta tai muuta sivistyksellistä tarkoitusta, tieteellistä tutkimusta tai harrastustoimintaa varten valmistetut kuvaohjelmat. Kuvaohjelmat, joissa käsitellään matkailua, ympäristöä tai niihin verrattavia aiheita on puolestaan vapautettu tarkastuksesta voimassa olevan kuvaohjelmalain 4 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaisesti.

Ehdotettavasta vapautuksesta huolimatta kuvaohjelman tarjoaja voisi halutessaan luokitella opetuksellista tai sivistyksellistä aineistoa sisältävän kuvaohjelman sellaisissa poikkeustapauksissa, joissa ohjelma sisältää lapsen kehitykselle haitallista aineistoa. Tällainen tapaus voisi esimerkiksi olla luontoa käsittelevä opetusohjelma tai vieraita kulttuureita esittelevä matkailuohjelma, jossa esitetään raakaa ja veristä väkivaltaa tai ahdistusta aiheuttavia kohtauksia.

Momentin 2 kohdan mukaan luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettaisiin kuvaohjelmat, jotka sisältävät yksinomaan musiikkia, urheilua tai toisinnoksia liikunta- kulttuuri- ja hartaustilaisuuksista tai muista vastaavista tilaisuuksista tai tapahtumista. Tällaiset kuvaohjelma eivät yleensä sisällä ehdotetun lain 15 §:n luokitteluperusteissa tarkoitettua lapsen kehitykselle haitallista aineistoa. Ehdotus vastaa asiallisesti nykyistä sääntelyä. Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa on 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa vapautettu vastaavanlaiset ohjelmasisällöt.

Säännöksen perusteella vapautettaisiin esimerkiksi musiikkivideot samoin kuin niitä vastaavat yksinomaan musiikkiesityksiä sisältävät elokuvat. Käytännössä vapautettaisiin ohjelmat, jotka sisältävät tallennuksia todellisuudessa järjestetyistä kulttuuritilaisuuksista.

sista, kuten konserteista, näytännöistä ja muista vastaavista esityksistä. Säännöksessä tarkoitettuja urheilutapahtumia olisivat samoin vain todellisuudessa järjestetyt urheilu-kilpailut ja muut vastaavat liikuntatapahtumat. Vapautettuja olisivat myös koosteet tällaisista tapahtumista. Niin ikään säännös koskisi hartaustilaisuuksista tallennettuja ohjelmia.

Momentin 3 kohdan mukaan luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuus ei koskisi kuvaohjelmia, jotka sisältävät yksinomaan kaikenikäisille tarjottavaa askartelua, hyvinvointia, keskustelua, leikkiä, muotia, puutarhanhoitoa, rakentamista, ruuanlaittoa, sisustamista, tietokilpailuja, visailuja tai muita vastaavia aiheita. Tällaiset kuvaohjelmat eivät yleensä sisällä ehdotetun lain 15 §:n luokitteluperusteissa tarkoitettua lapsen kehitykselle haitallista aineistoa.

Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa on tarkastuksesta vapautettu 4 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaisesti ohjelmat, jotka sisältävät kaikenikäisille sopivia animaatio-, leikki-, askartelu- tai muita vastaavia esityksiä. Animaatiot poistettaisiin vapautettavien sisältöjen joukosta, sillä on animaatioita, jotka voivat olla lapsen kehitykselle haitallisia ja niiden luokittelu on siten tarpeen.

Kohdassa tarkoitettaisiin esimerkiksi lukuisia mainittuja aiheita sisältäviä televisio-ohjelmia, jotka ovat yleensä kaikenikäisille tarjottavia ja eivät sisällä lapsen kehitykselle haitallista aineistoa. Vapautus voisi koskea esimerkiksi mainittuja aiheita sisältäviä televisio-ohjelmistojen niin kutsuttuja "life style" -ohjelmia. Vapautus voisi koskea myös ihan pienimmille lapsille suunnattuja mainittuja aiheita sisältäviä ohjelmia.

Momentin 4 kohdan mukaan luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuudesta vapautettaisiin kuvaohjelmat, jotka sisältävät yksinomaan tavaroiden tai palvelujen markkinointiaineistoa. Myös esimerkiksi kuvaohjelmat, jotka ovat yritysesityksiä, kuuluisivat vapautuksen piiriin. Ehdotus vastaa asiallisesti nykyistä sääntelyä. Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa on 4 §:n 2 momentin 2 kohdassa vapautettu vastaavanlaiset ohjelmasisällöt.

Momentin 5 kohdan mukaan luokittelusta vapautettaisiin pääosin ajankohtaista uutisaineistoa sisältävät kuvaohjelmat. Tällaisten

kuvaohjelmien luokittelua ei voida pitää ehdotetun lain pääasiallisten tavoitteiden, eli sananvapauden rajoittamisen lasten suojelemiseksi välttämättömistä syistä kannalta tarpeellisena. Ehdotus vastaa asiallisesti nykyistä sääntelyä. Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa on 4 §:n 2 momentin 4 kohdassa vapautettu vastaavanlaiset ohjelmasisällöt.

Suurina lähetettävien kuvaohjelmien luokittelu ennakkoon on mahdotonta ja siksi ne vapautettaisiin momentin 6 kohdan mukaan luokittelusta. Tällaisten kuvaohjelmien tarjoamisessa olisi kuitenkin suositeltavaa noudattaa sitä, mitä muuten säädettäisiin ehdotuksen 5 ja 6 §:ssä. Esimerkiksi jos kuvaohjelmaa lähetetään suorana ravintolasta, jossa esitetään pornografisia esityksiä, olisi toivottavaa, että kuvaohjelman lähetyksijänkohta televisiossa olisi sellainen, etteivät lapset tavallisesti katso televisiota. Myös kuvaohjelmaa internetissä suorana tarjottaessa olisi syytä varmistaa, etteivät lapset saa ohjelmaa esteittä nähtäväkseen.

Television niin sanotut chat-ohjelmat suorina lähetyksinä olisivat luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuudesta vapautettuja. Tällaistenkin ohjelmien kohdalla vedenjakaja-ajat olisi toivottavaa huomioida, jos on tiedossa, että chat-lähetys voi sisältää lapsen kehitykselle haitallista aineistoa.

Pykälän 2 momentin mukaan luokittelun osalta vapautus ei kuitenkaan koskisi kuvaohjelmien markkinointiaineistoa, kuten elokuvateatterissa esitettäviä mainosfilmejä (trailerit) tai televisio-ohjelmien mainoksia, jotka koostuvat otteista kyseisestä ohjelmasta tai ohjelmasarjasta. Nämä olisi vapautettu merkitsemisestä.

Kuvaohjelmien mainokset ovat ehdotetussa laissa tarkoitettuja kuvaohjelmia, ja siten niitä tarjottaessa olisi noudatettava 5 ja 6 §:ssä ehdotettuja velvollisuuksia sekä otettava huomioon mainoksen ikäraja siten, että mainosta ei esitetä sellaisen kuvaohjelman yhteydessä elokuvateatterissa, tallenteessa tai tilausohjelmopalvelussa, jonka ikäraja on alempi kuin mainoksen.

10 §. *Valmistustarkoituksen perusteella luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettu kuvaohjelma.* Pykälässä säädettäisiin kuvaohjelmista, jotka laissa vapautettaisiin luokittelusta ja merkitsemisestä valmistustarkoituk-

sensa perusteella. Kysymys olisi pääosin erilaisten esimerkiksi internetissä sijaitsevien palveluiden yhteydessä tarjolla olevista kuvaohjelmista. Tällaisten kuvaohjelmien luokittelu ja merkitseminen vaatisi niin kuvaohjelmien tarjoajilta kuin tarjontaa valvovalta viranomaiselta paljon resursseja, mutta ei olisi sananvapauden rajoittamisen tai tarjoamisen laajuuden kannalta perusteltua.

Luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettaisiin *1 kohdan* mukaan sananvapauden käytöstä joukkoviestinnässä (460/2003) annetussa laissa tarkoitettujen verkkojulkaisujen yhteydessä saatavilla olevat ja julkaisun toimitamisen yhteydessä valmistetut tai hankitut kuvaohjelmat. Käytännössä säännös koskisi sanoma- ja aikakauslehtien sähköisiä versioita, joissa on esillä liikkuvaa kuvaa. Nämä kuvaohjelmat ovat verkkojulkaisun päätoimittajan journalistisen vastuun piirissä sananvapauslain tarkoittamalla tavalla. Verkkojulkaisulla tarkoitetaan julkaisijan tuottamasta tai käsittelemästä aineistosta aikakautisen julkaisun tapaan yhtenäiseksi laadittua verkkoviestien kokonaisuutta, jota on tarkoitus julkaista säännöllisesti.

Pykälän *2 kohdan* mukaan luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettaisiin yksityisten henkilöiden harrastustarkoituksessa valmistamat kuvaohjelmat, joita pidetään saatavilla esimerkiksi internetissä sijaitsevien yksityisten henkilöiden valmistamia kuvaohjelmia tarjoavien palvelujen, kuten videojulkaisupalvelujen kautta.

Kysymys olisi niin kutsutuista käyttäjien tekemistä sisällöistä ja harrastajien valmistamista videoista. Tällaisia sisältöjä voidaan tarjota esimerkiksi mainosrahoitteisissa palveluissa ja palveluissa, joissa tarjotaan myös muita, ehdotetun luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuuden piiriin kuuluvia ohjelmia. Näiden kuvaohjelmien yleisömäärät ovat pääsääntöisesti vähäisiä verrattuna sellaisiin joukkoviestintäpalveluihin, jotka on suunnattu merkittävälle osalle suuresta yleisöstä. Tämä rajaus on linjassa AV-direktiivin ja sen täytäntöönpanoa koskevan hallituksen esityksen (HE 87/2009 vp) kanssa. Sen mukaan yksityisten henkilöiden videot eivät ole televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa tarkoitettuja audiovisuaalisia sisältöpalveluja, jos niitä tarjotaan harrastusluonteisesti esi-

merkiksi tietojen vaihtamiseksi tietystä asiasta kiinnostuneiden välillä.

Pykälän *3 kohdan* mukaan luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettaisiin koulutus- tai muussa sivistystoiminnassa valmistetut kuvaohjelmat, jotka tarjotaan koulutus- tai muun sivistystoiminnan yhteydessä esimerkiksi oppitunneilla, oppilaitoksen internetisivuilla tai muussa internetpalvelussa. Muulla sivistystoiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi yleisissä kirjastoissa, nuorisotyössä tai vapaassa sivistystyössä tapahtuvaa toimintaa. Tällaisten kuvaohjelmien yleisömäärät ovat pääsääntöisesti vähäisiä. Tällaisia ohjelmia voivat esimerkiksi lapset itse valmistaa ja julkaista mediakasvatustoiminnan yhteydessä.

Voimassa olevan kuvaohjelmalain 5 §:ssä säädetään oikeudesta esittää tarkastamaton kuvaohjelma 18 vuotta nuoremmille yliopiston, ammattikorkeakoulun ja muun julkisen valvonnan alaisen oppilaitoksen, yleisen kirjaston ja Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toiminnassa. Ehdotuksessa luovuttaisiin pelkästään tarjoajan asemaan julkisena toimijana liittyvästä vapautusperusteesta.

Siten esityksen mukaisesti myös julkisen valvonnan alaisissa oppilaitoksissa, yleisissä kirjastoissa ja Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toiminnassa tulisi pääsääntöisesti, jollei kyseessä ole niiden koulutus- tai muussa sivistystoiminnassa valmistettu kuvaohjelma, tarjota ainoastaan luokiteltuja ja merkittyjä kuvaohjelmia sekä noudattaa ehdotettuja tarjoamisrajoituksia ja tarjoajan velvoitteita.

11 §. *Luvan perusteella luokittelu- ja merkitsemisestä vapautettu kuvaohjelma.* Pykälän *1 momentissa* säädetäisiin Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimivallasta antaa lupa eräiden kuvaohjelmien tarjoamiseen luokittelematta ja merkitsemättä ohjelmien esittämistä varten järjestettävässä erityisessä tilaisuudessa. Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa on vastaava säännös.

Laissa tarkoitettuja tilaisuuksia ovat lähinnä elokuvakulttuuriin liittyvät tapahtumat, esimerkiksi elokuvafestivaalit tai laajoihin kulttuuritapahtumiin liittyvät näytännöt, joissa esitetään määrätyn ohjaajan tuotantoa tai luodaan katsaus jonkin maan tai aikakauden elokuvateoksiin. Lupaa ei kuitenkaan tulisi

myöntää säännönmukaista kulttuuritoimintaa, esimerkiksi elokuvateatterien tai elokuvakerhojen esityksiä varten. Tämän korostamiseksi voimassa olevassa laissa käytetään ilmaisua "erityinen tilaisuus". Tilaisuudessa esitettäviksi tarkoitettuja kuvaohjelmia ei lupaharkinnan yhteydessä luokitella. Sen sijaan viranomaisen tulisi arvioida, ovatko tilaisuudessa esitettäväksi aiottu kuvaohjelmat omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen.

Pykälän 2 *momentin* mukaan lupa voitaisiin myöntää määräajaksi useampaakin tilaisuutta varten, kuten nykyisin. Lupa voitaisiin liittää ehtoja esimerkiksi joidenkin tilaisuudessa esitettäväksi tarkoitettujen kuvaohjelmien esittämipaikasta ja -ajasta. Vastavasti luvan ehdoilla voitaisiin rajoittaa joidenkin tilaisuudessa esitettävien kuvaohjelmien esittämistä 18 vuotta nuoremmille lapsille. Lupaehdojen tarpeellisuutta olisi arvioitava pelkästään ehdotetun lain pääasiallisten tavoitteiden kannalta. Ikärajoja asetettaessa olisi sovellettava lain 15 §:ssä säädettyjä ehdotettuja perusteita.

Pykälän 3 *momentin* mukaan lupa voitaisiin peruuttaa, jos luvan saaja rikkoo ehdotettua lakia tai luvan ehtoja tai jos tilaisuudessa esitettyjen kuvaohjelmien sisältö antaa siihen aihetta. Lupa voitaisiin peruuttaa myös silloin, kun viranomaiselle on lupaa haettaessa annettu virheellisiä tietoja esimerkiksi tilaisuuden tai siinä esitettävän ohjelmiston pääasiallisesta luonteesta.

12 §. Oikeus luokitella kuvaohjelma. Pykälässä ehdotetaan, että kuvaohjelmia voisivat luokitella ainoastaan viranomaisen hyväksymät kuvaohjelmaluokittelijat. Myös Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen palveluksessa oleva viranhaltija, jonka tehtäviin luokittelu sisältyy, voisi luokitella kuvaohjelman.

Ehdotetulla säännöksellä Valtion elokuvataarkastamolle nykyisin kuuluvaa toimivaltaa tarkastaa ja luokitella kuvaohjelmat siirrettäisiin ehdotetun lain mukaisesti keskuksen hyväksymille itsenäisille ja riippumattomille kuvaohjelmaluokittelijoille. Kuvaohjelmaluokittelija voisi toimia esimerkiksi yksityisenä elinkeinonharjoittajana tai yksityisoikeudellisen yhteisön palveluksessa.

13 §. Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyminen ja luokittelijakoulutus. Pykälän 1 *momentin* mukaan viranomaisen hyväksyisi kuvaohjelmaluokittelijaksi sellaisen henkilön, joka täyttää säännöksessä mainitut edellytykset. Kuvaohjelmaluokittelijaksi voitaisiin hyväksyä vain täysi-ikäinen henkilö. Henkilön tulisi myös suorittaa hyväksytysti kuvaohjelmaluokittelijakoulutus tai kertauskoulutus. Koska kuvaohjelmaluokittelijakoulutuksessa ja kertauskoulutuksessa annetaan tarvittavat tiedot luokittelusta, laissa ei ole tarpeen säätää kuvaohjelmaluokittelijalta edellytettävää pohjakoulutuksesta.

Lisäksi henkilön tulisi olla muutoin sopiva kuvaohjelmaluokittelijaksi. Luokittelijan sopivuutta voitaisiin arvioida esimerkiksi silloin, jos henkilö on tuomittu rikoslain 17 luvun 17, 18, 18 a tai 18 b §:ssä säädettyistä rikoksista. Sopivuutta voitaisiin arvioida myös henkilökohtaisten ominaisuuksien, kuten aistivamman tai muun vastaan luokittelun suorittamiseen vaikuttavan olennaisen esteen perusteella.

Pykälän 2 *momentin* mukaan kuvaohjelmaluokittelijakoulutuksessa ja kertauskoulutuksessa annettaisiin tarvittavat tiedot tämän lain säännöksistä, lasten kehityksestä, luokittelun perusteista, sananvapauden vaatimuksista sekä ohjeistettaisiin käytännön luokittelutoiminnan suorittamiseen. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta ehdotetun lain 2 §:n 4 kohdan mukaan viranomaisen vastaisi koulutusten järjestämisestä.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus määräisi kuvaohjelmaluokittelijakoulutuksen ja kertauskoulutuksen vaatimukset. Vähimmäissällön ylittävästä koulutuksesta viranomaisen voisi päättää harkintansa mukaan. Koulutus voisi sisältää esimerkiksi mediakasvatukseen liittyviä oppisisältöjä.

Ehdotetun pykälän 3 *momentin* mukaan kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisestä tulisi antaa todistus. Hyväksyminen olisi voimassa viisi vuotta. Lapsen kehitykselle haitallisia mediasisältöjä koskevan tiedon lisääntymisen ja teknologian kehittymisen vuoksi ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, että hyväksyminen olisi voimassa toistaiseksi, eikä edellyttäisi minkäänlaista tietojen päivittämistä. Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisen uusiakseen luokittelijan olisi

suoritettava kertauskoulutus, jonka jälkeen hyväksyminen olisi jälleen voimassa viisi vuotta.

14 §. *Kuvaohjelmaluokittelijana toimiminen.* Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädetäisiin kuvaohjelmaluokittelijan ja viranhaltijan itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta tehtävää hoidettaessa. Tämä on perusteltua kuvaohjelma-alalla toimivan luokittelijan mahdollisten sidonnaisuuksien vuoksi ja asianmukaisen luokittelutoiminnan varmistamiseksi.

Lisäksi 2 momentissa säädetäisiin, että luokittelijoihin sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä ja että luokittelijan vahingonkorvausvastuuta säädetäisiin vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Ehdotetun pykälän 3 momentissa asetettaisiin Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi luokittelijoiden valvontavelvollisuus. Lisäksi viranomaisen tulisi ylläpitää luokittelijoista kuvaohjelmaluokittelijarekisteriä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta ehdotetun lain 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

15 §. *Lapsen kehitykselle haitallinen kuvaohjelma.* Pykälässä säädetäisiin kuvaohjelman luokittelussa noudatettavasta tulkintaperiaatteesta. Pykälän 1 momentin mukaan lapsen kehitykselle haitallisena pidetään kuvaohjelmaa, joka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai ahdistusta aiheuttamalla taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen. Ehdotus vastaa asiallisesti nykyistä sääntelyä. Lapsen ikä- ja kehitysvaiheen vaikutukset kuvaohjelman haitallisuuteen huomioitaisiin 16 §:ssä, jossa säädetäisiin luokittelussa käytettävistä ikärajoista.

Ehdotetut luokittelukriteerit perustuvat tieteellisten tutkimusten johtopäätöksinä tehtyihin arvioihin, joiden mukaan väkivaltaisten, seksuaalisten ja ahdistusta aiheuttavien sekä näihin rinnastettavien sisältöjen katselu voi olla haitallista lapsen kehitykselle. Tieteellisen tutkimuksen perusteella haitalliset vaikutukset voidaan jakaa tunnevaikutuksiin ja mallivaikutuksiin. Psykyä liian kuormittavat tunteet voivat aiheuttaa lapselle pitkäaikaisia stressireaktioita. Mallivaikutukset syntyvät

hyväksyvien ajattelumallien välityksellä. Median vaikutustutkimusta käsitellään esimerkiksi julkaisussa Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin (Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007).

Kuvaohjelman *väkivaltainen sisältö* voidaan määritellä sisällöksi, jossa tuotetaan vahinkoa tahallisesti itselle, muille tai ympäristön kohteille. Voimakkaan väkivallan piirteitä kuvaohjelmassa ovat esimerkiksi henkeä uhkaavan teon esittäminen, väkivallan realistinen, uskottava tai katsojalle psykologisesti läheinen kuvaaminen sekä dramatisoiden esitetty väkivalta. Ihannoivaa väkivaltaa ovat esimerkiksi väkivallan kaunisteltu, seuraukset sivuuttava esittäminen sekä kuvaukset, jossa väkivaltainen toiminta palkitaan. Väkivallan ilmenemismuotoja ovat myös henkinen väkivalta, itsemurha, rasismi ja syrjintä. Väkivaltaa sisältävä kuvaohjelma voi kuormittaa lapsen psyykeä aiheuttamalla ahdistusta, uniongelmia ja pitkäaikaisia stressireaktioita. Kuvaohjelmassa esitettävä väkivalta voi myös olla omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen lisäämällä väkivaltaa hyväksyviä asenteita, fantasioita ja toimintamalleja.

Kuvaohjelman *seksuaalinen sisältö* voidaan määritellä sukupuoliseen kanssakäymiseen liittyväksi viitteelliseksi tai suoraksi kuvaukseksi, jonka lieviä muotoja ovat seksistä puhuminen, suuteleminen, syleily, seksuaaliset viittaukset ja symbolit. Vahvempia muotoja ovat esileikin ja yhdyntän kuvaus. Pornografisessa kuvauksessa seksuaalinen sisältö on hallitsevaa, ja siinä sukupuoliyhteys esitetään esimerkiksi yksityiskohtaisesti, pitkitetysti ja läheltä kuvattuna. Seksuaalinen sisältö kuvaohjelmassa voi jäädä lapselta ymmärtämättä tai hämmentää ja siten kuormittaa lapsen psyykeä ja aiheuttaa pitkäaikaisia stressireaktioita.

Suomalaisessa kulttuurissa alastomuuden kuvauksen ei katsota olevan seksikuvausta. Vaatteita vailla olevien hahmojen näyttäminen ei ole haitallista lapsen kehitykselle, ellei hahmoin tai tilanteisiin liity pornografisia tai muita, hämmennystä tai ahdistusta lisääviä piirteitä.

Voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa kolmas tulkintaperiaate ilmaistaan muodossa "kauhua herättämällä". Tämä muuttuisi ehdotuksen mukaan ilmaisuksi "*ahdistusta aiheuttamalla*". Nykyinen termi kauhu liittyy vahvasti yhteen kuvaohjelmien lajityyppiin, kauhuelokuviiin. Termi ahdistus kuvaa täsmällisemmin kuvaohjelman haitallista vaikutusta, eli lapsen psyykeä kuormittavaa stressaavaa tunnetilaa. Ahdistus viittaa vakavaan ja pitkäkestoiseen tunteeseen, josta voi olla kehityksellistä haittaa. Ahdistusta voivat aiheuttaa esimerkiksi uhkaavia tai käsittämättömiä asioita tai hahmoja esittävät kuvaukset tai tilanteet, joissa on onnettomuuden, väkivallan tai tuhon uhkaa, jännitys- ja kauhuellementtejä, väkivaltaa ja sen seurauksia tai yliluonnollisia asioita. Ahdistusta voivat aiheuttaa myös lapsen universaaleja pelkoja käsittelevät kuvaukset tai tilanteet, kuten pimeä, eksyminen, yksin jääminen ja läheisen menettäminen. Pienille lapsille myös seksikuvaukset voivat olla ahdistavia, sillä he saattavat ymmärtää seksin kielteiseksi, jopa väkivaltaiseksi toiminnaksi.

Ehdotuksen mukaan väkivaltaisiin, seksuaalisiin ja ahdistusta aiheuttaviin kuvauksiin olisi *rinnastettava muut* vaikutuksiltaan näitä vastaavat ohjelmasisällöt. Kuvaohjelma- luokittelijalle on nykyistä sääntelyä vastavasti syytä jättää tietty tapauskohtainen harkintavalta, koska laissa ei ole mahdollista luetella tyhjentävästi kaikkia lapsen kehitykselle haitallisiksi arvioitavia sisältöjä.

Esimerkiksi kuvaohjelmaa, jossa katsojaa kannustetaan itsetuhoisuuteen esittämällä se hyväksyttäväksi lapsen ongelmien ratkaisuvaihtoehdoksi voitaisiin pitää lapsen kehityksen haitallisesti vaikuttavana, vaikka ohjelmalla ei väkivaltaisen, seksuaalisen tai ahdistusta aiheuttavan sisältönsä vuoksi sellaisia vaikutuksia olisikaan. Vastaavanlaisia muita haitalliseksi rinnastettavia sisältöjä voisi olla kuvaohjelmassa, jossa katsojaa rohkaistaan päihteiden käyttöön tai uhkapelaamiseen esittämällä sitä ihannoivasti lapsen arkeen kuuluvaksi, taikka kuvaohjelmassa, jossa lapsi voi osallistua uhkapeliin (esimerkiksi video- ja tietokonepelit). Päihteiden käyttö ja uhkapelaaminen ovat asioita, jotka voivat aiheuttaa vakavaa riippuvuutta ja siksi niiden esit-

täminen kuvaohjelmassa voi olla haitallista lapsen kehitykselle.

Muita tieteellisessä tutkimuksessa käsiteltyjä lapsen kehitykselle haitallisia sisältöjä ovat alemmuuden tuntoa luovat tai anorektiset mallit, kuten seksismi ja etniset stereotyyppit. Nämä mallit voivat vaikuttaa lapsen etniseen, uskonnolliseen tai sukupuolidentiteettiin tai itsearvostukseen ja kehonkuvaan, mutta näiden erittelemiseksi ei ole olemassa yksiselitteistä, tulkitsijasta riippumatonta luokitusjärjestelmää. Rärkeimmät alemmuuden tuntoa luovat ja anorektiset mallit tulevat luokitelluksi väkivallan tai ahdistavan kuvauksen kategorioihin.

Lisäksi on keskusteltu rumasta kielenkäytöstä (kiroilu) kuvaohjelmissa. Ruma kielenkäyttö ei ole lapsen psykologiselle kehitykselle haitallista sisältöä, vaan liittyy enemmänkin tapakulttuuriin ja käyttäytymisnormeihin. Rärkeimmissä ruman kielenkäytön tapauksissa kysymyksessä voi olla verbaalinen väkivalta, ja tällaiset sisällöt tulevat luokitelluksi väkivallan kategoriaan.

Säännöksessä avoimeksi jäävää rinnastussäännöstä olisi kuitenkin tulkittava supistavasti. Rinnastussäännöstä sovellettaessa olisi otettava huomioon ehdotetun lain pääasiallinen tarkoitus sekä luokitteluperusteiden luonne perustuslain 12 §:ssä turvautun sananvapauden rajoituksina.

Esimerkiksi väkivaltaista ohjelmaa ei siten sellaisenaan olisi pidettävä luokittelun perusteena, vaan sen lisäksi ohjelman olisi objektiivisin perustein katsottava olevan omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen. Sanonnalla "on omiaan" säännöksessä viitataan ohjelman katselemiseen liittyvään abstraktiin vaaraan samassa merkityksessä kuin abstraktia vaarantamista edellyttävissä rikoslain rangaistussäännöksissä. Ehdotetussa säännöksessä ei siten edellytetä varmuutta siitä, että ohjelman katseleminen tulisi konkreettisesti aiheuttamaan kehityshaittoja lapselle. Riittävää olisi, että ohjelman katselemisen voitaisiin arvioida selvästi lisäävän lapsen kehitykselle haitallisten vaikutusten riskiä.

Korkein hallinto-oikeus on katsonut päätöksessään kuvaohjelman hyväksymistä esitettäväksi ja levitettäväksi koskevaan valitukseen (22.4.2010/850), että vaikka huomattava

osa alemman ikärajan täyttäneistä lapsista ymmärtäisi elokuvan viestin varottavana kuvauksena siitä, millaiseksi huumeiden käyttäjän elämä muodostuu, osalle lapsikatsojista elokuva voi olla ahdistava. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan valtion elokuvaalautakunta on tämän vuoksi voinut esittämistään syistä arvioida ohjelman katselemisen lisäävän lapsikatsojissa lasten kehitykselle haitallisten vaikutusten riskiä ja vaatimus elokuvaa koskevan ikärajan alentamisesta hylättiin.

Pykälän 2 momentin mukaan kuvaohjelman haitallisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon, millaisessa yhteydessä ja miten tapahtumat ohjelmassa kuvataan. Ehdotus vastaa voimassa olevan kuvaohjelman tulkin-taperiaatetta, jonka mukaan tarkastusviranomaisen on otettava huomioon, miten ohjelman tapahtumat on kuvattu tai millaisessa yhteydessä ne on esitetty.

Kuvaohjelmien mallivaikutukset perustuvat usein siihen tapaan, miten asiat on ohjelmassa kuvattu. Esimerkiksi väkivallan tai päih-teiden käytön ihannoiva kuvaaminen on vaikuttavuudeltaan lapselle haitallisempaa kuin sellainen kuvaaminen, jossa väkivaltaa tai päih-teiden käyttöä esitetään kriittisesti. Mitä nuorempi lapsi on, sitä vähemmän hänellä on edellytyksiä ymmärtää kriittistä viestiä.

Ihannoivaan kuvaamiseen liittyy asian esittäminen esimerkiksi oikeutettuna, kaunistel-tuna ja palkittuna. Yksittäisten kohtausten ja jaksoiden vaikuttavuus perustuu usein siihen yhteyteen, jonka ohjelma kokonaisuutena muodostaa. Esimerkiksi ahdistusta aiheuttava tai väkivaltaa sisältävä ohjelman jakso saattaa jossakin yhteydessä esitettynä olla vaikuttavuudeltaan lapselle haitallinen, mutta jonkin toisen kokonaisuuden osana saman jakson vaikuttavuus saattaa vähentyä tai menettää vaikuttavuutensa kokonaankin. Toisaalta esimerkiksi pitkä, yksityiskohtainen tai itse-tarkoituksellinen väkivallan kuvaus saattaa asia- ja esittämissyhteydestään riippumatta olla omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen. Jos esitys esimerkiksi loppuu jännittävään, avoimeen loppuratkaisuun, se voi todennäköisemmin lisätä ahdistusta ja painajaisunia kuin tarina, joka päättyy onnelliseen, kathartiseen loppuun. Näihin seikoihin olisi siten kiinnitettävä ohjelmasisältöjen vaikuttavuuden arvioinnissa huomiota.

Luokitteluperusteita sovellettaessa on lisäksi otettava huomioon, että sananvapaus on perustuslain 12 §:ssä turvattu jokaiselle kuuluvaksi oikeudeksi. Sananvapaus on siten myös lapsen perusoikeus, johon perustuslain nimenomaisen säännöksen mukaisesti sisältyy oikeus myös vastaanottaa tietoja, mielipi-teitä ja muita viestejä. Näin olen sananvapa-usäännös edellyttää, ettei lapsen oikeutta kuvaohjelmien katselemiseen perusteettomasti rajoiteta.

16 §. Kuvaohjelman luokittelu ja ikäraajat. Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädet-täisiin luokittelussa käytettävistä ikärajoista ja sisältösymboleista. Sananvapauden turvaamiseksi ehdotetaan, että kuvaohjelmille aset-tettaisiin luokittelussa ikäraja vain silloin, kun kuvaohjelma on ehdotetun lain 15 §:ssä tarkoitetulla tavalla lapsen kehitykselle haitallinen. Siten ehdotetaan, että kuvaohjelma tulisi luokitella tarjottavaksi kaikenikäisille, jollei kuvaohjelmaa ole 15 §:n tarkoitetulla tavalla pidettävä lapsen kehitykselle haitallisenä. Muissa tapauksissa kuvaohjelmalle tulisi 15 §:ssä säädetyin perustein ohjelman sisällön mukaan asettaa 7, 12, 16 tai 18 vuoden ikäraja. Lisäksi tässä yhteydessä kuvaohjel-malle annettaisiin ohjelman sisältöä kuvaava symboli.

Ehdotetut ikärajat huomioivat lapsen ikä- ja kehitysvaiheet. Lapsen mediatulkintojen kehittymisen kannalta tärkeät kognitiivisen ja tunne-elämän kehittymisen vaiheet tapahtuvat noin 6—8 vuoden (tunteiden etäännyttäminen, konkreettinen ajattelu), 11—13 vuoden (käsitteellinen ajattelu) ja 15—16 vuoden (kriittiset tulkintataidot) vaiheilla. Ehdotetut ikärajat ovat lisäksi jo nykyisin pelien luokittelussa käytössä olevan PEGI-järjestelmän mukaisia.

Sisältöä kuvaavien symbolien tarkoitukse-na on tarjota kuluttajille ja erityisesti lasten vanhemmille informaatiota kuvaohjelman sisällöstä. Symboleilla ei perustella kuvaoh-jelman ikärajaa, vaan niiden tarkoituksena on toimia lisäinformaationa kuvaohjelmien sisällöstä ja kertoa tarkemmin, millä perusteella kuvaohjelma on arvioitu tietyn ikäistä nuoremmen lapsen kehitykselle haitalliseksi. Käyttöön otettavia sisältöä kuvaavia symboleita voisivat olla esimerkiksi seksi, väkivalta, kauhu ja päih-teet. Järjestelmän selkeyden

vuoksi symbolien kokonaismäärää ei olisi syytä kasvattaa kovin suureksi ja yhteen kuvaohjelmaan voisi olla tarpeen merkitä enintään muutama haitallisuuden kannalta keskeinen symboli. Symbolit olisivat yhdenmukaiset kaikissa kuvaohjelmissa. Symboleista sovittaisiin toimialojen kanssa Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen johdolla.

Myös sivistysvaliokunta kannattaa mieltänsään (SiVM 3/2009 vp) ikärajajärjestelmän säilyttämistä ja yhtenäistämistä sekä sisältöä kuvaavien symbolien käyttöön ottamista.

Tarkoituksena on, että luokittelu tehtäisiin verkkopohjaisella ohjelmistolla, joka selvittäisi objektiivisesti kunkin kuvaohjelman sisältämän väkivallan, seksin tai muun lapsen kehitykselle haitallisen aineiston laatua ja määrää. Ohjelmisto määrittäisi kuvaohjelmalle ikärajan ja sen haitallisesta sisällöstä kertovat symbolit ohjelmiston esittämiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella. Kysymyslomake kehitettäisiin viranomaisen johdolla ja yhteistyössä alan tutkijoiden ja kuvaohjelma-alan kanssa lakiin kirjattujen luokittelukriteerien perusteella. Ohjelmistoa testattaisiin ennen käyttöönottoa sen luotettavuuden varmistamiseksi ja sen toimivuutta seurattaisiin jatkuvasti.

Ehdotetun pykälän 2 *momentin* mukaan kuvaohjelmalle voitaisiin suoraan ilman luokittelua antaa 18 vuoden ikäraja, mikäli ohjelmassa on sellaista väkivaltaista, seksuaalista tai ahdistusta aiheuttavaa tai muuta näihin rinnastettavaa sisältöä, jota yksiselitteisesti on pidettävä alle 18-vuotiaan kehitykselle haitallisena. Lasten suojelemiseksi välttämättömien sananvapauden rajoitusten näkökulmasta on riittävää, että tällaisille kuvaohjelmille annetaan ilman luokittelua ikäraja 18 ja ohjelmat merkitään annetun ikärajan mukaisesti. Lisäksi tällaisten kuvaohjelmien tarjoajat ovat ehdotetun 4 §:n nojalla velvollisia ilmoittamaan tällaisten ohjelmien vuosittaiset tarjoamismäärät viranomaiselle sekä viranomaisen pyynnöstä toimittamaan nimikekohtaisen luettelon näistä ohjelmista. Ikäraja 18 voidaan ilman luokittelua antaa ainoastaan ohjelmille, jotka yksiselitteisesti ovat vain aikuisille tarkoitettuja, kuten aikuisviihdeohjelmat.

Myös tässä yhteydessä on tarpeen huomioida rikoslain pykälät, joissa kriminalisoidaan väkivaltakuvausten, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan ja törkeän sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen. Tällaisia sisältöjä sisältävien kuvaohjelmien tarjoaminen on rikoslain vastaista riippumatta siitä, onko niille annettu ikäraja 18 vai ei.

Ehdotetun pykälän 3 *momentin* mukaan viranomainen voi hyväksyä päätöksellään yksittäisen kuvaohjelman Euroopan unionin alueella annetun ikärajan ja sisältöä kuvaavan symbolin. Säännöksen tarkoitus ei ole, että muualla Euroopan unionin alueella luokitellut kuvaohjelmat saisivat automaattisesti saman luokituksen myös Suomessa. Säännöksellä tarkoitetaan tällä hetkellä PEGI-merkintää, joka on ainoa nykyisin tiedossa oleva Euroopan unionin useassa jäsenmaassa käytössä oleva luokittelujärjestelmä. PEGI-järjestelmän tavoitteena on yhdenmukainen pelien luokittelu. Järjestelmän kehittämiseen on sitouduttu laajasti ja järjestelmässä annetaan läpinäkyvästi tietoa luokittelun perusteista.

Poikkeuksen rajaaminen vain PEGI-järjestelmään ei ole välineutraalisuuden periaatteen vuoksi perusteltavaa ja laissa halutaan mahdollistaa myös muut mahdolliset tulevaisuudessa kehitettävät luokittelujärjestelmät, jotka toteuttavat lasten suojelemisen tavoitteita samoin periaatein.

Käytännössä PEGI-järjestelmässä luokiteltu peli ilmoitettaisiin jäljempänä 18 §:ssä ehdotettuun kuvaohjelmaluetteloon. Tällöin viranomainen saisi tiedon kuvaohjelmasta ja voisi hyväksyä ohjelmalle annetun ikärajan ja sisältöä kuvaavat symbolit Suomessa käytettäväksi.

17 §. Kuvaohjelman ilmoittaminen luetteloon. Pykälän 1 *momentin* mukaan luokiteltu kuvaohjelma tulisi ilmoittaa jäljempänä ehdotettuun kuvaohjelmaluetteloon. Myös kuvaohjelma, jolle viranomainen voisi hyväksyä Euroopan unionin alueella annetun ikärajan ja symbolit Suomessa käytettäväksi, tulisi ilmoittaa kuvaohjelmaluetteloon. Ilmoitusten tekemisestä vastaisi kuvaohjelman tarjoaja

Pykälän 2 *momentin* mukaan ilmoituksessa olisi mainittava luetteloinnin ja valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot, eli ilmoituksen

tekijä, kuvaohjelman luokittelija, luokittelu-päivä Suomessa, ohjelman alkuperäinen ja kotimainen nimike, kuvaohjelman ikäraja ja sisältöä kuvaava symboli sekä ohjelman valmistaja, valmistusmaa, valmistusvuosi ja kesto. Lisäksi ilmoituksessa olisi lyhyesti selostettava ohjelman pääsisältö.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä, jos kuvaohjelma on jo kerran ilmoitettu kuvaohjelmaluetteloon. Tarkoituksena on, että järjestelmässä yksi kuvaohjelma luokiteltaisiin vain yhden kerran, ja tämän jälkeen sen tiedot olisivat luettelossa kaikkien käytettävissä.

18 §. Kuvaohjelmaluettelo. Pykälässä säädetään Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen ylläpitämästä kuvaohjelmaluettelosta, jossa olisi ehdotetun lain valvonnan ja luetteloinnin kulttuuristen tarkoitusten kannalta tarpeellisia tietoja. Tiedot keskus olisi saanut 17 §:ssä ehdotetun ilmoituksen perusteella.

Ehdotetun lain toteutumisen ja kulttuuristen tarkoitusten kannalta luettelo olisi julkinen ja sen tulisi olla kaikkien maksutta käytettävissä. Luettelon ylläpitäminen olisi tärkeää esimerkiksi Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toiminnan kannalta. Kuvaohjelmaluettelo olisi myös kaikkien kuvaohjelmien tarjoajien saatavilla, ja tarjotessaan jo luokiteltuja kuvaohjelmia tarjoajat voisivat käyttää luettelossa olevia ikäraja- ja symbolitietoja.

19 §. Valvontaviranomainen. Pykälässä säädettäisiin siitä, että ehdotetun lain noudattamista valvoisi ehdotettu Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus. Keskuksen tulisi toteuttaa valvontatehtäväänsä lain tarkoituksen, lasten suojelemisen näkökulmasta. Valvontaviranomainen vastaisi esimerkiksi 5—7 §:ssä ehdotettujen säännösten valvonnasta (esimerkiksi televisio-ohjelmistojen vedenjakaja-ajat, tilausohjelmalveluiden esto- tai suodatinjärjestelmät sekä iän tarkistaminen talenteiden myynnissä, vuokraamisessa ja elokuvateattereissa).

Kuvaohjelmien tarjoamisen valvontaan kuuluisi merkintöjen tarkastaminen ja 5—7 §:ssä säädettyjen tarjoajien velvoitteiden toteutumisen valvonta. Käytännössä valvonta toteutettaisiin Mediakasvatus- ja kuvaohjelma-keskuksen laatiman valvontasuunnitelman pohjalta. Näin varmistetaan, että valvon-

ta olisi suunnitelmallista ja laadukasta sekä kohdistuisi lasten suojelemisen näkökulmasta riittävässä laajuudessa erityyppisiin kuvaohjelman tarjoamismuotoihin. Valvontasuunnitelmassa voitaisiin määritellä esimerkiksi valvonnan muoto ja valvontakohteiden tarkastustiheys.

20 §. Yleisöpalautte. Ehdotetun lain valvonnan edistämiseksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ottaisi vastaan yleisön ilmoituksia lapsen kehitykselle haitallisten kuvaohjelmien tarjoamisesta. Ilmoituksen voisi tehdä kuka tahansa. Yleisöpalautte voisi koskea esimerkiksi kuvaohjelmien tarjoajien velvollisuuksien noudattamista (televisio-ohjelmien vedenjakaja-ajat, tilausohjelmalveluiden esto- tai suodatinjärjestelmät, iän tarkistaminen).

Yleisöpalautte voisi koskea myös kuvaohjelmien ikärajoja ja sisältöä kuvaavia symboleita. Kuvaohjelman luokittelua koskevan yleisöpalautteen seurauksena Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voisi ottaa ohjelman luokiteltavakseen jäljempänä 21 §:ssä ehdotetulla tavalla, mikäli olisi syytä epäillä, että kuvaohjelma on luokiteltu ehdotetun lain vastaisesti.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että viranomaisen olisi annettava tässä säännöksessä tarkoitettun yleisöpalautteen vastaanottamisesta vahvistus palautteen antajalle. Mikäli palautte aiheuttaisi toimenpiteitä, viranomaisen tulisi toimittaa niistä tieto palautteen antajalle.

Ehdotetun pykälän tarkoituksena on, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseen keskittyisi kaikki lapsen kehitykselle haitallisia kuvaohjelmia koskevien yleisövalitusten vastaanottaminen. Viestintäviraston lasten kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämiseen liittyvän valvontatehtävän siirtyessä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle se käsittelee myös televisio-ohjelmia koskevan palautteen. Tämä selkeyttäisi epäselvää nykytilannetta, jossa esimerkiksi lasten huoltajat ovat saattaneet valittaa televisio-ohjelmien sisällöistä Valtion elokuvataarkastamoon. Lasten huoltajat ovat myös kaivanneet lisätietoa siitä, mihin kuvaohjelmien sisällöstä voi valittaa.

21 §. Kuvaohjelman ottaminen luokiteltavaksi. Voidakseen suorittaa ehdotetussa laisassa määrättyä valvontatehtävänsä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella olisi pykälän 1 momentin mukaan oikeus ottaa mikä tahansa kuvaohjelma luokiteltavakseen, jos on syytä epäillä, että kuvaohjelma on luokiteltu ehdotetun lain vastaisesti. Viranomaisen oikeus ottaa ohjelma luokiteltavakseen koskisi siten tilanteita, joissa on syytä epäillä, ettei ohjelman luokittelussa ole noudatettu ehdotetuissa 9, 10, 15 ja 16 §:ssä säädettyjä periaatteita.

Kun viranomainen ottaisi kuvaohjelman luokiteltavakseen, se joko muuttaisi luokittelijan kuvaohjelmalle luokitteleman ikärajan ja sisältöä kuvaavat symbolit tai pysyttäisi ne ennallaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle oikeus luokitella aikaisemmin luokiteltu tai kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain mukaisesti tarkastettu kuvaohjelma uudelleen, vaikka asiassa olisi annettu lainvoimainen päätös. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa ajan kulumisen ja yhteiskunnallisten arvostusten muutos on johtanut siihen, että ohjelman alkuperäinen luokittelu ei ole enää tarkoituksenmukainen. Säännös ei koskisi tilanteita, joissa viranomaisen luokittelupäätöksestä olisi valitettu kuvaohjelmalautakuntaan jäljempänä ehdotetun 31 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa kuvaohjelman tarjoajalle säädettäisiin velvollisuus toimittaa pyynnöstä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen luokiteltavakseen ottama kuvaohjelma maksuttomasti keskuksen käyttöön. Viranomaisen olisi luokittelun suorittamisen jälkeen kohtuullisessa ajassa palautettava kuvaohjelma kuvaohjelman tarjoajalle, jos kuvaohjelman tarjoaja edellyttää ohjelman palauttamista.

22 §. Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisen peruuttaminen. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa kuvaohjelmaluokittelijoiden toiminnan tehokas valvonta säätämällä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle mahdollisuus perua kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyminen. Ennen hyväksymisen perumista viranomaisen olisi kuultava kyseistä kuvaohjelmaluokittelijaa.

Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyminen voidaan 1 momentin 1 kohdan mukaan peruuttaa, jos kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyty ei enää täyttäisi 13 §:n 1 momentissa säädettyjä vaatimuksia.

Kohdan 2 mukaan peruminen voitaisiin tehdä, mikäli luokittelija tuomitaan lainvoimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton kuvaohjelmaluokittelijaksi. Luokittelijan sopimattomuuden voisivat osoittaa esimerkiksi tuomiot rikoslain kuvaohjelmien laitonta levittämistä koskevista teoista taikka tuomiot sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, törkeästä henkeen tai terveyteen kohdistuneesta rikoksesta taikka huumausainerikoksesta.

Kohdan 3 mukaan luokittelijaksi hyväksyminen voitaisiin peruuttaa, jos luokittelija tahallaan menetteli olennaisesti virheellisesti. Tällaista menettelyä olisivat esimerkiksi toistuvat luokittelusäännösten vastaiset ja siten virheelliset kuvaohjelmien luokittelut.

Kuvaohjelmaluokittelijan oikeuksien toteutumiseksi 2 momentissa ehdotetaan, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voisi 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa hyväksymisen peruuttamisen sijasta antaa kuvaohjelmaluokittelijalle varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi hänen oloihinsa nähden kohtuutonta. Varoitus voitaisiin antaa muun muassa rikoksiin tai väärinkäyttöksiin liittyen niissä tapauksissa, joissa rikos tai virheellinen menettely olisi vähäinen. Lisäksi edellytettäisiin, että hyväksymisen peruuttamista olisi pidettävä henkilön oloihin nähden kohtuuttomana. Kun kyse olisi henkilön työn ja ammatin harjoittamismahdollisuuksien säilymisestä, varoituksella saataisiin useissa tapauksissa moitittavasti menetyt henkilö ojentumaan. Hyvin vähäisissä tapauksissa voisi myös henkilölle annettava säännöksiin perustumaton epävirallinen huomautus olla käytännössä tehokas ojennuskeino.

23 §. Merkintöjen tarkastaminen. Pykälän 1 momentin mukaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella olisi valvontatarkoituksessa oikeus tehdä merkintöjen tarkastuksia tarjoajan toimitiloissa ja vastaavissa toimintapaikoissa sen toteamiseksi, että kuvaohjelmissa on lainmukaiset merkinnät. Vastaavalla toimintapaikalla tarkoitettaisiin esi-

merkiksi sähköistä kaupankäyntiä, tilausohjelmajpalveluita ja televisio-ohjelmistoja.

Momentin 2 mukaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voisi päätöksellään valtuuttaa toisen viranomaisen tekemään merkintöjen tarkastuksia. Keskuksen toimivalta koskisi kuvaohjelmien tarjoajien toimintaa valtakunnallisesti. Resurssikysymysten ja merkintöjen tarkastusten käytännön sujuvuuden vuoksi on perusteltua, että keskus voisi päätöksellään valtuuttaa esimerkiksi tullitai rajavartioviranomaiset eri puolilla maata tekemään tarkastuskäyntejä. Keskuksen pyynnöstä ulkopuolinen asiantuntija voisi avustaa tarkastuksessa.

24 §. Tarkastus. Pykälässä säädettäisiin tarkemmin merkintöjen tarkastuksen tekemisestä. Mediakasvatus- ja kuvakeskuksen edustajalla ja häntä avustavalla asiantuntijalla olisi *1 momentin* mukaan oikeus päästä tarjoajan sellaisiin toimitiloihin tai vastaaviin toimintapaikkoihin, joissa säilytetään tarjottavaksi tarkoitettuja tai tarjottavina olevia kuvaohjelmia. Heidän tulisi myös saada maksuttomasti kaikki tarkastuksen kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset, asiakirjat ja muu aineisto. Tarjoajan olisi muillakin tavoin autettava tarkastuksessa. Tarkastusta ei saisi kuitenkaan tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voisi *2 momentin* mukaan ottaa haltuunsa kuvaohjelmat, joissa ei olisi 5 §:n mukaisia merkintöjä, jos toimenpide katsottaisiin välttämättömäksi kyseisten kuvaohjelmien tarjoamisen estämiseksi. Keskus voisi ottaa myös muun tarkastuksen kohteena olevan aineiston haltuunsa, jos se olisi välttämätöntä tarkastuksen tekemiseksi. Jos kuvaohjelmien merkinnöissä olisi vain vähäisiä puutteita, keskuksen tulisi kuvaohjelmia haltuun ottamatta asettaa kohtuullinen määräaika puutteen poistamiseksi.

Aineiston haltuunotosta laadittaisiin *3 momentin* mukaisesti aina pöytäkirja, jossa mainittaisiin haltuunoton tarkoitus ja haltuun otettu aineisto. Lainmukaisia merkintöjä vaillo olevat haltuunotetut kuvaohjelmat tulisi palauttaa, kun lainmukaista perustetta niiden hallussapitoon ei enää olisi. Muu haltuunotettu aineisto tulisi palauttaa viipymättä, kun sitä ei enää tarvita.

25 §. Huomautus ja uhkasakko. Lain tarkoituksen ja ehdotettujen kuvaohjelman tarjoamista koskevien velvollisuuksien toteutumisen tehostamiseksi ehdotetaan, että laissa Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle annettaisiin mahdollisuus käyttää huomautusta ja sen tehosteena uhkasakkoa. Tämä olisi viranomaisen keino puuttua ehdotetun lain 6 §:n 2—5 momentissa ja 7 §:ssä ehdotettujen velvollisuuksien vastaiseen toimintaan.

Nykytilanteeseen verrattuna valvontaviranomainen saisi uuden keinon huomautuksella ja uhkasakolla puuttua ongelmiin kuvaohjelmien tallenteiden, julkisten esitysten ja tilausohjelmajpalveluiden tarjoamistilanteissa. Televisio-ohjelmistojen vedenjakaja-aikoja nykyisin valvovalla Viestintävirastolla on ollut käytössään kyseessä oleva menettely.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että viranomainen voisi kehottaa kuvaohjelman tarjoajaa täyttämään velvollisuutensa, jos tarjoaja tarjoaa kuvaohjelmaa 6 §:n 2—5 momentissa tai 7 §:ssä ehdotettujen velvollisuuksien vastaisesti. Kehotuksensa tehosteeksi viranomainen voisi asettaa uhkasakon, josta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

Ehdotettujen velvollisuuksien vastaisena voitaisiin pitää esimerkiksi kuvaohjelman tarjoajan toimintaa, jossa luokitellun kuvaohjelman tallenteen ostajan, vuokraajan tai elokuvateatterin asiakkaan ikää ei tarkisteta tai toimintaa, jossa kuvaohjelma esitetään televisiossa sellaiseen aikaan, jolloin kuvaohjelmalle luokiteltua ikärajaa nuoremmat lapset katsovat tavallisesti televisiota taikka toimintaa, jossa tilausohjelmajpalvelun yhteydessä ei ole käytettävissä lapsilukkotoimintoa tai muuta vastaavaa esto- tai suodatinjärjestelmää. Huomaus- tai uhkasakkomenettelyyn voisi johtaa myös laissa edellytetyn tiedotuksen laiminlyönti.

26 §. Valvontamaksu. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin kuvaohjelman tarjoajan velvollisuudesta maksaa valvontamaksua. Luovuttaessa kuvaohjelmien ennakkotarkastuksesta siirtyisi viranomaisen tehtävien painopiste nykyistä enemmän markkinoiden seuraamiseen ja jälkivalvontatehtäviin, joista säädettäisiin lailla. Näiden lakisääteisten viranomaistehtävien kustannuksia ehdotetaan

katettavaksi kuvaohjelman tarjoamisen valvontamaksulla.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ottaisi esimerkiksi ehdotetun 20 §:n nojalla vastaan yleisöpalautetta lapsen kehitykselle haitallisten kuvaohjelmien tarjoamisesta. Keskus voisi ehdotetun 21 §:n mukaisesti ottaa kuvaohjelmia luokiteltavakseen. Keskus valvoisi myös 5—7 §:ssä ehdotettujen säännösten noudattamista.

Valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta valvontamaksu olisi vero, josta perustuslain 81 §:n mukaisesti on säädettävä lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Verovelvollisuudesta säädettäisiin 26 §:ssä, veron suuruuden perusteista säädettäisiin 27 §:ssä ja verovelvollisen oikeusturvasta 30 §:ssä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan kuvaohjelman tarjoamisen valvontamaksun olisi velvollinen suorittamaan sellainen kuvaohjelman tarjoaja, jolla olisi ehdotetun lain 4 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus. Valvontamaksu koskisi siten taloudellisessa tarkoituksessa kuvaohjelmia tarjoavia yhteisöjä ja henkilöitä. Maksu ei koskisi esimerkiksi yleisiä kirjastoja ja oppilaitoksia. Maksu ei koskisi myöskään esimerkiksi ainoastaan yksityisten henkilöiden tai harrastajien valmistamia kuvaohjelmia tarjoavia internetin palveluita, eikä sanoma- ja aikakauslehtien sähköisiä versioita, jos näissä palveluissa ei tarjota muita kuin luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettuja kuvaohjelmia.

Velvollisuus osallistua kuvaohjelmiin liittyvistä viranomaistehtävistä aiheutuvien kustannusten kattamiseen laajenisi nykytilanteesta koskemaan pääosin kaikkia kuvaohjelmien tarjoajia mukaan lukien vähittäismyynti, vuokraus ja elokuvateatteritoiminta. Nämä ovat tahoja, jotka tarjoavat viime kädessä kuvaohjelmia yleisölle ja joihin myös viranomaisen valvonta uudessa järjestelmässä kohdistuu.

Kuvaohjelmien tarkastamisesta voimassa olevan lain 21 §:n perusteella perityt maksut poistuisivat. Voimassa olevan kuvaohjelmalain 21 a §:n mukainen valvontamaksun maksuvelvollisuus koskee sellaista tilausohjelmopalvelun tai kuvaohjelmatalentteen levittäjää, joka tarjoaa yleisölle levittämistavan

perusteella tarkastuksesta vapautettuja kuvaohjelmia, eli televisiossa ennen kello 21 lähetettyjä ohjelmia tilausohjelmopalveluina tai tallenteina, tai joka ilmoittaa kuvaohjelman suoraan ikärajaan 18.

Pykälän 3 *momentin* mukaan kuvaohjelman tarjoajalla olisi velvollisuus maksaa vuosittainen maksu maksukaudelta, joka on kalenterivuosi. Velvollisuus maksun maksamiseen alkaisi sen kalenterivuoden aikana, jolloin valvontamaksuvelvollisuuteen johtavaa toimintaa ryhdytään harjoittamaan. Kuvaohjelman tarjoamisen valvontamaksua ei palautettaisi, vaikka toiminnan harjoittaja lopettaisi toimintansa kesken kalenterivuotta.

27 §. *Valvontamaksun suuruus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kuvaohjelman tarjoajan valvontamaksun suuruudesta. Maksun suuruus määräytyisi erilaisten maksuryhmien perusteella. Eri maksuryhmille määritellyt euromäärät perustuvat arvioon erilaisten kuvaohjelmien tarjoajien toiminnan valvonnasta aiheutuvista kustannuksista viranomaiselle ottaen huomioon kuvaohjelmien tarjoamisen volyyymi ja ohjelmien yleisön katseltavana olemisen laajuus.

Arvioinnissa on otettu huomioon myös se, ettei maksu muodostu esteeksi sananvapauden käyttämiselle. Arviointi perustuu arvioon keskimääräisestä kustannuksesta tarjoajaryhmää kohden. Valvontamaksu säädettäisiin ryhmäkohtaisesti kiinteänä vuosimaksuna.

Pykälän 1 *momentin* mukaan maksuryhmät olisivat seuraavat: 1) alueellinen televisio-ohjelmisto (esimerkiksi paikallistelevisio) 100 euroa, 2) kuvaohjelmia julkisina esityksinä tarjoava toimipaikka tai muu vastaava toimintapaikka (esimerkiksi elokuvateatteri) 200 euroa, 3) kuvaohjelmia tallenteina tarjoava toimipaikka tai muu toimintapaikka (esimerkiksi myymälä, videovuokraamo, nettikauppa) 100 euroa, 4) tilausohjelmopalvelu (esimerkiksi nettitelevisio) 400 euroa, 5) ulkomailta edelleen lähetettyjä televisiolähettyksiä välittävän toimijan ohjelmistokokonaisuus 400 euroa ja 6) valtakunnallinen televisio-ohjelmisto (esimerkiksi YLE1, MTV3, Nelonen) 600 euroa.

Kohdan 5 maksuvelvollisuus koskee toimijoita, jotka viimekätisesti välittävät yleisölle ulkomailta edelleen lähetettyjä ohjelmistoja (esimerkiksi Elisa, TeliaSonera, Welho).

Kaikki yhden toimijan ulkomailta edelleen lähettämät ohjelmistot tai tällaisia ohjelmistoja sisältävät kanavapaketit muodostaisivat sen ohjelmistokokonaisuuden, josta maksuvelvollisuus syntyisi.

28 §. *Valvontamaksun määrääminen ja periminen.* Ehdotetun pykälän 1 momentti sisältää säännöksen siitä, että valvontamaksu peritään kerran kalenterivuodessa. Tämä on kohtuullista maksuvelvollisten kannalta. Maksun määräisi maksettavaksi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettuun lakiin (706/2007). Näin ollen maksu voitaisiin periä kyseisen lain mukaisessa järjestyksessä ilman tuomiota tai päätöstä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi myös viivästyskorosta ja viivästysmaksusta.

29 §. *Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen suoritteista perittävät maksut.* Pykälässä ehdotetaan, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen ja kuvaohjelmalautakunnan suoritteista perittäisiin maksua valtion maksuperustelain mukaisesti. Maksuista säädettäisiin valtion maksuperustelain nojalla annettavalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Ehdotettua lakia toimeenpantaessa Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tulisi kehittää ja ylläpitää kuvaohjelmien luokittelujärjestelmää ja sähköistä luokitteluohjelmistoa. Tästä säädettäisiin Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta annetun lain 6 §:ssä. Kuvaohjelmia luokittelevat ja tarjoavat tahot käyttäisivät näitä toiminnassaan.

Lähtökohtaisesti maksulliseksi julkisoikeudelliseksi suoritteeksi tulitaisiin määrittelmään sähköisen luokittelu- ja ilmoitusjärjestelmän käyttäminen. Maksuperusteena olisi järjestelmän ylläpitämisestä viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ja luetteloon ilmoitetut luokitellut nimikkeet.

Tämän maksun arvioinnissa kokonaisuutena tulee otettavaksi huomioon se, ettei maksu muodostu esteeksi sananvapauden käyttämiselle.

Valmistelussa on lähdetty siitä, että maksu perittäisiin nimikekohtaisesti kuvaohjelmaluetteloon ilmoitetuista luokitelluista kuvaohjelmista. Nimikekohtaiseen maksuun vaikuttavat luokiteltavien kuvaohjelmien määrä ja

luokitteluohjelmiston ylläpitämisestä keskukselle aiheutuvat kustannukset.

Käytännössä kuvaohjelmien luokittelujärjestelmän käyttämiseen liittyvää maksua maksaisivat yhteisöt ja henkilöt, jotka käyttävät luokittelujärjestelmää sekä ilmoittavat luokiteltuja kuvaohjelmia kuvaohjelmaluetteloon. Tällaisia tahoja olisivat esimerkiksi elokuvien ja pelien maahantuoja ja tuottajat sekä televisiotoiminnan harjoittajat sekä kaikki muut sellaiset kuvaohjelmien tarjoajat, joiden tarkoituksena olisi tarjota Suomessa aikaisemmin luokittelemattomia kuvaohjelmia.

Muita laissa tarkoitettuja viranomaisen maksullisia suoritteita tulisivat olemaan esimerkiksi 11 §:ssä tarkoitettu viranomaisen päätös luvasta tarjota kuvaohjelmia läsnä olevalle yleisölle erityisessä tilaisuudessa sekä 16 §:n 3 momentissa tarkoitettu viranomaisen päätös hyväksyä kuvaohjelmalle Euroopan unionin alueella annettu ikäraja. Viranomaisen tulisi periä maksu ainakin myös 13 §:ssä tarkoitettusta kuvaohjelmaluokittelijan koulutuksesta ja kertauskoulutuksesta.

Maksuja arvioitaessa tulee otettavaksi huomioon valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentti, jonka mukaan maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuritoimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä. Erityisestä syystä maksu voidaan määrätä tietyltä ryhmältä perittäväksi suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä. Tämä säännös voisi tulla otettavaksi huomioon mahdollisesti lain piiriin kuuluvaa toimintaa harjoittavissa kirjastoissa ja koulutustoiminnassa tai muussa vastaavassa yleishyödyllisessä toiminnassa tai mediakasvatusta, tasa-arvoa taikka vähemmistöjen itseilmaisun tarpeita tukevassa toiminnassa.

30 §. *Muutoksenhaku Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen päätökseen.* Pykälän 1 momentin muutoksenhakusäännös koskisi viranomaisen 21 §:n nojalla tekemää päätöstä luokitella kuvaohjelma. Muutoksenhaku koskisi siten viranomaisen päätöstä ottaa luokiteltavakseen kuvaohjelma, joka olisi 5 § 1 momentin perusteella pitänyt luokitella.

Muutoksenhaku koskisi myös viranomaisen päätöstä luokitella kuvaohjelma, jonka hyväksytty kuvaohjelmaluokittelija on jo kertaalleen luokitellut.

Valituksen voisi tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Valitus olisi toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään 14 päivänä päätöksen tiedoksisaannista.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen päätöksestä valitettaisiin 31 §:ssä tarkoitettuun kuvaohjelmalautakuntaan. Esimerkiksi elokuvien ensi-iltojen ja muiden vastaavien kuvaohjelmien tarjoamistilanteiden yhteydessä kysymyksessä voivat olla merkittävät taloudelliset ja kulttuuriset intressit, ja siksi luokittelua koskevan valituksen käsittely olisi suoritettava niin nopeasti kuin mahdollista. Pykälään on otettu säännös valituksen käsittelemisestä kiireellisenä. Valitusta käsittelemään kuvaohjelmalautakunta katsoisi kuvaohjelman ja päättäisi onko kuvaohjelmalle asetettu ikäraja luokiteltu säännösten mukaisesti vai tuleeko sille luokitella toinen ikäraja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta muista kuin Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen luokittelusta tekemistä päätöksistä. Pykälässä tarkoitettuun Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen päätökseen tyytymätön asianosainen voisi hakea oikaisua keskukselta.

Oikaisumenettelyn piiriin kuuluvia päätöksiä olisivat esimerkiksi ehdotetun 11 §:n luokittelusta ja merkitsemisestä vapauttamista koskeva lupapäätös tai sen peruuttaminen sekä ehdotetun 16 §:n 3 momentin yksittäisen luokittelun hyväksymistä koskeva päätös. Oikaisuvaatimuksen voisi tehdä myös ehdotetun 13 §:n kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymistä koskevaan keskuksen päätökseen sekä ehdotetun 22 §:n kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisen peruuttamiseen koskevaan päätökseen. Säännöstä noudatettaisiin myös valvontamaksun määräämistä koskevaan päätökseen.

Lain 25 §:ssä ehdotetun uhkasakon asettamista koskevan päätöksen muutoksenhausta säädetään uhkasakkolaissa. Viranomaisen suoritteista perittävien maksujen (29 §) muutoksenhausta säädetään valtion maksuperustelaissa.

Pykälän 3 momentin mukaan oikaisuvaatimuksesta annetusta päätöksestä olisi muutoksenhakuoikeus hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti hallinto-oikeuteen.

Pykälän 4 momentin mukaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voisi luokittelua koskevassa päätöksessään määrätä lainvoimaa vailla olevan päätöksen noudatettavaksi välittömästi. Tällä halutaan mahdollistaa se, että keskus voisi tarvittaessa vireillä olevan valitusprosessin aikana varmistaa sen, ettei lapsen kehitykselle ilmeisen haitallista kuvaohjelmaa tarjota liian nuorille lapsille.

31 §. *Kuvaohjelmalautakunta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kuvaohjelmalautakunnasta, sen kokoonpanosta ja asettamisesta. Lisäksi pykälässä olisi säännökset kuvaohjelmalautakunnan jäsenten kelpoisuusehdoista sekä kuvaohjelmalautakunnan päätösvaltaisuudesta ja äänestyksessä sovellettavista säännöistä. Kuvaohjelmalautakunta vastaisi nykyistä Valtion elokuvaalautakuntaa, josta säädetään voimassa olevan kuvaohjelmalain 19 §:ssä. Lautakunta toimisi ehdotetun kuvaohjelmalain 30 §:n 1 momentissa tarkoitettuna muutoksenhakuelimenä.

Pykälän 1 momentin mukaan kuvaohjelmalautakunnassa olisi puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä lisäksi neljä muuta jäsentä, jotka valtioneuvosto määräisi kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Kullekin heistä olisi lisäksi määrättävä henkilökohtainen varajäsen.

Jäsenmäärä on kohtalaisen suppea, mutta sen on käytännössä todettu toimivaksi. Kuvaohjelmalautakunnan on voitava kokoontua verraten nopeasti päätösvaltaiseen istuntoon, jotta se voisi täyttää vaatimuksen valitusten kiireellisestä käsittelystä. Toisaalta lautakunnan kokoonpanossa on turvattava se, että lasten kehitykseen ja kuvalliseen viestintään liittyvät näkökohdat tulevat valituksia käsiteltäessä huomioon otetuiksi. Lautakunnan käytännön työn turvaamiseksi on edelleen tarpeen määrätä kaikille jäsenille henkilökohtaiset varajäsenet.

Lautakunnan jäsenet ja varajäsenet määräisi valtioneuvosto kolmen vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Ehdotus vastaa nykyistä sääntelyä. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 6 §:n 3 kohdan mukaisesti jäsenten ja asiantuntijoiden määrääminen lautakuntiin, neuvostoihin ja muihin niihin verrat-

taviin toimielimiin, joilla on muita kuin valmistelutehtäviä ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kuvaohjelmalautakunnan jäsenten esteellisyyssovelletaan tuomareiden esteellisyyttä koskevia säännöksiä. Lisäksi 2 momentissa olisi säännös tuomarivalan vannomisesta tai tuomarinvakuutuksen antamisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan kuvaohjelmalautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulisi olla oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. Muista jäsenistä osan tulisi olla lasten kehitystä koskeviin kysymyksiin ja osan kuvalliseen viestintään perehtyneitä. Nykyistä sääntelyä vastaavasti momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi säännös, joka oikeuttaisi lautakunnan käyttämään apunaan asiantuntijoita.

Pykälän 4 momentin mukaan kuvaohjelmalautakunta olisi päätösvaltainen, kun kokouksessa on läsnä puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan lisäksi vähintään kaksi muuta jäsentä, joista toinen on perehtynyt lasten kehitystä koskeviin kysymyksiin. Momenttiin otettaisiin lisäksi nykyistä säännöstä vastaavat äänestysäännöt. Lautakunnan päätökseksi tulisi se mielipide, jota jäsenten enemmistön on katsottava kannattaneen, ja äänten mennessä tasan päätökseksi tulisi se mielipide, joka on valittajalle edullisempi.

32 §. Muutoksenhaku kuvaohjelmalautakunnan päätökseen. Pykälän mukaan kuvaohjelmalautakunnan päätöksestä voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitus-oikeus olisi sillä, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Korkein hallinto-oikeus käsitelisi valituksen kiireellisenä.

Ehdotettu muutoksenhakumenettely, jossa olisi erillinen kuvaohjelmalautakunta, jonka päätöksestä valitetaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen, poikkeaa yleisestä hallintoasioissa noudatettavasta sääntelytavasta. Luokittelua koskevassa muutoksenhaussa on kohteena kuvaohjelma, joka on yleensä ensimmäistä kertaa tulossa tarjottavaksi. Ajallisesti pitkä, vähintään kuukausia kestävä muutoksenhakuprosessi voisi lykätä ohjelman tarjoamista. Lisäksi on katsottava, että valittaja oikeusturva toteutuu tarkoituksensa mukaisesti, kun käytössä on viranomaisen

päätöksen jälkeen kaksi valitusasetta, joista ensimmäinen koostuu erityisesti toimialaan perehtyneistä jäsenistä.

33 §. Luokiteltavaksi toimitetun kuvaohjelman julkisuus. Pykälän mukaan ehdotetun lain nojalla kuvaohjelmaluokittelijan tai Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen hallussa olevaan kuvaohjelmaan ei sovellettaisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä julkisuuslain, säännöksiä. Säännös olisi yleinen poikkeus siitä, mitä julkisuuslaissa säädetään.

Ehdotus vastaa voimassa olevan kuvaohjelmalain 22 §:n säännöstä. Perusteltua on, ettei viranomaisen olisi vastaisuudessaakaan velvollinen pitämään hallussaan ehdotetun lain nojalla olevia kuvaohjelmia jokaisen katseltavana. Perusteltua on myös, että kuvaohjelmaluokittelijalla olisi vastaavanlainen velvollisuus, sillä julkisuuslain 4 §:n 2 momentin mukaan julkisuuslaissa viranomaisesta säädetty koskee myös lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella julkista tehtävää hoitavia yhteisöjä, laitoksia, säätiöitä ja yksityisiä henkilöitä niiden käyttäessä julkista valtaa.

Selvyiden vuoksi pykälässä on todettu, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen asiakirjoihin sovellettaisiin muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

34 §. Virka-apu. Pykälässä ehdotetaan, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella olisi oikeus saada poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisilta tarpeellista virka-apua tämän lain valvontaan liittyviä merkintöjen tarkastuksia toteutettaessa. Voimassa olevan lain virka-apua koskevan 22 a §:n perustelujen mukaan virka-apu tulisi kysymykseen lähinnä silloin, kun epäiltäisiin levityksessä olevan rikoslain 17 luvun 17, 18 tai 18 a §:n vastaista aineistoa eli väkivalta kuvauksen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan tai törkeän sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen.

Ehdotetussa kuvaohjelmalaissa viranomaisen tekemät merkintöjen tarkastukset kohdistuisivat lainmukaisten merkintöjen eikä mahdollisen laittoman sisällön valvontaan. Laittomien merkintöjen osalta rangaistussäännöksinä sovellettaviksi tulisivat lähinnä eh-

dotetun kuvaohjelman 35 §:n 2 kohta tai rikoslain 17 luvun 18 b § eli kuvaohjelman laiton esittäminen tai levittäminen alaikäiselle. Myös oikeus saada virka-apua koskisi siten lähinnä näihin liittyviä tehtäviä.

35 §. Rangaistussäännös. Ehdotetun lain lasten suojelemisen kannalta välttämättömien säännösten noudattamisen tehostamiseksi ehdotetaan lakiin rangaistussäännöksiä, joiden perusteella voitaisiin tuomita kuvaohjelmariikkomuksesta sakkoon.

Pykälän 1 kohdan mukaan kuvaohjelmariikkomuksesta voitaisiin tuomita se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättäisi tekemättä ilmoituksen kuvaohjelmien tarjoamisesta taikka toimittamatta tiedon kuvaohjelmien määrästä tai luettelon kuvaohjelmien nimikkeistä. Nämä teot ovat vastoin 4 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia, jotka ovat keskeisiä viranomaisen valvontatyön toteuttamiseksi. Velvollisuuksien toteutumisen tehostaminen rangaistussäännöksellä on siten tarkoituksenmukaista.

Pykälän 2 kohdan mukaan kuvaohjelmariikkomuksesta voitaisiin tuomita se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tarjoaa kuvaohjelmaa, jota ei ole luokiteltu ja jossa tai jonka yhteydessä ei ole selvästi havaittavia merkintöjä. Tämä teko on vastoin 5 §:n 1 momentin säännöstä. Kuvaohjelmien luokittelu sekä ikäraja- ja sisältömerkinnät ovat keskeinen keino suojella lapsia haitallisilta mediasisällöiltä ja niiden puuttuminen vaarantaa ehdotetun lain tarkoituksen.

Pykälän 3 kohdan mukaan kuvaohjelmariikkomuksesta voitaisiin tuomita se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta luokittelee kuvaohjelman ilman 12 §:ssä säädettyä oikeutta toimia kuvaohjelmaluokittelijana. Kuvaohjelmien luokittelu on ehdotetun lain keskeinen keino suojella lapsia haitallisilta mediasisällöiltä. Siten kuvaohjelmaluokittelijoiden tulee olla viranomaisen hyväksymiä ja tehtävänsä koulutettuja ja tämän toteutumista tulee tehostaa rangaistussäännöksellä.

Pykälän 4 kohdan mukaan kuvaohjelmariikkomuksesta voitaisiin tuomita se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ei tee kuvaohjelmasta ilmoitusta kuvaohjelmaluetteloon. Tämä teko on vastoin 17 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta, joka koskee

luokiteltuja kuvaohjelmia ja kuvaohjelmia, joille viranomainen voi hyväksyä Euroopan unionin alueella annetun ikärajan Suomessa käytettäväksi. Kaikki nämä kuvaohjelmat tulee viranomaisen valvontatehtävän ja kulttuuristen tarkoituksen vuoksi ilmoittaa viranomaisen ylläpitämään kuvaohjelmaluetteloon. Tämän ilmoitusvelvollisuuden toteuttamista on tarkoituksenmukaista tehostaa rangaistussäädöksellä.

Pykälän 5 kohdan mukaan kuvaohjelmariikkomuksesta voitaisiin tuomita se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ei toimita kuvaohjelmaa viranomaisen käyttöön vastoin 21 §:n 3 momentissa säädettyä velvollisuutta. Viranomaisen mahdollisuus valvoa kuvaohjelmien luokittelua on ehdotetun lain valvonnan kannalta keskeinen toimenpide. Kuvaohjelman viranomaiselle toimittamista tulee siten tehostaa rangaistuksen uhallalla.

Tämän pykälän lisäksi rikoslaisissa kriminalisoitaisiin ehdotetun lain tarkoituksen toteutumisen kannalta kaikkein välttämättömpien säännösten noudattaminen. Rikoslain kriminalisointi koskisi siten luokittelemattoman ja merkitsemättömän kuvaohjelman tarjoamista alaikäiselle (ehdotettu 5 §:n 1 momentti) sekä kuvaohjelman, jolla on ikäraja 18, tarjoamista alaikäiselle (ehdotettu 6 §:n 1 momentti).

36 §. Tarkemmat säännökset. Pykälässä säädettäisiin valtuutuksesta, jonka nojalla säännöksiä ehdotetun lain täytäntöönpanosta annettaisiin asetuksella. Säännöksiä annettaisiin kuvaohjelmalautakunnan kokoontumisesta, puheenjohtajan tehtävistä, päätösten ja lausuntojen allekirjoittamisesta, jäsenten palkkioista sekä asioiden valmistelusta lautakunnassa.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi antaa tarkemmat säännökset 23 ja 24 §:ssä tarkoitetun merkintöjen tarkastajan tunnistamisesta. Vastaava säännös on voimassa olevan kuvaohjelman 24 §:ssä.

37 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen. Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumottaisiin voimassa oleva kuvaohjelmalaki. Samalla kumoutuisi myös kuvaohjelmien tarkastamisesta annettu asetus (822/2000) ja Valtion elokuvatarkastamon ja elokuvaalautakunnan

suoritteiden maksullisuudesta annettu opetusministeriön asetus (1163/2009).

38 §. Siirtymäsäännökset. Lakiin olisi otettava myös lain voimaantulon vuoksi tarvittavat siirtymäsäännökset.

Pykälän *1 momentin* mukaan Valtion elokuvatarkastamossa ehdotetun kuvaohjelmalain voimaan tullessa vireillä olevat kuvaohjelman tarkastamista koskevat asiat raukeavat. Jos elokuva tai muu kuvaohjelma olisi toimitettu tarkastettavaksi valtion elokuvatarkastamolle ennen ehdotetun lain voimaantuloa, sitä ei enää tarkastettaisi aikaisemmin voimassa olleen kuvaohjelmalain mukaisesti.

Pykälän *2 momentin* mukaan valitusasiana kuvaohjelmalautakunnassa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä noudatettaisiin ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä muutoin paitsi, että kuvaohjelmalle luokiteltaisiin ehdotetun lain mukaiset ikäraajat tai ohjelma luokiteltaisiin tarjottavaksi kaikenikäisille.

Pykälän *3 momenttiin* otettaisiin säännös siitä, miten aikaisemmin esitettäviksi ja levitettäviksi hyväksytyt kuvaohjelmien tarkastuspäätöksissä määrättyt ikäraajat muutettaisiin ehdotetun lain tultua voimaan.

Pykälän *4 momentin* mukaan kuvaohjelmat, joista ei ole ennen ehdotetun lain voimaan tuloa tehty tarkastusta koskevaa päätöstä, on luokiteltava ja merkittävä siten kuin ehdotetussa laissa säädetään. Säännös koskee esimerkiksi televisiossa aikaisemmin lähetettyjä kuvaohjelmia, joita Valtion elokuvatarkastamo ei ole hyväksynyt esitettäviksi tai levitettäviksi.

Pykälän *5 momentissa* olisi säännös siitä, että jos ennen lain voimaantuloa tarkastettu kuvaohjelma julkaistaisiin uudelleen tallenteena (tallenteen uudelleenjulkaisu markkinoilla), tulisi ohjelmalle antaa myös sisältöä kuvaava symboli ehdotetun lain mukaisesti.

Pykälän *6 momentissa* säädettäisiin, että viranomaisen ei saisi kahden vuoden aikana lain voimaan tulosta periä luokitteluohjelmiston käytöstä maksua valtion maksuperustelain nojalla, mikäli ennen lain voimaantuloa tarkastettu kuvaohjelma luokiteltaisiin sisältöä kuvaavan symbolin antamiseksi. Säännöksen tarkoitus on edistää sisältöä kuvaavi-

en symboleiden käyttöön ottamista tarjottavana olevissa kuvaohjelmissa.

Pykälän *7 momenttiin* otettaisiin tavanomainen säännös, jonka mukaan ennen ehdotetun lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

1.2 Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta

1 §. Tarkoitus. Säännöksen mukaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus toimisi ehdotettua kuvaohjelmalakia valvovana sekä kansallisena mediakasvatusta koordinoivana ja edistävänä viranomaisena. Keskus olisi opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto.

Eduskunnan sivistysvaliokunta on mietinnössään (SiVM 3/2009 vp) kannattanut Valtion elokuvatarkastamon laajentamista viranomaiseksi, jonka tarkoitus on vahvistaa ja lisätä audiovisuaalisen mediasisällön, mediakasvatuksen ja alaikäisten suojelun asiantuntemusta.

2 §. Tehtävät. Pykälässä säädettäisiin Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen muista kuin ehdotetussa kuvaohjelmalaissa määritellyistä tehtävistä.

Kohdan 1 mukaisesti keskuksella olisi mediakasvatuksen koordinointi- ja edistämistehtävä, eli keskus edistäisi mediakasvatusta, lasten mediataitojen kehittymistä ja lapsille turvallisen mediaympäristön kehittämistä yhteistyössä muiden sektorilla toimivien viranomaisten ja toimialan yhteisöjen kanssa.

Mediaympäristön muutosten myötä lasten suojeleminen on aikaisempaa tärkeämpi julkisen vallan tehtävä, jonka hoitaminen edellyttää uusia toimenpiteitä, kuten mediakasvatusta. Ehdotetun tehtävän myötä Suomeen muodostuisi lapsille turvallisen mediaympäristön kehittämisestä ja mediakasvatuksen edistämisestä vastaava virasto.

Keskuksen tarkoituksena olisi kerätä yhteen alan toimijoita ja kehittää kansallista mediakasvatustoimintaa olemassa olevat toimintamallit huomioiden. Ehdotettu tehtävä täyttäisi nykytilanteen tarpeen mediakasvatuksen valtakunnalliseen koordinointiin.

Keskuksen yhteistyötahoja mediakasvatuksen ja -taitojen edistämisessä olisivat esimerkiksi Opetushallitus, erilaiset järjestöt ja au-

diovisuaalisen alan toimijat sekä yleiset kirjastot.

Keskuksen tehtävänä olisi myös kannustaa kuvaohjelma-alaa toimimaan lapsille turvallisen mediaympäristön kehittämiseksi. Samaa tavoitetta edistäisi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksessa oleva neuvottelukunta, josta on ehdotettu säädettäväksi jäljempänä 4 §:ssä.

Mediataidoilla tarkoitetaan kykyä hankkia tietoa medially ja mediasta, arvioida ja analysoida erilaisia mediasisältöjä esimerkiksi tasa-arvokysymysten ja sukupuoleen liittyvien stereotyyppien näkökulmasta, hallita medialaitteita, viestiä ja ilmaista itseään eri mediavälinein, valita itselleen sopivia sisältöjä, olla vuorovaikutuksessa ja toimia aktiivisesti omassa yhteisössä median avulla.

Kohdan 2 mukaisesti keskus toimisi asiantuntijana lasten mediaympäristön kehityksessä, edistäisi toimialaan liittyvää tutkimusta sekä seuraisi alan kansainvälistä kehitystä. Keskus esimerkiksi teettäisi selvityksiä ja tutkimuksia kuvaohjelmatarjonnan ja lasten median käytön tottumusten muutoksista ja näiden pohjalta kokoaisi ja välittäisi tietoa lasten mediaympäristöstä. Tähän tehtävään voisi kuulua myös AV-direktiivissä mainittu kansallisen medialukutaidon tason seuraaminen. Kansainvälisen kehityksen osalta keskus seuraisi esimerkiksi Euroopan unionissa tapahtuvaa kehitystä lasten turvallisen mediaympäristön edistämiseksi. Keskus huomioisi toiminnassaan myös tasa-arvonäkökohdat esimerkiksi edistämällä asiaan liittyvien selvitysten tekemistä.

Kohdan 3 mukaisesti keskus tiedottaisi yleisölle, kuten lasten huoltajille ja kasvattajille, lapsia ja mediaa koskevista asioista, esimerkiksi kuvaohjelmien ikärajoista ja lasten mediaympäristön muutoksista. Lasten huoltajat ja kasvattajat eivät tunne riittävästi nykyistäkään kuvaohjelmien luokittelujärjestelmää. Tiedotus olisi keskeinen keskuksen ennaltaehkäisevään toimintaan liittyvä tehtävä.

Kohdan 4 mukaisesti keskus vastaisi kuvaohjelmaluokittelijoiden koulutuksesta ja kertauskoulutuksesta ehdotetun kuvaohjelmalain mukaisesti. Koulutuksen voisi niin harkittaessa esimerkiksi osittain toteuttaa myös joku muu taho. Keskuksella olisi kuitenkin koko-

naisvastuu koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä lain edellyttämällä tavalla.

Kohdalla 5 jätettäisiin mahdollisuus antaa keskukselle myös muita tehtäviä lain tai valtioneuvoston asetuksen nojalla. Myös opetus- ja kulttuuriministeriö voisi keskusta tulosohjaavana ministeriönä antaa virastolle tehtäviä.

3 §. Johtaja. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskusta johtaisi johtaja. Keskuksella olisi työjärjestys, jonka johtaja vahvistaisi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin keskuksen asioiden ratkaisemisesta. Johtaja ratkaisisi myös muut keskuksen asiat, jollei niitä olisi säädetty tai työjärjestyksessä määrätty muun viranhaltijan ratkaistavaksi. Johtajalla olisi yleistoimivalta keskuksen päätöksenteossa eli johtaja ratkaisisi kaikki keskukselle kuuluvat asiat, joille niitä laissa tai asetuksessa säädettäisi taikka työjärjestyksessä määrättäisi muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Pykälän *3 momentissa* olisi asetuksenantovaltuus säätää tarkemmin johtajan tehtävistä.

4 §. Neuvottelukunta. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen yhteydessä toimivasta neuvottelukunnasta ehdotetaan säädettäväksi tässä pykälässä. Neuvottelukunnan tehtävänä olisi *1 momentin* mukaan tukea ja kehittää keskuksen toimintaa. Lisäksi neuvottelukunta tekisi aloitteita ja edistäisi toimialan yhteistyötä. Lasten suojelemiseksi muuttuvassa mediaympäristössä tarvitaan jatkuvaa viranomaisten ja alan toimijoiden yhteistyötä. Esimerkiksi Euroopan komission ja neuvoston mediakasvatusta koskevissa päätelmissä ja suosituksissa korostetaan mediateollisuuden toimia mediakasvatuksen kehittämisessä sekä itse- ja yhteissääntelykeinoja lasten turvallisen mediaympäristön kehittämiseksi.

Neuvottelukunnan toimikausi olisi *2 momentin* mukaan kolme vuotta. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimittäisi neuvottelukunnan puheenjohtajan ja enintään 12 muuta jäsentä. Neuvottelukunta valitsisi keskuudesta varapuheenjohtajan. Neuvottelukunnassa tulisi olla monipuolinen lapsen kehityksen, mediakasvatuksen, kuvaohjelma-alan ja toimialan tutkimuksen asiantuntemus.

Pykälän 3 momentin mukaan neuvottelukunnan tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

5 §. *Kuvaohjelmaluokittelijarekisteri.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen ylläpitämästä kuvaohjelmaluokittelijarekisteristä. Rekisteriin on viittaus myös ehdotetun kuvaohjelmalain kuvaohjelmaluokittelijana toimimista koskevassa 14 §:n 3 momentissa. Rekisteri olisi tärkeä työväline keskuksen valvontatehtävässä. Tietokonepohjaiseen rekisteriin merkittäisiin kuvaohjelmaluokittelijan nimi, yhteystiedot ja luokittelijaksi hyväksymisen voimassaoloaika. Lisäksi rekisteriin merkittäisiin tiedot luokittelijoille annetuista varoituksista.

Pykälän 2 momentin mukaan luettelo luokittelijoista ja hyväksymisen voimassaolosta voitaisiin pitää sähköisesti julkisesti nähtävillä. Rekisterin julkisuus on tärkeää kuvaohjelmaluokittelijoiden työn läpinäkyvyyden vuoksi. Kun Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus pitäisi nimiluettelo kuvaohjelmaluokittelijoista esimerkiksi internetissä, kuka tahansa voisi tarkistaa sieltä kulloinkin kuvaohjelmaluokittelijoiksi hyväksytyt henkilöt.

Pykälän 3 momentin mukaan rekisteritietoja säilytettäisiin viisi vuotta sen vuoden lopusta, jolloin luvan voimassaoloaika päättyi.

Luokittelijarekisteri on henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettu henkilörekisteri. Henkilötietojen käsittelyssä noudatettaisiin henkilötietolakia ja julkisuuslakia, mistä on säännös 4 momentissa.

6 §. *Luokitteluohjelmisto.* Pykälässä ehdotetaan, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksessa ylläpidettäisiin ja kehitettäisiin ohjelmistoa, jonka avulla ehdotetussa kuvaohjelmalain tarkoitettu luokittelu toteutettaisiin. Käytännössä ohjelmistoa käyttäisivät kuvaohjelmaluokittelijat tehdessään ehdotetun lain 16 §:ssä tarkoitettua luokittelua. Ohjelmisto voisi olla verkkopohjainen. Luokitteluohjelmiston ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeinen apuväline kuvaohjelmien luokittelun toteuttamiseksi.

7 §. *Lahjoitus- ja testamenttivarat.* Pykälässä ehdotetaan, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voisi ottaa vastaan lahjoitus- ja testamenttivaroja. Pykälä on tavanomainen kulttuurin toimialan valtion viras-

toissa. Tarkemmin lahjoitusten ja testamenttien vastaanottamisesta säädetään yleismääräyksiksi lahjoitus- ja testamenttivarojen vastaanottamisesta ja käytöstä valtion virastoissa ja laitoksissa annetussa valtioneuvoston päätöksessä (35/1974).

8 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen henkilöstöstä, virkojen täyttämistä ja kelpoisuusvaatimuksista, virkamiesten tehtävistä ja muusta hallinnosta sekä valtion edustamisesta tuomioistuimissa ja muissa virastoissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkempia määräyksiä virkamiesten tehtävistä ja sijaisista, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta, ilman esittelyä ratkaistavista asioista sekä muusta sisäisestä hallinnosta voitaisiin antaa keskuksen työjärjestyksessä.

9 §. *Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen. Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumottaisiin Valtion elokuvatarkastamosta 25 päivänä elokuuta 2000 annettu laki. Samalla kumoutuisi Valtion elokuvatarkastamosta annettu valtioneuvoston asetus (1086/2004).

Pykälän 3 momentin mukaan Valtion elokuvatarkastamo muuttuisi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi. Tämän johdosta Valtion elokuvatarkastamossa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat, tehdyt sopimukset ja sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet jatkuisivat sellaisenaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella. Myös tarkastamon hallussa olevat tilastot ja rekisterit sekä muu aineisto jäisi keskuksen käyttöön. Mitä muualla säädetään Valtion elokuvatarkastamosta koskisi ehdotetun lain voimaan tultua Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskusta.

Valtion elokuvatarkastamon henkilöstö jatkaisi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen palveluksessa. Määräaikainen henkilöstö jatkaisi määräaikaisen palvelussuhteen ajan. Keskuksen henkilöstön palvelussuhteen ehdot määräytyisivät valtion heitä koskevien yleisten virkaehtosopimusten sekä Valtion elokuvatarkastamon palkkausjärjestelmää koskevan tarkentavan virkaehtosopimuksen ja palkkausjärjestelmän mukaisesti.

Pykälän 4 momentti sisältäisi tavanomaisen säännöksen siitä, että ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

1.3 Laki televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

19 §. *Lapsen kehitykselle haitalliset ohjelmat.* Esityksessä ehdotetaan televisio- ja radiolaista annetun lain 19 §:n muuttamista siten, että säännöksessä viitattaisiin ehdotettuun kuvaohjelmalakiin. Säännös koskee lapsen kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämistä televisiotoiminnassa ja tilausohjelmapalveluissa.

Esityksen mukaisesti näiden ohjelmien lähettämisen sääntely siirtyisi ehdotettuun kuvaohjelmalakiin. Mainittujen ohjelmien valvonta siirtyisi Viestintävirastolta Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tehtäväksi.

Televisiotoiminnan harjoittajan on nykyisen 19 §:n 1 momentin mukaan huolehdittava siitä, että televisio-ohjelmat, jotka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai kauhua herättämällä taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla ovat omiaan vaikuttamaan haitallisesti lasten kehitykseen, lähetetään sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso ohjelmia.

Tätä säännöstä vastaisi asiasisällöltään ehdotetun kuvaohjelmalain 6 §:n 3 momentin 1 kohta, jossa säädetään televisiotoiminnan harjoittajalle velvollisuus huolehtia siitä, että kuvaohjelmia ei tarjota sellaiseen aikaan, jolloin lapset tavallisesti katsovat televisiota. Lisäksi ehdotetun kuvaohjelmalain 6 §:n 2 momentissa olisi säännös täysi-ikäisille katsojille tarkoitettujen ohjelmien lähetyksajoista.

Televisiotoiminnan harjoittajan on nykyisen 19 §:n 2 momentin mukaan ilmoitettava lapsen kehitykselle haitallisen ohjelman lähettamisestä ennen sen lähettämistä. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos lähetyksessä on koko ohjelman lähetyksajan näkyvissä tunnus, josta ilmenee ohjelman haitallisuus lapsen kehitykselle.

Ehdotetun kuvaohjelmalain 5 §:n mukaan kuvaohjelman saisi pääsääntöisesti tarjota yleisölle vain, jos se on luokiteltu ja merkitty laissa säädetyn perusteiden. Lisäksi televisiotoiminnanharjoittajaa koskisi lain 6 §:n 5

momentissa ehdotettu velvollisuus tiedottaa kuvaohjelmien ikärajoista ja muista lasten suojelemista edistävästä keinoista ohjelmien tarjoamisen yhteydessä.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain nykyisen 19 §:n 3 momentin mukaan pykälässä säädetyt televisio-ohjelmien lähetyksärajoitukset eivät koske televisio-ohjelmia, joiden vastaanottamiseen tarvitaan suojauksen purkulaite. Säännöksen asiasisältö säilyisi lähetyksaajien osalta käytännössä nykyisellään eli vedenjakajakellonajat eivät koskisi maksukortin takana olevia ohjelmistoja. Tällaisissa tapauksissa katsotaan lasten suojelemisen olevan vanhempien vastuulla. Ehdotetun 6 §:n 5 momentin tiedotusvelvoite ohjelman yhteydessä tulisi kuitenkin nykyisestä poiketen koskemaan myös suojauksen purkulaitetta edellyttäviä televisio-ohjelmia.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain nykyisen 19 §:n 4 momentin mukaan tilausohjelmapalveluja koskevista toimenpiteistä alaikäisten suojelemiseksi säädetään voimassa olevassa kuvaohjelmalaissa. Tällainen viittaussäännös ehdotettuun kuvaohjelmalakiin säilyisi ehdotetussa säännöksessä.

1.4 Laki rikoslain 17 luvun 17 ja 18 b §:n muuttamisesta

17 §. *Väkivaltakuvauksen levittäminen.* Pykälään tehtäisiin ehdotettuun uuteen kuvaohjelmalainsäädäntöön liittyvät muutokset. Lisäksi säännöksen ilmaisut tarkennettaisiin vastaamaan oikeusministeriön työryhmän mietinnössä (Lasten suojeleminen seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 32/2010) ehdotettuja ilmaisuja.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi sanamuoto ”muulla tavoin tarjoaa tai pitää saatavilla”. Ilmaisun ”liikkuva kuva” tilalla käytettäisiin ilmaisua ”kuvaohjelma”. Tallenteiden rinnalla käytettäisiin ilmaisua ”tiedostot”. Ehdotetut muutokset kuvaavat voimassa olevaa säännöstä paremmin kuvaohjelman tarjoamisen erilaisia tapoja. Kaikki käsitteet olisivat myös yhdenmukaisia edellä mainitun oikeusministeriön työryhmän ehdottaman käsitteistön kanssa.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin ensimmäisen virkkeen jälkeinen säännös, jonka

mukaan väkivaltakuvausta koskevaa kriminalisointisäännöstä ei sovellettaisi, jos elokuvan tai tallenteen sisältämä esitys on tarkastettu ja hyväksytty esitettäväksi tai levitettäväksi voimassa olevan kuvaohjelmalain mukaisesti, taikka jos valmistajalla tai maahantuojalla on ollut tarkoitus toimittaa tallenne tarkastettavaksi. Koska vastuu kuvaohjelmien luokittelusta olisi jatkossa pääosin toimialalla itsellään, ei erillistä viranomaisen hyväksymismenettelyä enää olisi. Pykälää voitaisiin soveltaa riippumatta siitä onko kuvaohjelma luokiteltu vai ei.

18 b §. *Kuvaohjelman laitton esittäminen tai levittäminen alaikäiselle.* Säännös uudistettaisiin vastaamaan ehdotettavaa uutta lainsäädäntöä.

Voimassa olevan rikoslain 17 luvun 18 b §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään rangaistavaksi julkisesti esittää tai levittää kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle tarkastamaton kuvaohjelmaa, joka olisi pitänyt kieltää tai jolle olisi pitänyt asettaa henkilön ikää korkeampi ikäraja, jos kuvaohjelma olisi ollut tarkastettavana.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan rangaistava teko olisi tarjota alaikäiselle kuvaohjelmaa, jota ei ole luokiteltu tai jolle ei ole annettu 18 vuoden ikäraja ja jossa tai jonka yhteydessä ei ole selvästi havaittavia merkintöjä vastoin ehdotetun kuvaohjelmalain 5 §:n 1 momentin säännöstä. Näillä säännöksillä on yhtäläinen tavoite estää lapsen kehitykselle haitallisten kuvaohjelmien päätyminen yleisön katseltavaksi ennen kuin niiden haitallisuus lapsille on arvioitu ja siitä on tiedotettu kuluttajille.

Voimassa olevan rikoslain 17 luvun 18 b §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään rangaistavaksi julkisesti esittää tai levittää kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle kuvaohjelmaa, joka kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain 8 §:n nojalla ei ole hyväksytty esitettäväksi tai levitettäväksi.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistava teko olisi tarjota alaikäiselle kuvaohjelmaa, jolla on 18 vuoden ikäraja. Kyseessä olisi ehdotetun kuvaohjelmalain 6 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon vastainen toiminta. Voimassa oleva ja ehdotettu säännös vastaisivat asiasisällöltään toisiaan

eli niissä kiellettäisiin alle 18-vuotiaille haitallisten ohjelmien tarjoaminen alaikäisille.

Kuten ehdotetun kuvaohjelmalain 6 §:n 2 momentissa säädetään, ehdotettu kriminalisointi ei koskisi tämän kohdan osalta televisiotoimintaa. Televisiotoiminnassa tulisi kuitenkin noudattaa 6 §:n 2 momentissa ehdotettua velvoitetta, jonka mukaan kuvaohjelmaa ei saa tarjota sellaiseen aikaan, jolloin alle 18-vuotiaat tavallisesti katsovat televisiota.

Voimassa olevan rikoslain 17 luvun 18 b §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään rangaistavaksi julkisesti esittää tai levittää kuvaohjelmaa sille mainitun lain 8 §:n nojalla määrätyn ikärajaluokituksen vastaisesti. Tällaista tekoa ei enää säädetä rikokseksi. Sen sijaan kuvaohjelmien tarjoajilla olisi ehdotetun kuvaohjelmalain 6 §:n nojalla kuvaohjelmien tarjoamista koskevia velvollisuuksia, joiden noudattamista viranomainen voisi tehostaa huomautuksella ja uhkasakolla.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Perustuslain 12 §:n mukaan tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää myös kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia. Esitykseen sisältyvän kuvaohjelmalaki ehdotuksen pääasiallisena tarkoituksena on antaa säännökset lasten suojelemiseksi tarpeellisista kuvaohjelmien tarjoamista koskevista rajoituksista. Lakiehdotus sisältää myös kuvaohjelmien tarjoamiseen sovellettavia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä. Sananvapauden rajoittamisen ja käyttämisen kannalta olennaiset säännökset ehdotetaan annettavaksi lailla.

Ehdotetun kuvaohjelmalain 36 § sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka nojalla asetuksella annettaisiin säännökset kuvaohjelmalautakunnan kokoontumisesta, puheenjohtajan tehtävistä, päätösten ja lausuntojen allekirjoittamisesta, jäsenten palkkioista sekä asioiden valmistelusta lautakunnassa. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi antaa säännökset 23 ja 24 §:ssä tarkoitettujen tarkastajan tunnistamisesta. Vastaava säännös on voimassa olevan kuvaohjelmalain 24 §:ssä.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta ehdotetun lain mukaan johtajan tehtävistä sekä neuvottelukunnan tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen henkilöstöstä, virkojen täyttämistä ja kelpoisuusvaatimuksista, virkamiesten tehtävistä ja muusta hallinnosta sekä valtion edustamisesta tuomioistuimissa ja muissa virastoissa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Virkamiesten tehtävistä ja sijaisista, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta, ilman esittelyä ratkaistavista asioista sekä muusta sisäisestä hallinnosta voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä keskuksen työjärjestyksessä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012.

Uudistukseen liittyen lakien voimaantullessa kumottaisiin voimassa oleva kuvaohjelmalaki ja Valtion elokuvatarkastamosta annettu laki.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

4.1 Sananvapaus

Perustuslain 12 §:n mukaan sananvapauden sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Tämä perustuslain säännös jättää elokuvien ja muiden kuvaohjelmien sääntelyyn erilaisia rajoitettuja mahdollisuuksia, kuten nykyisen ikärajoihin perustuvan rajoituskäytännön. Säännös ei kuitenkaan edellytä, että elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valvonta perustuisi nimenomaan ennakkotarkastukseen. (HE 309/1993 vp, s. 57.) Perinteisesti tämän kvalifioitun lakivarauksen on katsottu koskevan vain elokuvia ja tallennelevitystä, mutta perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan valvonta voidaan ulottaa myös televisiotoimintaan (PeVL 19/1998 vp).

Ehdotettu laki rajoittaisi kuvaohjelmien tarjoajien oikeutta tarjota kuvaohjelmia sekä ikärajaa nuorempien lasten oikeutta vastaanottaa kuvaohjelmia. Kyseessä olisi perustuslain 12 §:n turvaaman sananvapauden kuvaohjelmia koskeva lasten suojelemiseksi välttämätön rajoitus. Lailla säädettäisiin kuvaohjelmien yleisön, mukaan lukien lapset, sekä kuvaohjelmien tarjoajien sananvapautta rajoittavista ikärajoista ja niiden perusteista. Lisäksi lailla säädettäisiin kuvaohjelmien tarjoamisen rajoituksista ja viranomaisen valvontatehtävistä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 14/2000 vp) todennut, että lasten kehitykselle haitallinen viestintä ei yleensä liity sananvapauden keskeisimpään ytimeen eli mielipiteiden ja niiden ilmaisemisen vapautteen. Lainsäätäjän oikeuden säätää perustuslain 12 §:n 1 momenttiin nojautuen lasten suojelemiseksi välttämättömiä kuvaohjelmia koskevia rajoituksia sananvapauden käyttämiseen ei pidä ymmärtää rajautuvan ennakkotarkastukseen. Sen lisäksi voidaan ja pitääkin turvautua erilaisiin jälkivalvonnan keinoihin. Edelleen perustuslakivaliokunta on todennut, että jos kuvaohjelmien ennakkotarkastuksen avulla ei saada aikaan lasten suojelemisen kannalta välttämätöntä tulosta, lainsäätäjän on mahdollista harkita sellaista lainsäädännöllisten toimenpiteiden kokonaisuutta, että tavoite on saavutettavissa. Lisäksi perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota kuvaohjelmalevityksen jälkivalvonnan kehittämiseen esimerkiksi rekisteröimällä videotallenteita ja peliohjelmaa levittävät yrittäjät sekä kehittämällä niiden mainonta- ja myyntitapojen sääntelyä.

Lakiehdotuksessa kuvaohjelmamarkkinoiden sääntelyä uudistettaisiin näiden perustuslakivaliokunnan linjausten suuntaisesti.

4.2 Julkinen hallintotehtävä

Ehdotuksen mukaisesti Valtion elokuvatarkastamolle nykyisin kuuluva tehtävä luokitella kuvaohjelmia siirrettäisiin viranomaisen hyväksymille itsenäisille ja riippumattomille kuvaohjelmaluokittelijoille, jotka käytännössä toimisivat pääosin yksityisten yritysten palveluksessa. Myös viranomaisen palveluk-

nessa oleva viranhaltija voisi edelleen luokitella kuvaohjelmia.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Lisäksi perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Merkittävää julkisen vallan käyttämistä on esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuva oikeus käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (HE 1/1998 vp, s. 179). Perustuslakivaliokunnan käytännössä toimivaltaa päättää avustuksen maksamisen keskeyttämisestä ja takaisin perimisestä on pidetty merkittävänä julkisen vallan käyttönä (PeVL 18/2001 vp). Toisaalta rutiinomaisten lupien myöntämistehtävä on voitu perustuslain 124 §:n estämättä antaa myös muun kuin viranomaisen hoidettavaksi (PeVL 47/2004 vp).

Kuvaohjelmien luokittelussa on kysymys kuvaohjelman katsomisesta ja sen arvioimisesta, onko kuvaohjelmassa sellaista sisältöä, joka tieteellisesti hyväksytyin tiedon perusteella on pidettävä lapsen kehitykselle haitallisena. Kuvaohjelmien luokittelussa ei ole kyse rutiinomaisten päätösten tekemisestä. Luokittelun perusteena on viime kädessä lakiehdotuksen 15 §:n säännös siitä, minkälaista kuvaohjelmaa pidetään lapsen kehitykselle haitallisena. Säännös jättää välttämättä harkinnanvaraa kuvaohjelman luokittelijalle.

Luokittelun tarkoituksena on varmistaa, etteivät lapset näkisi heille haitallisia kuvaohjelmia. Luokittelu vaikuttaa samalla siihen, kuinka suuri yleisö voi olla kuvaohjelman vastaanottajana. Luokittelulla on merkitystä myös sille, mitä seurauksia ikärajan vastaisella kuvaohjelman tarjoamisella on. Luokittelun merkitys on suurin alaikäisiltä kiellettyjen kuvaohjelmien osalta.

Sääntelyn arvioinnissa on otettava lisäksi huomioon, että viranomaisella voi ottaa kuvaohjelman oma-aloitteisesti luokiteltavakseen.

Kuvaohjelmien luokittelua voidaan pitää perustuslain 124 §:n tarkoittamana julkisena

hallintotehtävänä, koska luokittelulla vaikutetaan suoraan perustuslain 12 §:n turvaaman sananvapauden toteutumiseen.

Sääntelykokonaisuus muodostuisi kuitenkin sellaiseksi, ettei kuvaohjelmien luokittelussa ole kyse merkittävän julkisen vallan käyttämisestä. Luokittelulla ei puututa merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin, vaikka luokittelijan päätöksenteko tapahtuu itsenäisen harkintavallan puitteissa. Siten luokittelutehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle on perustuslain 124 §:n estämättä lähtökohtaisesti mahdollista.

Jotta perustuslain 124 §:n mukaiset edellytykset täyttyisivät, on tehtävän siirtäminen muulle kuin viranomaiselle oltava tarkoituksenmukaista. Tehtävän siirtäminen on tarkoituksenmukaista ehdotetun lain lasten suojelemiseen tähtäävien tavoitteiden kannalta useista syistä. Kaiken yleisölle tarjottavan kuvaohjelmamateriaalin ennakkotarkastus on nykyisin käytännössä mahdotonta. Viranomaisen toteuttamaan ennakkotarkastukseen perustuvan järjestelmän ylläpitokustannukset muodostuisivat hyvin suuriksi, ja järjestelmä ei olisi tehokas lasten suojelemisen kannalta. Lasten suojelemiseksi nykyisessä mediaympäristössä on julkisen vallan panostettava myös muihin ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, ja tehtävän siirtäminen vapauttaa resursseja näihin. Luokittelutehtävän siirtäminen kuvaohjelma-alalla toimiville yhteisölle lisää myös alan sitoutumista lasten suojelemista edistäviin toimenpiteisiin.

Annettaessa hallintotehtäviä muulle kuin viranomaiselle tulee taata myös oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen. Tähän liittyy sen varmistaminen, että hallintotehtävää suorittavilla on riittävä pätevyys. Lisäksi toiminnan tulee olla valvottua, ja laissa tulee säätää luokittelijan virkavastuusta (esimerkiksi PeVL 46/2002 vp).

Nämä vaatimukset on ehdotetussa laissa otettu huomioon säätämällä muutoksenhausta, kuvaohjelmaluokittelijan koulutuksesta ja kertauskoulutuksesta sekä luokittelijoiden itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta sekä valvonnasta ja virkavastuusta. Ehdotukseen ei ole otettu erillisiä säännöksiä luokittelussa noudatettavasta hallintomenettelystä, sillä luokittelutehtävän suorittamiseen ei liity sellaisia hallintotehtäviä, joista laissa pitäisi

erikseen säätää. Kouluttaessaan ja valvoessaan luokittelijoita viranomaisen huolehtii riittävien hallinnon vaatimusten toteutumisesta.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta ehdotetun lain 5 §:n mukaan keskus pitäisi rekisteriä hyväksytyistä kuvaohjelmaluokittelijoista. Koska rekisteri sisältäisi myös henkilötietoja, ehdotuksessa on otettu huomioon perustuslain 10 §, jonka 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan henkilötietojen suojan kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat muun muassa rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset, mukaan lukien niiden luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (esimerkiksi PeVL 14/2002 vp ja PeVL 30/2005 vp).

4.3 Maksut

Lakiehdotuksessa säädettäisiin kuvaohjelmien tarjoamisen valvontamaksusta, maksuvelvollisista, maksun suuruudesta ja maksuvelvollisen käytössä olevista oikeussuojakeinoista.

Ehdotus on merkityksellinen valtion veroja ja maksuja koskevan perustuslain 81 §:n kannalta. Pykälän 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt verojen ja maksujen välistä rajanvetoa ainakin rautatielakia koskevassa lausunnossaan PeVL 66/2002 vp, rahoitustarkastusta koskevassa lausunnossaan PeVL 67/2002 vp sekä lausunnoissa PeVL 61/2002 vp ja PeVL 3/2003 vp, jotka molemmat koskivat viestintämarkkinalakia. Myös sähköisen viestinnän tietosuojalakia koskevassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 9/2004 vp on käsitelty asiaa.

Verolaista tulee yksiselitteisesti ilmetä verovelvollisuuden piiri. Lain säännösten tulee olla myös sillä tavoin tarkkoja, että lakia so-

veltavien viranomaisten harkinta veroa määrittäessä on sidottua. Perustuslakivaliokunnan mukaan valtiosääntöisille maksuille on ominaista, että ne ovat korvauksia tai vastikkeitä julkisen vallan palveluista; muut rahasuoritukset valtiolle ovat sen sijaan veroja valtiosääntöoikeudellisessa mielessä (HE 1/1998 vp, s. 134–135, PeVL 61/2002 vp).

Vastikesuhteen olemassaoloa arvioitaessa on perustuslakivaliokunnan mukaan syytä kiinnittää huomiota erilaisiin näkökohtiin. Niiden suoritteiden, joista maksuja peritään, tulee olla jollakin tavoin yksilöitävissä. Perustuslaissa edellytetään lailla säädettäväksi yleisesti siitä, millaisista virkatoimista, palveluista ja tavaroista maksuja voidaan periä tai millaiset suoritteet ovat kokonaan maksuttomia. Samoin lailla on säädettävä maksujen suuruuden määrittämisessä noudatettavista periaatteista. Jos rahasuoritus sen sijaan peritään yleisesti jonkin toiminnan rahoittamiseen, kysymyksessä on pikemminkin valtiosääntöoikeudellinen vero kuin maksu. Jonkin rahasuorituksen maksun luonteen edellytyksenä ei tästä huolimatta ole täysi kustannusvastaavuus.

Maksun suuruuden ja määräytymisperusteiden tulee kuitenkin säilyttää jokin yhteys suoritteen tuottamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Mitä suuremmaksi ero maksun ja etenkin julkisoikeudelliseen tehtävään liittyvän suoritteen tuottamisesta aiheutuvien kustannusten välillä kasvaa, sitä lähempänä on pitää suoritusta valtiosääntöoikeudellisena verona.

Merkitystä voi olla myös sillä, onko asianomaisen suoritteen vastaanottaminen vapaaehtoista vai pakollista. Veron suuntaan viittaa, jos suoritusvelvollisuuden aiheuttamista suoritteista ei voi kieltäytyä ja velvollisuus koskee suoraan lain nojalla tietyt tunnusmerkit täyttäviä oikeussubjekteja. Rahasuorituksen mahdollisella rajoitetulla käyttötarkoituksella ei ole merkitystä suorituksen valtiosääntöoikeudellisen luonteen arvioinnissa (esimerkiksi PeVL 66/2002 vp, PeVL 47/2005 vp, PeVL 49/2006 vp).

Perustuslain 81 §:n tulkintakäytännön valossa näyttää selvältä, että kuvaohjelmien tarjoamisen valvontamaksussa on kyse verosta. Veroluonteisuuteen viittaavat seuraavat kolme seikkaa: 1) Valvontamaksun avulla kate-

taan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi tietyjen laissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia, ei yksilöityjen suoritteiden kustannuksia, 2) Maksuvelvollisuus määrätään yleisin kriteerein kiinnittämättä maksun suuruutta yksilöidysti mihinkään kuvaohjelmien tarjoajien Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta vastaanotamiin suoritteisiin ja 3) Valvontamaksu tulee pakollisesti maksettavaksi kaikille tiettyä toimintaa harjoittaville yhteisöille ja henkilöille, eli sellaisille kuvaohjelmien tarjoajille, jotka harjoittavat tarjoamistoimintaa taloudellisessa tarkoituksessa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että viranomaisen suoritteista voitaisiin periä maksuja valtion maksuperustelain periaatteiden mukaisesti.

Nykyisestä valtion maksuperustelain periaatteiden mukaisesti perittävästä kuvaohjelmien tarkastusmaksusta perustuslakivaliokunta on todennut seuraavaa: ”tarkastusvelvollisuuden kattavuuden takia sananvapauden käyttäminen tulee maksulliseksi itse asi-

assa hyvin laajalti. Maksujen suuruus määräytyy valtion maksuperustelain mukaan lähtökohtaisesti omakustannusarvon perusteella. Esityksessä ehdotettua opetusministeriön toimivaltaa rajoittaa lisäksi se perustuslain 12 §:stä johtuva lähtökohta, ettei tarkastusmaksu saa suuruutensa vuoksi muodostua esteeksi sananvapauden käyttämiselle” (PeVL 14/2000 vp). Ehdotuksessa on otettu huomioon, etteivät ehdotetut maksut aiheuta estettä sananvapauden käyttämiselle.

Edellä olevan perusteella katsotaan, että lakiehdotus on sopusoinnussa perustuslain säännösten kanssa ja se voitaisiin hyväksyä tavallisen lain säätämisyksityksessä. Koska ehdotuksessa käsitellään perustuslain 12, 81 ja 124 §:ään liittyviä tulkintakysymyksiä, olisi suotavaa, että esitys saatetaan eduskunnan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Kuvaohjelmanlaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään kuvaohjelmien tarjoamista koskevista rajoituksista lasten suojelemiseksi.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kuvaohjelman tarjoamiseen ja sen valvontaan Suomessa, jos ohjelmaa tarjotaan sellaisessa televisiotoiminnassa tai tilausohjelmapalvelussa, johon sovelletaan televisio- ja radiotoiminnasta annettua lakia (744/1998). Muuhun kuvaohjelman tarjoamiseen ja sen valvontaan Suomessa lakia sovelletaan, jos:

1) ohjelmaa tarjoaa yhteisö tai elinkeinonharjoittaja, joka on rekisteröity Suomessa tai jolla on toimipaikka Suomessa;

2) ohjelmaa tarjoaa henkilö, joka on Suomen kansalainen tai jolla on vakinainen asuinpaikka Suomessa; tai

3) päätös ohjelman tarjoamisesta on tehty Suomessa.

Sellaiseen kuvaohjelmaan, joka sisältyy Suomen ulkopuolelta alkunsa saavaan ohjelmistoon ja jota tarjotaan Suomessa samanlaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa, so-

velletaan ainoastaan, mitä 4 §:n 1—3 momentissa sekä 7 ja 25—29 §:ssä säädetään.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *kuvaohjelmalla* elokuvaa, televisio-ohjelmaa, peliä tai muuta liikkuvina kuvina teknisin keinoin katseltavaksi tarkoitettua sisältöä;

2) *yleisöllä* vapaasti valikoituvaa tai lukumäärältään suurta henkilöiden joukkoa;

3) *kuvaohjelman tarjoamisella* sitä, että yleisölle saatetaan katseltavaksi kuvaohjelma;

4) *kuvaohjelman tarjoajalla* sitä, joka saattaa kuvaohjelman yleisölle katseltavaksi;

5) *luokittelulla* kuvaohjelman katsomiseen perustuvaa arviointia siitä, onko kuvaohjelma omiaan vaikuttamaan haitallisesti tiettyä ikää nuoremman lapsen kehitykseen.

2 luku

Kuvaohjelman tarjoaminen

4 §

Ilmoitus kuvaohjelmien tarjoamisesta

Kuvaohjelman tarjoajan on tehtävä ilmoitus Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle ryhtyessään tarjoamaan kuvaohjelmia. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos kuvaohjelmia

tarjotaan vain muussa kuin taloudellisessa tarkoituksessa tai jos tarjotaan ainoastaan kuvaohjelmia, joita ei 9—11 §:n nojalla tarvitse luokitella ja merkitä.

Ilmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

- 1) kuvaohjelman tarjoajan nimi, toiminimi, yhteystiedot ja kotipaikka;
- 2) kuvaus kuvaohjelman tarjoamistavasta;
- 3) kuvaohjelman tarjoamispaikan yhteystiedot.

Keskuksen on annettava viikon kuluessa vahvistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Jos 2 momentin mukaisissa tiedoissa tapahtuu muutoksia, niistä on ilmoitettava viipymättä keskukselle.

Kuvaohjelman tarjoajan on toimitettava keskukselle tieto kalenterivuoden aikana tarjoamiensa 16 §:n 2 momentissa tarkoitettujen kuvaohjelmien määrästä. Tieto on toimitettava seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Keskuksen pyynnöstä kuvaohjelman tarjoajan on toimitettava keskukselle luttelo näiden kuvaohjelmien nimikkeistä.

5 §

Kuvaohjelman tarjoaminen

Kuvaohjelman saa tarjota, jollei 9—11 §:ssä toisin säädetä, vain jos se on luokiteltu siten kuin 16 §:n 1 momentissa säädetään ja siihen tai sen yhteyteen on tehty selvästi havaittava merkintä ikärajasta ja sisällöstä tai se on 16 §:n 3 momentissa tarkoitettu kuvaohjelma ja siihen tai sen yhteyteen on tehty selvästi havaittava merkintä ikärajasta ja sisällöstä. Jos kyseessä on 16 §:n 2 momentissa tarkoitettu kuvaohjelma, sen saa tarjota vain, jos siihen tai sen yhteyteen on tehty selvästi havaittava merkintä 18 vuoden ikärajasta.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus määrää 1 momentissa tarkoitettujen ikäraja- ja sisältömerkintöjen ulkoasun.

6 §

Kuvaohjelman ikärajan noudattaminen

Alaikäiselle kuvaohjelman tarjoaminen on kielletty, jos ohjelman ikäraja on 18 vuotta.

Edellä 1 momentista poiketen ohjelma, jonka ikäraja on 18 vuotta, voidaan lähettää

televisio-ohjelmistossa sellaiseen aikaan, jolloin 18 vuotta nuoremmat eivät tavallisesti katso televisiota tai televisio-ohjelmaa, jonka vastaanottamiseen tarvitaan suojauksen purkulaite.

Kuvaohjelman tarjoajan on huolehdittava siitä, ettei kuvaohjelma, jonka ikäraja on 7, 12 tai 16 vuotta, ole tätä ikärajaa nuoremmat lapsen katseltavana. Tällaisia toimenpiteitä ovat:

1) ohjelman lähettäminen televisio-ohjelmistossa sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisiota, jos ohjelman vastaanottamiseen ei tarvita suojauksen purkulaitetta;

2) ohjelman saatavilla pitäminen siten, että sen yhteydessä on käytettävissä palvelu, jolla voidaan estää ohjelman katseleminen;

3) muulla tavoin ohjelmaa tarjottaessa iän tarkistaminen.

Ohjelman voi julkisesti esittää enintään kolme vuotta ohjelmalle luokiteltua ikärajaa 7, 12 tai 16 nuoremmalle silloin, kun lapsi on 18 vuotta täyttäneen seurassa.

Kuvaohjelman tarjoajan on tiedotettava ikärajoista ja muista lasten suojelemista edistävistä keinoista ohjelmien tarjoamisen yhteydessä.

7 §

Ulkomaisen televisiolähetysten edelleen lähettäminen

Suomen ulkopuolelta alkunsa saavia televisio-ohjelmistoja koskevassa markkinoinnissa on tiedotettava, että ohjelmisto voi sisältää lapsen kehitykselle haitallisia kuvaohjelmia ja että ohjelmistoon sisältyviä ohjelmia ei ole luokiteltu ja merkitty tämän lain mukaisesti. Tällainen tiedotus on sisällytettävä myös edelleen lähetettävään ohjelmistoon, jollei se ole teknisesti mahdotonta tai aiheuta kohtuutonta vaivaa.

8 §

Käytännösäännöt

Kuvaohjelmien tarjoajat voivat laatia käytännösääntöjä hyvän kuvaohjelmien tarjoamisen tavan ja mediakasvatuksen edistämiseksi.

seksi. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voi tarkastaa, että käytännesäännöt ovat tämän lain mukaisia.

3 luku

Kuvaohjelman luokittelu

9 §

Sisällön perusteella luokittelusta ja merkittävyydestä vapautettu kuvaohjelma

Kuvaohjelmaa ei tarvitse luokitella ja merkitä, jos se:

- 1) sisältää yksinomaan opetuksellista tai sivistyksellistä aineistoa;
- 2) sisältää yksinomaan musiikkia, urheilua tai toisinnoksia liikunta- kulttuuri- tai hartautilaisuuksista taikka muista vastaavista tilaisuuksista tai tapahtumista;
- 3) sisältää yksinomaan askartelua, hyvinvointia, keskustelua, leikkiä, muotia, puutarhanhoitoa, rakentamista, ruuanlaittoa, sisustamista, tietokilpailuja, visailuja tai muita vastaavia kaikenikäisille tarjottavia aiheita;
- 4) sisältää yksinomaan tavaroiden tai palvelujen markkinointiaineistoa;
- 5) sisältää ajankohtaista uutisaineistoa;
- 6) on sisällöltään suora lähetys.

Edellä 1 momentin 4 kohdasta poiketen kuvaohjelma, joka sisältää vain kuvaohjelmien markkinointiaineistoa, on luokiteltava.

10 §

Valmistustarkoituksen perusteella luokittelusta ja merkittävyydestä vapautettu kuvaohjelma

Kuvaohjelmaa ei tarvitse luokitella ja merkitä, jos se:

- 1) pidetään saatavilla sananvapauden käytöstä joukkoviestinnässä (460/2003) annetussa laissa tarkoitetussa verkkojulkaisussa ja on valmistettu tai hankittu julkaisun toimittamisen yhteydessä;
- 2) pidetään saatavilla yksityisten henkilöiden valmistamia ohjelmia tarjoavassa palvelussa ja on valmistettu yksityisen henkilön toimesta harrastustarkoituksessa;

3) tarjotaan koulutus- tai muussa sivistystoiminnassa ja on valmistettu koulutus- tai muun sivistystoiminnan yhteydessä.

11 §

Luvan perusteella luokittelu- ja merkittävyydestä vapautettu kuvaohjelma

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voi antaa hakemuksesta luvan tarjota kuvaohjelmia niitä tämän lain mukaisesti luokittelematta ja merkittävyyttä kuvaohjelmien tarjoamista varten järjestettävässä erityisessä tilaisuudessa.

Lupa voidaan antaa yhtä tilaisuutta varten tai määräajaksi. Lupaan voidaan liittää kuvaohjelmien esityspaikkaa ja -aikaa sekä katsojien ikää koskevia ehtoja.

Lupa voidaan peruuttaa, jos luvan saaja rikkoo tätä lakia tai luvan ehtoja tai jos esitettyjen kuvaohjelmien sisältö antaa siihen muuten aiheita. Lupa voidaan peruuttaa myös, jos keskukselle on lupaa haettaessa annettu virheellisiä tietoja.

12 §

Oikeus luokitella kuvaohjelma

Kuvaohjelman saa luokitella ainoastaan 13 §:n mukaisesti hyväksytty kuvaohjelmaluokittelija sekä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen palveluksessa oleva viranhaltija, jonka tehtäviin luokittelu kuuluu.

13 §

Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyminen ja luokittelijakoulutus

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus hyväksyy kuvaohjelmaluokittelijaksi 18 vuotta täyttäneen tehtävään sopivan henkilön, joka:

1) on suorittanut hyväksytysti 2 momentissa tarkoitetun kuvaohjelmaluokittelijakoulutuksen tai

2) on suorittanut hyväksytysti aikaisintaan kuusi kuukautta ennen uuden hyväksymisen hakemista 2 momentissa tarkoitetun kertauskoulutuksen, jos kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymistä hakeva on jo aikaisemmin hy-

väksytyt kuvaohjelmaluokittelijaksi 1 kohdan perusteella.

Koulutus kuvaohjelmaluokittelijaksi ja kertauskoulutus sisältävät ainakin tämän lain säännöksiin, lapsen kehitykseen, kuvaohjelman luokitteluun ja luokittelun perusteisiin sekä sananvapauteen liittyvät opetusaiheet. Keskus määrää vaatimukset, jotka kuvaohjelmaluokittelijakoulutuksen ja kertauskoulutuksen tulee täyttää.

Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyminen on voimassa viisi vuotta. Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksytylle on annettava todistus siitä, että hänet on hyväksytty kuvaohjelmaluokittelijaksi.

14 §

Kuvaohjelmaluokittelijana toimiminen

Kuvaohjelmaluokittelijan ja 12 §:ssä tarkoitetun viranhaltijan on tehtävä luokittelu itsenäisesti ja riippumattomasti.

Kuvaohjelmaluokittelijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä. Kuvaohjelmaluokittelijan vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus valvoo kuvaohjelmaluokittelijoiden toimintaa ja ylläpitää rekisteriä kuvaohjelmaluokittelijoista Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta annetun lain (/) 5 §:n mukaisesti.

15 §

Lapsen kehitykselle haitallinen kuvaohjelma

Lapsen kehitykselle haitallisena pidetään kuvaohjelmaa, joka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai ahdistusta aiheuttamalla taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen.

Kuvaohjelman haitallisuutta arvioitaessa on otettava huomioon, millaisessa yhteydessä ja miten tapahtumat ohjelmassa kuvataan.

16 §

Kuvaohjelman luokittelu ja ikäraajat

Jos kuvaohjelma on 15 §:ssä tarkoitettulla tavalla haitallinen lapsen kehitykselle, sille on ohjelman sisällön mukaan luokiteltava 7, 12, 16 tai 18 vuoden ikäraja ja annettava ohjelman sisältöä kuvaava symboli. Jos ohjelmaa ei ole pidettävä lapsen kehitykselle haitallisena, se on luokiteltava tarjottavaksi kaikenikäisille.

Jos ohjelmassa on sellaista väkivaltaista, seksuaalista tai ahdistusta aiheuttavaa taikka muuta näihin rinnastettavaa sisältöä, jota yksiselitteisesti on pidettävä alle 18-vuotiaan kehitykselle haitallisena, on ohjelmalle ilman luokittelua annettava 18 vuoden ikäraja.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voi hyväksyä ohjelmalle Euroopan unionin alueella annetun ikärajan ja sisältöä kuvaavan symbolin Suomessa käytettäväksi tässä laissa tarkoitettulla tavalla ilman, että ohjelma luokitellaan Suomessa.

17 §

Kuvaohjelman ilmoittaminen luetteloon

Kuvaohjelman tarjoajan on ilmoitettava 16 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettu kuvaohjelma 18 §:ssä tarkoitettuun kuvaohjelmaluetteloon.

Ilmoituksessa on mainittava:

- 1) ilmoituksen tekijä;
- 2) ohjelman luokittelija ja luokittelupäivä Suomessa;
- 3) ohjelman alkuperäinen ja kotimainen nimike, kesto ja valmistusvuosi;
- 4) ohjelman valmistaja ja valmistusmaa;
- 5) kuvaohjelman ikäraja ja sisältöä kuvaavat symbolit;
- 6) selostus ohjelman pääsisällöstä.

Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos kuvaohjelma on jo ilmoitettu 18 §:ssä tarkoitettuun luetteloon.

18 §

Kuvaohjelmaluettelo

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ylläpitää julkista kuvaohjelmaluettelo. Kuvaohjelmaluetteloon merkitään 17 §:n 2 momentin 2—6 kohdan mukaiset tiedot sekä tieto 21 §:n mukaisista toimenpiteistä.

4 luku

Viranomaisen ja valvonta

19 §

Valvontaviranomainen

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus valvoo tämän lain noudattamista.

20 §

Yleisöpalautte

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ottaa vastaan lapsen kehitykselle haitallisten kuvaohjelmien tarjoamista koskevaa yleisöpalautetta.

Keskus antaa vahvistuksen yleisöpalautteen vastaanottamisesta. Jos palaute aiheuttaa toimenpiteitä, keskus toimittaa siitä tiedon palautteen antajalle.

21 §

Kuvaohjelman ottaminen luokiteltavaksi

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voi ottaa minkä tahansa kuvaohjelman luokiteltavakseen, jos on syytä epäillä, ettei ohjelmaa ole luokiteltu tämän lain mukaisesti.

Keskus voi luokitella aikaisemmin luokitellun kuvaohjelman uudelleen, jos on ilmeistä, että ajan kulumisen ja yhteiskunnallisten arvostusten muutos on johtanut siihen, ettei ohjelman aikaisempi luokittelu ole enää tarkoituksenmukainen.

Kuvaohjelman tarjoajan on keskuksen pyynnöstä toimitettava tässä pykälässä tar-

koitettu kuvaohjelma korvauksetta keskuksen käyttöön.

22 §

Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisen peruuttaminen

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voi peruuttaa kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisen, jos:

1) kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyty ei enää täytä 13 §:n 1 momentissa säädettyjä hyväksymisen edellytyksiä;

2) kuvaohjelmaluokittelija on tuomittu lainvoimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton kuvaohjelmaluokittelijaksi;

3) kuvaohjelmaluokittelija on tahallaan menetellyt luokittelijana olennaisesti virheellisesti.

Keskus voi 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa hyväksymisen peruuttamisen sijasta antaa kuvaohjelmaluokittelijalle varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi hänen oloihinsa nähden kohtuutonta.

23 §

Merkintöjen tarkastaminen

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella on oikeus tehdä kuvaohjelman tarjoajan toimitilassa ja muussa vastaavassa toimintapaikassa tarkastus sen toteamiseksi, että kuvaohjelmissa on vaadittavat merkinnät.

Keskus voi päätöksellään valtuuttaa toisen viranomaisen tarkastamaan merkinnät. Ulkopuolinen asiantuntija voi keskuksen pyynnöstä avustaa tarkastuksessa.

24 §

Tarkastus

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella ja 23 §:n 2 momentissa tarkoitettulla asiantuntijalla on oikeus päästä kuvaohjelman tarjoajan sellaisiin toimitiloihin, ja muihin vastaviin toimintapaikkoihin, joissa säilytetään tarjottavaksi tarkoitettuja tai tarjottavana ole-

via kuvaohjelmia, sekä saada korvauksetta kaikki merkintöjen tarkastuksen kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset, asiakirjat ja muu aineisto. Tarjoajan on muutoinkin avustettava tarkastuksessa. Tarkastusta ei saa tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Keskuksella on oikeus ottaa haltuunsa sellainen kuvaohjelma, jossa ei ole 5 §:n mukaisia merkintöjä, jos se on välttämätöntä merkitsemättömien kuvaohjelmien tarjoamisen estämiseksi, sekä tarkastuksen kohteena oleva muu aineisto, jos se on välttämätöntä tarkastuksen tekemiseksi. Jos kuvaohjelmien merkinnöissä on vain vähäisiä puutteita, keskuksen tulee kuvaohjelmia haltuun ottamatta asettaa kohtuullinen määräaika puutteen poistamiseksi.

Aineiston haltuunotosta on merkintätarkastuksen yhteydessä laadittava pöytäkirja, jossa on mainittava haltuunoton tarkoitus ja haltuun otettu aineisto. Kuvaohjelmat, joissa ei ole 5 §:n mukaisia merkintöjä, tulee palauttaa, kun lainmukaista perustetta niiden hallussapitoon ei enää ole. Muu aineisto on palautettava viipymättä, kun sitä ei enää tarvita.

25 §

Huomautus ja uhkasakko

Jos kuvaohjelman tarjoaja laiminlyö 6 §:n 2—5 momentissa tai 7 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan, Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voi kehottaa kuvaohjelman tarjoajaa täyttämään velvollisuutensa. Keskus voi asettaa kehotuksen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

5 luku

Maksut

26 §

Valvontamaksu

Kuvaohjelmien tarjoamisen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi peritään Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskulle valvontamaksu.

Valvontamaksun on velvollinen suorittamaan yhteisö ja henkilö, jota koskee tämän lain 4 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus.

Maksu peritään ensimmäisen kerran siltä kalenterivuodelta, jonka aikana kuvaohjelmien tarjoaminen aloitetaan. Valvontamaksua tai osaa siitä ei palauteta, jos toiminnan harjoittaja lopettaa toimintansa kesken kalenterivuoden.

27 §

Valvontamaksun suuruus

Kuvaohjelman tarjoamisen vuosittaiset valvontamaksut ovat:

- 1) alueellinen televisio-ohjelmisto 100 euroa;
- 2) kuvaohjelmia julkisina esityksinä tarjoava toimipaikka ja muu vastaava toimintapaikka 200 euroa;
- 3) kuvaohjelmia tallenteina tarjoava toimipaikka ja muu vastaava toimintapaikka 100 euroa;
- 4) tilausohjelmalvelu 400 euroa;
- 5) ulkomailta edelleen lähetettyjä televisiolähetystyksiä välittävän toimijan ohjelmistokonaisuus 400 euroa;
- 6) valtakunnallinen televisio-ohjelmisto 600 euroa.

28 §

Valvontamaksun määrääminen ja periminen

Valvontamaksu peritään kalenterivuositain. Maksun määrää maksettavaksi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus.

Maksun suorasta ulosottokelpoisuudesta ilman ulosottooperustetta säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007). Jollei maksua suoriteta viimeistään eräpäivänä, maksamattomalle määrälle peritään vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:ssä säädetyn korkokannan mukaan. Viivästyskoron sijasta keskus voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jäisi tätä pienemmäksi.

29 §

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen suoritteista perittävät maksut

Tämän lain mukaisista Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen ja kuvaohjelmalautakunnan suoritteista perittävistä maksuista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992).

6 luku

Muutoksenhaku

30 §

Muutoksenhaku Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen päätökseen

Edellä 21 §:ssä tarkoitettuun Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tekemään kuvaohjelman luokittelupäätökseen haetaan muutosta valittamalla kuvaohjelmalautakunnalta. Valituksen voi tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Valitus on tehtävä 14 vuorokauden kuluessa päätöksen tiedoksi saannista. Lautakunnan on käsiteltävä valitus kiireellisenä.

Muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun keskuksen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätökseen saa siihen tyytymättömän asianosainen hakea oikaisua 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus tehdään keskukselle

Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea valittamalla muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Keskus voi luokittelua koskevassa päätöksessään määrätä päätöksen noudatettavaksi, vaikka se ei ole lainvoimainen.

31 §

Kuvaohjelmalautakunta

Kuvaohjelmalautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä neljä muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen

varajäsen. Valtioneuvosto määrää jäsenet ja varajäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Lautakunnan jäsenten esteellisyyteen sovelletaan tuomarin esteellisyyttä koskevia säännöksiä. Lautakunnan jäsenet vannovat tuomarinvalan tai antavat tuomarinvakuutuksen siten kuin oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 a ja 7 §:ssä säädetään, jos he eivät ole sitä aikaisemmin tehneet.

Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. Muista jäsenistä ja varajäsenistä tulee osan olla perehtyneitä lasten kehitystä koskeviin kysymyksiin ja osan kuvalliseen viestintään. Lautakunta voi käyttää apunaan asiantuntijoita.

Lautakunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja, lasten kehitystä koskeviin kysymyksiin perehtynyt jäsen ja vähintään yksi muu jäsen on läsnä. Lautakunnan päätökseksi tulee se mielipide, jota jäsenten enemmistö on kannattanut. Äänten mennessä tasan päätökseksi tulee se mielipide, joka on valittajalle edullisempi.

32 §

Muutoksenhaku kuvaohjelmalautakunnan päätökseen

Kuvaohjelmalautakunnan päätökseen voi hakea muutosta se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa, valittamalla korkeimmalle hallinto-oikeudelle 14 päivän kuluessa lautakunnan päätöksen tiedoksi saannista. Korkeimman hallinto-oikeuden on käsiteltävä valitus kiireellisenä.

7 luku

Erinäiset säännökset

33 §

Luokiteltavaksi toimitetun kuvaohjelman julkisuus

Kuvaohjelmaluokittelijalle tai Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle toimitettu

kuvaohjelma on pidettävä salassa, jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen siitä ei loukkaa kuvaohjelmaan liittyviä tekijänoikeuksia tai aiheuta tarjoajalle tai muulle asiaan osalliselle taloudellista vahinkoa tai vaaranna luokittelun tarkoituksen toteutumista. Keskuk- sen asiakirjoihin sovelletaan muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta an- netussa laissa (621/1999) säädetään.

34 §

Virka-apu

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella on oikeus saada poliisi-, tulli- ja rajavarti- ovi- ranomaisilta tarpeellista virka-apua 23 ja 24 §:ssä tarkoitettussa tarkastuksessa.

35 §

Rangaistussäännös

Joka tahallaan tai törkeästi huolimatto- muudesta

1) jättää tekemättä ilmoituksen kuvaohjel- mien tarjoamisesta taikka toimittamatta tie- don kuvaohjelmien määrästä tai luettelon ku- vaohjelmien nimikkeistä siten kuin 4 §:ssä säädetään,

2) tarjoaa kuvaohjelman, jota ei ole luoki- teltu ja merkitty siten kuin 5 §:ssä säädetään,

3) luokittelee kuvaohjelman ilman 12 §:ssä tarkoitettua oikeutta toimia kuvaohjelma- luokittelijana,

4) jättää tekemättä 17 §:ssä säädetyn ilmoi- tuksen kuvaohjelmaluetteloon,

5) jättää toimittamatta kuvaohjelman Me- diakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen käyt- töön 21 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 17 luvun 18 b §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa ran- gaistusta, *kuvaohjelmarikkomuksesta* sak- koon.

36 §

Tarkemmat säännökset

Säännökset kuvaohjelmalautakunnan ko- koontumisesta, puheenjohtajan tehtävistä,

päätösten ja lausuntojen allekirjoittamisesta, jäsenten palkkioista sekä asioiden valmiste- lusta kuvaohjelmalautakunnassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännökset 23 ja 24 §:ssä tarkoitettujen merkin- töjen tarkastajan tunnistamisesta.

8 luku

Voimaantulo

37 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan kuvaohjelmien tar- kastamisesta annettu laki (775/2000).

38 §

Siirtymäsäännökset

Valtion elokuvatarkastamossa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat kuvaohjel- man tarkastamista koskevat asiat raukeavat.

Valtion elokuvalautakunnassa tai tuomiois- tuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsitellään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukai- sesti kuitenkin siten, että kuvaohjelmalle luoi- titellaan 7, 12, 16 tai 18 vuoden ikäraja tai ohjelma luokitellaan tarjottavaksi kaikenikäi- sille.

Ennen tämän lain voimaantuloa 18 vuotta nuoremmille esitettäviksi ja levitettäviksi hy- väksytyjen kuvaohjelmien tarkastusta kos- kevissa päätöksissä määrätty 15 vuoden ikä- raja muuttuu tämän lain voimaan tullessa 16 vuoden ikärajaksi sekä 13 ja 11 vuoden ikä- rajat 12 vuoden ikärajaksi.

Ennen tämän lain voimaantuloa tarjottu kuvaohjelma, josta ei ole tehty tarkastusta koskevaa päätöstä ennen lain voimaantuloa, on luokiteltava siten kuin tässä laissa sääde- tään.

Jos ennen tämän lain voimaantuloa tarjottu kuvaohjelma, josta on tehty tarkastusta kos- keva päätös ennen lain voimaantuloa, tarjo-

taan uudelleen tallenteena, on se luokiteltava tämän lain mukaisesti.

Jos ennen tämän lain voimaantuloa tarjottu kuvaohjelma, josta on tehty tarkastusta koskeva päätös luokitellaan sisältöä kuvaavan symbolin antamiseksi kahden vuoden kulues-

sa lain voimaan tulosta, ei luokittelusta peritä maksua valtion maksuperustelain nojalla.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tarkoitus

Kuvaohjelmien tarjoamisen valvontaa ja kansallista mediakasvatuksen koordinointia ja edistämistä varten on Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen.

2 §

Tehtävät

Sen lisäksi, mitä kuvaohjelmalaissa (/) säädetään, Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen tehtävänä on:

1) edistää mediakasvatusta, lasten media-taitoja ja lapsille turvallisen mediaympäristön kehittämistä yhteistyössä muiden viranomaisten ja toimialan yhteisöjen kanssa;

2) toimia asiantuntijana lasten mediaympäristön kehityksessä ja edistää toimialaan liittyvää tutkimusta sekä seurata alan kansainvälistä kehitystä;

3) tiedottaa lapsia ja mediaa koskevista asioista;

4) vastata kuvaohjelmaluokittelijoiden koulutuksesta ja kertauskoulutuksesta;

5) hoitaa ne muut tehtävät, jotka sille laissa tai valtioneuvoston asetuksessa erikseen sää-

detään tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.

3 §

Johtaja

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskusta johtaa johtaja. Keskuksella on työjärjestys, jonka johtaja vahvistaa.

Johtaja ratkaisee myös muut keskuksen asiat, joita ei ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty keskuksen muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Johtajan tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Neuvottelukunta

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksessa on neuvottelukunta, jonka tehtävänä on tukea ja kehittää keskuksen toimintaa sekä tehdä aloitteita ja edistää yhteistyötä toimialalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö nimittää neuvottelukuntaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja enintään 12 muuta jäsentä. Neuvottelukunta valitsee itselleen varapuheenjohtajan. Neuvottelukunnassa tulee olla monipuolinen lapsen kehityksen, me-

diakasvatuksen, kuvaohjelma-alan ja toimialan tutkimuksen asiantuntemus.

Neuvottelukunnan tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Kuvaohjelmaluokittelijarekisteri

Kuvaohjelmalaissa tarkoitetun valvontatehtävän toteuttamiseksi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ylläpitää kuvaohjelmaluokittelijoista automaattisen tietojenkäsittelyn avulla kuvaohjelmaluokittelijarekisteriä, johon merkitään:

- 1) kuvaohjelmaluokittelijan nimi;
- 2) luokittelijan yhteystiedot;
- 3) luokittelijaksi hyväksymisen voimassaoloaika;
- 4) mahdollinen kuvaohjelmalain 22 §:n 2 momentissa tarkoitettu varoitus.

Kuvaohjelmaluokittelijarekisteristä voidaan pitää sähköisesti kaikkien saatavilla otetta, jossa näkyvät 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut asiat.

Rekisteriin merkityt tiedot säilytetään viisi vuotta sen vuoden lopusta, jolloin luokittelijaksi hyväksymisen voimassaoloaika on päätynyt.

Muilta osin rekisteritietojen ja niihin liittyvien asiakirjojen salassapidosta ja luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja muusta henkilötietojen käsittelystä henkilötietolaissa (523/1999).

6 §

Luokitteluohjelmisto

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ylläpitää ja kehittää luokitteluohjelmistoa, jon-

ka avulla kuvaohjelmalaissa tarkoitettu kuvaohjelmien luokittelu toteutetaan.

7 §

Lahjoitus- ja testamenttivarat

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus voi ottaa vastaan lahjoitus- ja testamenttivaroja.

8 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen henkilöstöstä, virkojen täyttämistä ja kelpoisuusvaatimuksista, virkamiesten tehtävistä ja muusta hallinnosta sekä valtion edustamisesta tuomioistuimissa ja muissa virastoissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tarkempia määräyksiä virkamiesten tehtävistä ja sijaisista, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta, ilman esittelyä ratkaistavista asioista sekä muusta sisäisestä hallinnosta voidaan antaa keskuksen työjärjestyksessä.

9 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan Valtion elokuvataarkastamosta annettu laki (776/2000), jäljempänä *kumottava laki*.

Kumottavassa laissa tarkoitettu Valtion elokuvataarkastamo muuttuu tässä laissa tarkoitetuksi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) 19 §, sellaisena kuin se on laissa 306/2010, seuraavasti:

19 §

ohjelmapalveluissa säädetään kuvaohjelma-
laissa (/).*Lapsen kehitykselle haitalliset ohjelmat*Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä kuuta
20 .Lapsen kehitykselle haitallisten ohjelmien
tarjoamisesta televisiotoiminnassa ja tilaus-

4.

Laki**rikoslain 17 luvun 17 ja 18 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 17 luvun 17 ja 18 b §, sellaisina kuin ne ovat, 17 § laeissa 563/1998 ja 777/2000 sekä 18 b § laissa 650/2004, seuraavasti:

17 luku

muun kuvaohjelman tai tallenteen tai tiedos-
ton tiedonvälitystä palvelevan luonteen taikka
ilmeisen taiteellisen arvon vuoksi pidettävä
perusteltuna.**Rikoksista yleistä järjestystä vastaan**

17 §

Väkivaltakuvauksen levittäminen

Joka pitää kaupan tai vuokrattavana tai levittää tai muulla tavoin tarjoaa tai pitää saatavilla taikka siinä tarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan elokuvia tai muita kuvaohjelmia taikka sellaisia sisältäviä tallenteita tai tiedostoja, joissa esitetään raakaa väkivaltaa, on tuomittava *väkivaltakuvauksen levittämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos väkivallan esittämistä on elokuvan tai

18 b §

Kuvaohjelman laitton esittäminen tai levittäminen alaikäiselle

Joka kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle julkisesti esittää tai levittää taikka muulla tavoin tarjoaa taikka pitää hänen saatavillaan

1) vastoin kuvaohjelmalain (/) 5 §:n 1 momentissa säädettyä kuvaohjelman, jota ei ole luokiteltu tai jolle ei ole annettu ikärajaa 18 ja jossa tai jonka yhteydessä ei ole selvästi havaittavia merkintöjä;

2) vastoin 1 kohdassa mainitun lain 6 §:n 1 momentissa säädettyä kieltoa kuvaohjelman, sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.
jonka ikäraja on 18, _____
on tuomittava *kuvaohjelman laittomasta* Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
esittämisestä tai levittämisestä alaikäiselle 20 .

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kulttuuri- ja urheiluministeri *Stefan Wallin*

3.

Laki**televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) 19 §, sellaisena kuin se on laissa 306/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

19 §

Alaikäisten kehitykselle haitalliset ohjelmat

Lapsen kehitykselle haitalliset ohjelmat

Televisiotoiminnan harjoittajan on huolehdittava siitä, että audiovisuaaliset ohjelmat, jotka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai kauhua herättämällä taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla ovat omiaan vaikuttamaan haitallisesti lasten kehitykseen, lähetetään sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso ohjelmia.

Jos televisiotoiminnan harjoittaja lähettää 1 momentissa tarkoitetun ohjelman, sen haitallisuudesta lasten kehitykselle on ilmoitettava ennen ohjelman lähettämistä. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos lähetyksessä on koko ohjelman lähetysajan näkyvässä tunnus, josta ilmenee ohjelman haitallisuus lasten kehitykselle.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske ohjelmia, joiden vastaanottamiseen tarvitaan suojauksen purkulaite.

Tilausohjelmalveluja koskevista toimenpiteistä alaikäisten suojelemiseksi säädetään kuvaohjelmien tarkastamisesta annetussa laissa (775/2000).

Lapsen kehitykselle haitallisten ohjelmien tarjoamisesta televisiotoiminnassa ja tilausohjelmalveluissa säädetään kuvaohjelmalaissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
201 .

4.

Laki**rikoslain 17 luvun 17 ja 18 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 17 luvun 17 ja 18 b §, sellaisina kuin ne ovat, 17 § laeissa 563/1998 ja 777/2000 sekä 18 b § laissa 650/2004, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

17 luku

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan**Rikoksista yleistä järjestystä vastaan**

17 §

17 §

*Väkivaltakuvauksen levittäminen**Väkivaltakuvauksen levittäminen*

Joka pitää kaupan tai vuokrattavana tai levittää taikka siinä tarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan elokuvia tai muita liikkuvia kuvia taikka sellaisia sisältäviä tallenteita, joissa esitetään raakaa väkivaltaa, on tuomittava *väkivaltakuvauksen levittämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Joka pitää kaupan tai vuokrattavana tai levittää *tai muulla tavoin tarjoaa tai pitää saatavilla* taikka siinä tarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan elokuvia tai muita *kuvaohjelmia* taikka sellaisia sisältäviä tallenteita *tai tiedostoja*, joissa esitetään raakaa väkivaltaa, on tuomittava *väkivaltakuvauksen levittämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos väkivallan esittämistä on elokuvan tai tallenteen tiedonvälitystä palvelevan luonteen taikka ilmeisen taiteellisen arvon vuoksi pidettävä perusteltuna. *Jos elokuvan tai tallenteen sisältämä esitys on tarkastettu ja hyväksytty esitettäväksi tai levitettäväksi kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain (775/2000) mukaisesti, ei 1 momentin säännöksiä myöskään sovelleta. Jos tallenteen valmistajalla tai maahantuojalla on ilmeisesti ollut aikomus toimittaa tallenteen sisältämä esitys edellä tarkoitettuun tarkastukseen ennen tallenteen kaupaksi tai vuokralle tarjoamista tai luovuttamista, ei valmistamisesta tai maahantuonnista ole tuomittava rangaistusta 1 momentin mukaan.*

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos väkivallan esittämistä on elokuvan tai *muun kuvaohjelman* tai tallenteen *tai tiedoston* tiedonvälitystä palvelevan luonteen taikka ilmeisen taiteellisen arvon vuoksi pidettävä perusteltuna.

18 b §

Kuvaohjelman laitton esittäminen tai levittäminen alaikäiselle

Joka julkisesti esittää tai levittää

1) kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle kuvaohjelmaa, joka kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain 8 §:n nojalla ei ole hyväksytty esitettäväksi tai levitettäväksi,

2) kuvaohjelmaa sille mainitun lain 8 §:n nojalla määrätyn ikärajaluokituksen vastaisesti, tai

3) kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle tarkastamatonta kuvaohjelmaa, joka mainitun lain 8 §:n nojalla olisi pitänyt kieltää tai jonka esittämiselle tai levittämiselle olisi pitänyt asettaa kyseisen henkilön ikää korkeampi ikäraja, jos kuvaohjelma olisi ollut tarkastettava,

on tuomittava kuvaohjelman laittomasta esittämisestä tai levittämisestä alaikäiselle sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

18 b §

Kuvaohjelman laitton esittäminen tai levittäminen alaikäiselle

Joka kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle julkisesti esittää tai levittää taikka muulla tavoin tarjoaa taikka pitää hänen saatavillaan

1) vastoin kuvaohjelman (/) 5 §:n 1 momentissa säädettyä kuvaohjelman, jota ei ole luokiteltu tai jolle ei ole annettu ikärajaa 18 ja jossa tai jonka yhteydessä ei ole selvästi havaittavia merkintöjä;

2) vastoin 1 kohdassa mainitun lain 6 §:n 1 momentissa säädettyä kieltä kuvaohjelman, jonka ikäraja on 18,

on tuomittava kuvaohjelman laittomasta esittämisestä tai levittämisestä alaikäiselle sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 201 .